

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Bc. Ján Lajčák

Pavel Jan Souček, O.Praem (1877–1943)

Diplomová práce

Vedoucí práce: Prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.

Praha 2017

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. června 2017

Bc. Ján Lajčák

Bibliografická citace

Pavel Jan, O.Praem (1877-1943) [rukopis]: Diplomová práce / Bc. Ján Lajčák; vedoucí práce: Prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. -- Praha, 2017. 115 s.

Anotace

Diplomová práce pojednává o významné osobnosti premonstrátské kanonie v Nové Říši, opatu Pavlovi Janovi Součkovi, který zahynul se skupinou svých spolubratří v roce 1943 v koncentračním táboře v Osvětimi. Cílem této práce je předložit rekonstrukci historicko-kritického životopisu Pavla Jana Součka a prostřednictvím jeho písemností, zejména osobní korespondence a promluv, vstoupit do jeho myšlenkové reflexe a zhodnotit význam této osobnosti pro církev v Čechách.

Klíčová slova

Pavel Jan Souček

Premonstráti

Kanonie Nová Říše

Opati novoříšské kanonie

Historie náboženství

Kněží a řeholníci perzekvovaní nacistickým režimem

Abstract

This Thesis focuses on an important personality of Premonstratensian Canonry in Nová Říše, that is Abbot Pavel Jan Souček, who passed away together with the group of his confraters in 1943 in the concentration camp in Auschwitz. The aim of this Thesis is to put forward a written account of Pavel Josef Souček's historical-critical biography and through the mediation of his writings, especially of his private letters and homilies, to enter into his reflections of thoughts and to appraise the importance of this personality for the church in Bohemia.

Keywords

Pavel Jan Souček

Premonstratensians

Canonry of Nová Říše

Abbots of Nová Říše Canonry
History of religion
Priests and canons regular persecuted by the nazist regimen

Počet znaků (včetně mezer): 237.753

Poděkování

Děkuji:

Prof. PhLic. Vojtěchu Novotnému, Th.D.,

za odborné vedení, množství cenných rad a trpělivost po celou dobu vzniku této práce;

PhDr. Marii Válkové, PhDr. Editě Mendelové, OP a ThLic. Pavlovi Koronthálymu,
za odborné překlady cizojazyčných textů;

P. HEDr. Evermodovi Šidlovskému, O.Praem. a ThLic. Lence Jeřábkové, Th.D.,
za cenné připomínky, rady a korektury.

Obsah

Úvod.....	7
1. Popis pramenů.....	9
2. Životopisná črta Pavla Jana Součka.....	11
2.1. Rodina	11
2.2. Základní a gymnaziální studium	13
2.3. Studium na Biskupském teologickém učilišti v Brně	19
2.4. V duchovní správě jako farní kooperátor	21
2.5. V úřadech provizora a podpřevora	41
2.6. Administrátorem novoříšské kanonie ve věcech hmotných.....	47
2.7. V úřadu novoříšského opata	52
2.8. Od vyhlášení Protektorátu až po smrt v koncentračním táboře.....	63
3. Promluvy opata Pavla Jana Součka.....	72
3.1. Promluvy pronesené při obláčkách	72
3.2. Promluvy pronesené při jednoduchých slibech.....	80
3.3. Promluvy pronesené při slavných slibech	87
4. Význam osobnosti Pavla Jana Součka pro církve	95
4.1. Pavel Jan Souček – podporovatel každého dobrého díla	95
4.2. Beatifikační proces – pět novoříšských svědků víry	97
Závěr	102
Seznam použitých zkratk.....	105
Seznam literatury	107
Přílohy.....	111

Úvod

29. května 2017 uběhlo sedmdesát pět let od události, která výrazně ovlivnila život a rozvoj novoříšské kanonie premonstrátů. Tehdy novoříšský klášter obsadili členové složek Schutzpolizei a Gestapa, a uvěznilí řeholníky novoříšské kanonie. Mezi uvězněnými byl i přestavený novoříšského kláštera opat Pavel Jan Souček, jehož osobě se věnuje předkládaná diplomová práce.

Popudem k naší práci byla touha po bližším poznání života této významné osobnosti dějin novoříšského kláštera, která společně s dalšími čtyřmi kněžími novoříšské kanonie ukončila svůj život v koncentračním táboře v Osvětimi.

Cílem této diplomové práce bylo sestavit historicko-kritický životopis Pavla Jana Součka, prostřednictvím jeho písemností vstoupit do jeho myšlenkové reflexe, a zhodnotit význam této osobnosti pro církve v Čechách.

Jádro předkládané diplomové práce tvoří tři kapitoly. V první kapitole přinášíme podrobnou rekonstrukci života Pavla Jana Součka, s důrazem na důležité životní momenty, které ovlivnili jeho další směrování a působení.

Druhou kapitolu tvoří soubor promluv Pavla Součka, které pronesl jako opat novoříšské kanonie u příležitosti obláček, jednoduchých a slavných slibů novoříšských premonstrátů. Skrze tyto promluvy se otevírá možnost poznat postoje a ideje, kterými se v průběhu svého života řídil a které svým řeholním spolubratřím doporučoval zachovávat.

V poslední kapitole předkládáme reflexi zaměřenou ke zhodnocení přínosu opata Pavla Součka pro Církev v Čechách. Kromě přínosu v materiální a hospodářské oblasti, kterou se opat Pavel Souček v dějinách novoříšského kláštera proslavil jako dobrý hospodář, hledáme i přesahy do oblasti duchovní. Tuto krátkou kapitolu zakončujeme popisem připravovaného procesu blahořečení, který se týká osoby opata Pavla Součka a dalších novoříšských svědků víry, kteří zahynuli začátkem roku 1943 v koncentračním táboře v Osvětimi. Tento proces blahořečení je označen názvem „*Pavel Souček a jeho druhové.*“

Po závěrečném shrnutí v přílohách diplomové práce kromě fotografií Pavla Jana Součka navíc uvádíme tabulky s obsahem vyučovacích plánů náboženské výchovy a témata postních kázání, které pocházejí z doby, kdy Pavel Jan Souček působil jako kaplan u kostela sv. Jakuba v Jihlavě.

Vzhledem k tomu, že dosud nevznikla žádná rozsáhlejší práce, která by komplexně pojednávala o životě Pavla Jana Součka, jsme přesvědčeni, že tato diplomová práce může v budoucnu posloužit jako zdroj pro další zkoumání a bádání o osobnosti opata Pavla Jana Součka, který celý svůj život prožil podle premonstrátského hesla: „*Ad omne opus bonum parati.*“¹

¹ „Přípraveni ke každému dobrému dílu“, heslo je parafrází 2 Tim 2,21.

1. Popis pramenů

Hlavní pramen pro poznání osobnosti Pavla Jana Součka tvoří jeho písemná pozůstalost. Ta obsahuje korespondenci, žádosti, vysvědčení, jmenovací a ustanovovací dekry a několik fotografií Pavla Jana Součka. Pozůstalost se však jako celek nedochovala.

Základním pramenem pro zmapování života Pavla Jana Součka byla jeho osobní složka, uložena ve fondu Osobní složky bratří v klášteře premonstrátů v Nové Říši. Zde nám k navigaci pomohl stručný životopis Pavla Jana Součka, který vznikl přibližně v roce 2003, kdy byly sepsány i životopisy dalších čtyř novoříšských premonstrátů, kteří zemřeli v koncentračním táboře v Osvětimi v roce 1943. Podle našich zjištění tato složka obsahuje útržky korespondence z období let 1917 až 1942. V této složce se nacházejí promluvy opata Pavla Jana Součka, které jsou doplněné kopiemi promluv, pocházejícími z písemné pozůstalosti novoříšského terciáře Metoděje Nováka. Tyto promluvy sloužily jako hlavní pramen pro druhou část této diplomové práce.

Velmi cenné informace o životě Pavla Jana Součka, a to od narození v roce 1877 až po rok 1917, odhalila jeho osobní složka, uložena v Národním archivu v Praze, fond Premonstráti Strahov. Zde se nachází například jeho maturitní vysvědčení, vysvědčení z brněnského teologického konviktu i dokument potvrzující složení slavných slibů na Strahově.

Výsledky gymnaziálních studií nám odhalil fond M 51 – Gymnázium dr. Josefa Kudely, což je první české gymnázium v Brně, který se nachází v Archivu města Brna, a také fond Gymnázium Vysoké Mýto, uložený v SOKA Ústí nad Orlicí. V obou archivech nacházíme kromě školních katalogů i opisy gymnaziálních vysvědčení z jednotlivých ročníků.

Informace o studiu na teologickém konviktu v Brně jsme získali z fondu Biskupský ordinariát Brno, uloženém v Diecézním archivu biskupství brněnského, který sídlí v Rajhradě. Ve stejném fondu nacházíme i knihu světců brněnské diecéze. Fond s názvem Biskupská konzistoř Brno, který je uložen ve stejném archivu, nám přibližuje Součkovu kněžské působení, včetně žádosti o uvolnění ze služeb brněnské diecéze a informaci o vstupu do novoříšské kanonie.

Dalším pramenem u zpracování této práce byl fond *Abatia Neoricensis* v archivu ACGOPraem. v Římě, ve kterém se nachází veškerá korespondence vedená mezi generalátem premonstrátského řádu a novoříšskou kanonií.

Důležitým pramenem, ze kterého jsme čerpali, byla kronika novoříšského kláštera (*Data pro historia domestica*) z let 1819–1910, která je uložena v novoříšském klášteře, dále kronika farnosti Nová Říše (*Protocollum domesticum parochiae Neo-Říšensis*, 1789–1945), kronika farnosti Stará Říše (1908–1974) a kronika farnosti Sepekov. Uloženy jsou na příslušných farních úřadech.

Pro zmapování přípravné fáze beatifikačního procesu jsme čerpali z osobních zápisků generálního postulátora premonstrátského řádu, Gabriela Wolfa, který nám celý materiál zaslal v německém jazyku.

2. Životopisná črta Pavla Jana Součka

2.1. Rodina

Rodištěm Jana Součka, jehož budeme od vstupu do premonstrátského řádu označovat řeholním jménem Pavel, byla obec Nesovice, ležící šest kilometrů východně od města Bučovic. Zde se v sobotu 23. června 1877 manželům Součkovým, bydlícím v domě s popisným číslem 15, za pomoci porodní báby Marie Máčel(ové), narodil syn.² Při křtu, který se konal ve farním kostele sv. Petra a Pavla v Milonicích, v den slavnosti narození svatého Jana Křtitele tj. 24. června 1877, dostal chlapec křestní jméno Jan. Prvorozeného syna Františka a Marie Součkových pokřtil farní kooperátor Jan Straka, který v milonické farnosti působil od roku 1873 do roku 1878.³ Kmotry se stali manželé Ján a Terezia Součkovi, domkáři z Milonic.⁴

Janův otec, František Souček, se narodil 5. září 1851 manželům Jakubovi a Kláře, rozené Jeřábek. „Byl pracovitým rolníkem, který svou práci vždy vykonával svědomitě, pečlivě, a hlavně se zájmem.“⁵ Takové přistupování k povinnostem i zájmům Františka Součka posloužilo k tomu, aby se v něm, jako ve svém velkém vzoru, viděl i jeho prvorozený syn, malý Jan Souček. „Sedlácká moudrost a náklonnost pro konání dobra v prospěch nesovických spoluobčanů“⁶ vynesla Františka Součka až do úřadu starosty obce ve volbě, která se konala 31. května 1905.⁷ Že si ve svěřeném úřadě vedl dobře, můžeme soudit i z toho, že zůstal nesovickým starostou i po volbách v roce 1908.⁸ Starostou byl tedy dvě volební období až do 6. srpna 1911,⁹ kdy se konala další volba do obecního zastupitelstva, ve kterém už nekandidoval na žádnou funkci. František Souček byl opravdu činným občanem, což dosvědčují i jeho aktivity u zrodu Sboru dobrovolných hasičů v roce 1899,¹⁰ i u zrodu místní Raiffeisenky roku 1904. Svou náklonnost pro konání dobra prokázal i v oblasti vzdělávání, když v roce 1908,¹¹

² Rodní a křestní kniha obce Milonice (Nesovice a Nové Zámky) 1874–1900. MZA, sign. 12831, s. 21.

³ Osobní složka Jana Straky. Diecézní archiv biskupství brněnského (dále DABB), fond Biskupská konzistoř v Brně, kart. 2370, inv. č. 10207, sign. S1131.

⁴ Rodní a křestní kniha obce Milonice (Nesovice a Nové Zámky) 1874–1900. MZA, sign. 12831, s. 21.

⁵ Osobní vzpomínky paní Jany Kalábové (*1926) na svého dědečka, které slýchala od svého otce Jakuba, bratra Pavla Jana Součka. Přepis záznamu z 16. listopadu 2015. Osobní archiv autora (dále OAA).

⁶ Tamtéž.

⁷ Kronika obce Nesovice 1923–1938, s. 24. Obecní knihovna Nesovice, nesignováno.

⁸ Tamtéž, s. 25.

⁹ Tamtéž, s. 24.

¹⁰ Tamtéž, s. 32.

¹¹ Tamtéž, s. 41.

společně se zastupitelstvem obce, rozhodl o zřízení obecné dvoutřídní školy, jejíž budova byla slavnostně požehnána 19. září 1909 za přítomnosti mnoha vynikajících osob té doby.¹² František Souček zemřel 6. listopadu 1927 v brněnské Zemské nemocnici u sv. Anny ve věku 76 let.¹³ Jako příčina smrti je v knize zemřelých uveden *zánět ledvin a celková sešlost v důsledku vyššího věku*. Před smrtí byl zaopatřen augustiniánem P. Augustinem Aloisem Neumannem, kooperátorem na Starém Brně, pozdějším spisovatelem a profesorem církevních dějin na Teologické fakultě v Olomouci. Pohřební obřady vykonal 8. listopadu 1927 Pavel Souček. Bylo to v čase, kdy Františkův prvorozený syn, a pozdější opat, vykonával v novoříšském konventu funkci podpřevora.

Janova matka, Maria Součková, pocházející z Milonic p. č. 44, se narodila 6. ledna 1857 manželům Josefu Kučerovi a Marianně, rozené Slezáček.¹⁴ Její výchova mohla být poznačena vysokým věkovým rozdílem rodičů, který představoval propastných 22 let, ale také skutečností, že Josef Kučera si Mariannu Slezáčkovou vzal za manželku jako vdovec. V době sňatku mu bylo již 48 let.¹⁵ Marianna se těžce smířovala se ztrátou své maminky, která náhle zemřela na zápal plic ve věku 44 let,¹⁶ tedy 2 roky před její svatbou s Františkem Součkem. Bolest ze ztráty maminky a následnou radost ze svatby s Františkem opět vystřídal smutek, když ani ne rok po této svatbě umírá její tatínek Josef Kučera, stár 70 let.¹⁷ „*Marii tak jedinou oporou zůstal její manžel a radostí jí naplňovalo v té době asi jenom to, že se již brzy stane matkou. O několik měsíců přivedla na svět prvorozeného syna Jana. Byla ženou v domácnosti, dbala o dobrou výchovu dětí a pečovala o hospodářství.*“¹⁸ Zemřela náhle¹⁹ 5. září 1933 ve věku 76 let následkem *chronického selhávání myokardu a stařecké sešlosti*.²⁰ Pohřbena byla o dva dny později na milonickém hřbitově vedle svého manžela Františka. Pohřební obřady vykonal opat Pavel Jan Souček, který tak „*po tatínkovi nečekaně přišel i o maminku, kterou velice miloval.*“²¹

¹² Kronika obce Nesovice 1923–1938, s. 42.

¹³ Kniha zemřelých Milonice (Nesovice, Nové Zámky) 1899–1939, MZA, sign. 12843, s. 81.

¹⁴ Rodní a křestní kniha obce Milonice 1828–1873, MZA, sign. 12830, s. 78.

¹⁵ Kniha oddaných Milonice 1841–1873, MZA, sign. 12835, s. 16.

¹⁶ Kniha zemřelých Milonice (Milonice, Rošt'outky) 1841–1898, MZA, sign. 12841, s. 52.

¹⁷ Tamtéž, s. 55.

¹⁸ Osobní vzpomínky paní Jany Kalábové (*1926) na svou babičku, které slýchala od svého otce Jakuba, bratra Pavla Jana Součka. Přepis záznamu z 16. listopadu 2015. OAA.

¹⁹ Kniha zemřelých Milonice (Nesovice, Nové Zámky) 1899–1939, s. 96.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Osobní vzpomínky paní Jany Kalábové (*1926) na svou babičku, které slýchala od svého otce Jakuba, bratra Pavla Jana Součka. Přepis záznamu z 16. listopadu 2015. OAA.

Snoubenci František Souček z Nesovic a Maria, rozená Kučera z Milonic, uzavřeli svátost manželství dne 11. července 1876 ve farním kostele sv. Petra a Pavla v Milonicích.²² Oddávajícím byl místní farář Leopold Derka, který v milonické farnosti působil od roku 1868 do roku 1889.²³ Svatba se konala v době, kdy Františku Součkovi bylo 24 let a jeho nastávající manželce Marii 19 let. Protože Maria byla neplnoletá, v knize oddaných se nachází povolení ke sňatku podepsané Jozefem Kučerou: „*K sňatku své neplnoleté dcery s Františkem Součkem dávám u přítomnosti výše podepsaných dvou svědků své otcovské svolení. Jozef Kučera, otec*“.²⁴ Svědky tohoto sňatku byli hostinský Antonín Profous a pololáník Jiřík Slezáček, oba pocházející z Milonic.

Manželům Františkovi a Marii Součkovým, kteří od své svatby v roce 1876 bydleli v Nesovicích v domě s popisným číslem 15, se narodilo celkem 9 dětí: Jan, Hermína, Marie, Juliana, Jakub, Bernardina, Růžena, mrtvorozený chlapec a mrtvorozené děvče.

2.2. Základní a gymnaziální studium

Jan Souček započal svůj studijní život v školním roce 1884/1885 na obecní škole v Milonicích. Budova dvoutrídni milonické školy, kterou mladý Jan Souček navštěvoval, byla postavena původně jako panský pivovar za panování Marie Terezie.²⁵ Po zřízení školy v Dobročkovicích a Uhřicích v roce 1873 resp. 1877, vzdělávala škola žáky z Milonic, z osady Rošťoutky, z Nesovic a z nesovické kolonie Nové Zámky.²⁶

Učitelský sbor v té době tvořili nadučitel Antonín Hořava, podučitel František Děda a katecheta Vilém Konorza. Jak vyplývá ze školního zápisu v kronice, *navštěva školy byla málo pilná, takže 42 dětí školu ani raz nenavštívilo*.²⁷

Školní rok 1886/1887 započalo ve dvou třídách 179 žáků. Prostory však již dlouho nesplňovaly podmínky pro vhodnou a efektivní výuku, což se snažila vyřešit místní školní rada. Školní rok byl obvykle zakončen veřejnou zkouškou. V školním roce 1886/1887 se závěrečné zkoušky z náboženství účastnil i brněnský sídelní biskup František Bauer, který do milonické farnosti přijel 9. července 1887 z Chvalkovic.

²² Kniha oddaných Milonice (Milonice, Rošťoutky) 1874–1921, MZA, sign. 12836, s. 4.

²³ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka. *200 let kostela sv. Petra a Pavla v Milonicích*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 90.

²⁴ Kniha oddaných Milonice (Milonice, Rošťoutky) 1874–1921, s. 4.

²⁵ Kronika Školní obec Milonická. Archiv obce Milonice (dále AOM), arch 2.

²⁶ Tamtéž, arch 1–2.

²⁷ Tamtéž, arch 7–8.

Následujícího dne se v kostele konala zkouška a biřmování.²⁸ Domníváme se, že ke svátosti biřmování tehdy přistoupil i mladý Jan Souček.

Naději na zlepšení podmínek pro studium milonických a nesovických žáků přinesl až školní rok 1887/1888. Dne 27. března 1888 se začala bourat budova staré školy a 14. dubna 1888 byly vykopány první základy pro budovu novou.

Poslední rok své docházky v obecné škole v Milonicích absolvoval Jan Souček již v prostorách nové trojtřídní budovy, kterou za pět měsíců postavila firma stavitele Jana Šaňáka z Uherského Hradiště. Budova byla slavnostně vysvěcena dne 9. září 1888 farářem Leopoldem Derkou za asistence kaplana Viléma Konorze a teologa Ignáce Hrubého, rodáka z nedalekých Uhřic. Jako řídící milonické školy i nadále působil nadučitel Antonín Hořava. Novými členy učitelského sboru se stali učitel Jan Sobek z Pustiměře a podučitel Josef Obdržálek z Rašovic, který působil na milonické škole jenom do 29. srpna 1889.²⁹

Po ukončení pátého ročníku na obecné škole v Milonicích a na základě úspěšného absolvování přijímacích zkoušek³⁰ byl mladý student Jan Souček přijat na C. k. české státní vyšší gymnasium v Brně. Byl pilným studentem, o čemž svědčí i výsledky půlroční klasifikace, podle které se ze čtyřicítky studentů zařadil mezi šestici,³¹ která obdržela *vysvědčení 1. třídy s předností*.³² Ve třídě učitele Tomáše Šíleného vynikal hlavně v náboženství, které vyučoval Vladimír Šťastný, a v jazyce českém, který vyučoval třídní učitel.³³ Problematickým předmětem se v tomto období jeví pro Jana zpěv, ze kterého dosáhl půlročního hodnocení *dostatečný*, a na konci školního roku hodnocení *uspokojivý*.³⁴ Na základě rozhodnutí č. 2297 Zemské školní rady ze 17. března 1890 byl osvobozen od placení školného. V tomto školním roce vynechal Jan v prvním semestru 56 vyučovacích hodin, v druhém semestru 15. Podnájem mu v průběhu studia poskytla Marie Rajdová, vdova po hostinském z Uhřic, bydlící se svým synem Jakubem na brněnské ulici Tivoli č. 9.³⁵

²⁸ Kronika Školní obec Milonická, arch 10.

²⁹ Tamtéž, arch 9–12.

³⁰ Hlavní katalog první B třídy, školní rok 1889/1890. Archiv města Brna (dále AMB), fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, výkaz č. 29.

³¹ Tamtéž, s. 1.

³² Tamtéž, výkaz č. 29.

³³ Tamtéž, s. 2.

³⁴ Tamtéž, výkaz č. 29.

³⁵ Tamtéž.

Školní rok 1890/1891 zahájil spolu s dalšími 28 spolužáky.³⁶ I nadále svým prospěchem a chováním potvrdil, že je žákem pilným a vytrvalým. Opět vynikal v náboženství, v přírodopisu, v zeměpisu a dějepisu, kde získal hodnocení *výborný*. Dobře se mu vedlo v jazykové přípravě, ve které z jazyka českého i latinského získal hodnocení *chvalitebný*. Se stejným hodnocením byl hodnocen ze zpěvu. Zhoršení prospěchu nastalo v němčině, ve které si z pololetní klasifikace *chvalitebný* pohoršil výslednou známkou na stupeň *uspokojivý*.³⁷

Domníváme se, že studium na C. k. českém státním vyšším gymnáziu v Brně nebylo procházkou růžovou zahradou, zvláště pro studenty, kteří vynechali hodně vyučovacích hodin. Bylo obvyklé, že Jan Souček měl ve své třídě každý rok minimálně dva nebo tři nové spolužáky, kteří kvůli svému prospěchu museli opakovat ročník. Takový byl i školní rok 1891/1892, kdy do 3. B třídy přibyli čtyři noví žáci, tři repetenti téhož gymnázia, a jeden příchozí z jiného veřejného gymnázia.³⁸ Součkovo vysvědčení i nadále patřilo k lepšímu průměru třídy, i když hodnocení pilnosti bylo v prvním semestru klasifikováno stupněm *uspokojivá*.³⁹ V tomto školním roce hodnocení *výborný* získal jenom z náboženství. Slušné úrovně dosáhl i v hodnocení živých a klasických jazyků. K jazyku českému a jazyku latinskému nově přibyl jazyk řecký, který vyučoval tehdejší ředitel gymnázia František Holub.⁴⁰ Ve všech předmětech byl ohodnocen známkou *chvalitebný*.⁴¹

Školní rok 1892/1893 pro studenta Jana Součka přináší z hlediska studia příliš mnoho změn, se kterými se pravděpodobně těžce srovnává. Spojením A třídy a B třídy vzniká nová početná třída, ve které je pro tento rok zapsaných 44 studentů.⁴² Změna nastává i na pozici třídního učitele, kterým se stává profesor Karel Kučera, vyučující jazyk latinský a německý.⁴³ Studium v tak velké skupině bylo pro Jana pravděpodobně velmi obtížné. Soudíme tak základě toho, že vysvědčení v tomto školním roce je průměrově nejhorším, které v průběhu celého svého studia získal. Zakončit první

³⁶ Hlavní katalog druhé B třídy, školní rok 1889/1890. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, s. 1.

³⁷ Tamtéž, výkaz č. 22.

³⁸ Hlavní katalog třetí B třídy, školní rok 1891/1892. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, s. 1.

³⁹ Tamtéž, výkaz č. 18.

⁴⁰ Tamtéž, s. 2.

⁴¹ Tamtéž, výkaz č. 18.

⁴² Výroční zpráva Gymnasia za školní rok 1892/1893. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, s. 72.

⁴³ Hlavní katalog čtvrté třídy za školní rok 1892/1893. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, s. 2.

semestr hodnocením *uspokojivý* v deseti učebních předmětech bylo doslova katastrofou. Jedinou odlišnou známkou v tomto pololetí bylo hodnocení *chvalitebný*, které Jan Souček získal z náboženství. Výsledek prvního semestru je o to více zarážející, že v něm nevynechal ani jednu vyučovací hodinu. Janu Součkovi záleželo v druhém semestru školního roku hlavně na zlepšení prospěchu v jazycích, což ukazují i klasifikace na konci školního roku. Zlepšení dosáhl v každém z absolvovaných předmětů o jeden stupeň, a to kromě těsnopisu, kde si polepšil o dva stupně. Zhoršení nastalo jen v matematice, ve které dosáhl hodnocení *dostatečný*.⁴⁴ Je možné, že Jana Součka začala v tom čase trápit nějaká vážnější nemoc. To by vysvětlovalo 93 promeškaných vyučovacích hodin v průběhu druhého semestru, ale také důvod, proč na konci školního roku nebyl klasifikován z tělocviku. Po opakovacích a doplňovacích zkouškách však školní rok 1892/1893 úspěšně zakončilo všech 44 studentů čtvrté třídy.⁴⁵

Školní rok 1893/1894 přivádí mladého studenta Jana do jiné školní situace. Počet žáků ve třídě poklesl na 28, a to z důvodu rozdělení jedné třídy na třídy dvě. Z původního složení zůstává ve třídě 16 žáků bývalé čtvrté třídy. Dalších 10 žáků se připojuje do třídy z důvodu přestupu z jiného veřejného gymnázia a 2 žáci kvůli tomu, že museli opakovat celý ročník.⁴⁶ Nově složená třída dostává jako třídního učitele řečtináře Jaroslava Schulze, kterého po prvním semestru dočasně vystřídal suplující učitel Josef Klika. V tomto školním roce se Janovi dařilo hlavně v přírodopise a v náboženství, ve kterých byl v obou semestrech klasifikován jako *výborný*. V jazyku českém, německém i řeckém si vedl *dobře*. Latinský jazyk, ze kterého po prvním semestru získal hodnocení *dostatečný*, na konci školního roku uzavřel hodnocením *dobrý*. Jan Souček to se školní docházkou opět neměl jednoduché. V prvním semestru vynechal 22 vyučovacích hodin, druhý semestr uzavřel se 100 promeškanými vyučovacími hodinami.⁴⁷

Školní rok 1894/1895 absolvoval Jan Souček společně s dalšími 52 studenty gymnázia.⁴⁸ Byl zároveň posledním rokem, který absolvoval na C. k. českém vyšším gymnáziu v Brně. Jeho studijní výsledky byly stále nevyrovnanější, na což

⁴⁴ Hlavní katalog čtvrté třídy, školní rok 1892/1893. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, výkaz č. 31.

⁴⁵ Tamtéž, s. 1.

⁴⁶ Hlavní katalog páté A třídy, školní rok 1893/1894. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, s. 1.

⁴⁷ Tamtéž, výkaz č. 24.

⁴⁸ Hlavní katalog šesté třídy, školní rok 1894/1895. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, s. 1.

pravděpodobně musel Jan Souček reagovat, pokud už v té době přemýšlel nad svým budoucím povoláním. Půlroční klasifikace mu vynesla hodnocení *dostatečný* z následujících předmětů: řecký jazyk, český jazyk (jakožto vyučovací), německý jazyk. Hodnocení *dobrý* získal v jazyku latinském, v matematice a ve zpěvu. *Chvalitebný* byl v zeměpise a dějepise, v tělocviku a v těsnopise. Jediným předmětem s hodnocením *výborný* byl přírodopis.⁴⁹ Asi největší zklamání přineslo Janovi Součkovi půlroční hodnocení z náboženství, které od začátku školního roku vyučoval učitel Dr. František Kolísek.⁵⁰ Získané hodnocení *dobrý*⁵¹ nebylo pro aspiranta na vstup do kněžského semináře nejlepší vizitkou. Domníváme se, že právě získané hodnocení z náboženství a také klesající úroveň dosažených výsledků ze živých i klasických jazyků v průběhu posledních tří let studia, ho přimělo odejít z brněnského gymnázia a dokončit svá studia na jiném gymnáziu. Na konci školního roku, 4. července 1895, „*dostal vysvědčení s klauzulí na odchodnou.*“⁵² Školní rok uzavřel s celkovým počtem 100 promeškaných hodin v obou semestrech a také se sníženou známkou z mravního chování, které bylo klasifikováno stupněm *uspokojivé*.

Jan Souček byl na základě postupu ze šesté třídy C. k. českého vyššího státního gymnázia v Brně přijat na C. k. státní vyšší gymnázium ve Vysokém Mýtě.⁵³ Třidu Františka Šimáčka, do které se zapsalo 34 studentů, tvořilo *27 žáků postoupivších z předešlé třídy téhož gymnázia a 7 žáků postoupivších z předešlé třídy jiného veřejného gymnázia*. V čase studia na vysokomýtském gymnáziu bydlel Souček na Děkanské ulici č. 4 u hodináře Antonína Skořapy.⁵⁴ Vysvědčení, které mladý Jan dostal po prvním semestru, vykazuje zlepšení studijních výsledků oproti předcházejícím rokům, hlavně v jazyce českém, latinském a řeckém. Klasifikaci *výborný* dosahuje Jan Souček pouze v těsnopise. Důležitější bylo hodnocení dosažené z náboženství, kterému na tomto gymnáziu vyučoval čestný konzistorní rada biskupství královéhradeckého a českobudějovického, R. D. Matěj Dušek, působící ve Vysokém Mýtě v letech 1882 až

⁴⁹ Hlavní katalog šesté třídy, školní rok 1894/1895. AMB, fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely, Brno, výkaz č. 41.

⁵⁰ Tamtéž, s. 2.

⁵¹ Tamtéž, výkaz č. 41.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Hlavní katalog sedmé třídy, školní rok 1895/1896. Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí (dále SOKAÚO), fond Gymnasium Vysoké Mýto, s. 1.

⁵⁴ Tamtéž, výkaz č. 27.

1909 jako katecheta.⁵⁵ Potíže Janu Součkovi i nadále způsoboval jazyk německý a v druhém semestru i filozofická propedeutika, ze které získal hodnocení *dostatečný*.⁵⁶

Poslední rok gymnaziálního studia absolvoval Jan Souček v školním roce 1896/1897. V obou semestrech byla jeho pilnost hodnocena jako *náležitá* a mravné chování *chvalitebné*. Hodnocení *výborný* získal v obou semestrech v náboženství a těsnopise, *chvalitebný* v silozpytě, zeměpise a dějepise. Stejné hodnocení měl po prvním půlroce i v jazyku českém, to si však zhoršil v druhé polovině roku o jeden stupeň. Klasifikaci *dobry* dosáhl v obou semestrech z filozofické propedeutiky, z jazyka latinského, řeckého, a dokonce i z německého. Jako *dostatečný* byl klasifikován na konci školního roku z matematiky, ve které si pohoršil ve srovnání s prvním semestrem o jeden stupeň. V průběhu tohoto školního roku vynechal celkem 68 vyučovacích hodin.⁵⁷

Na základě vysvědčení, které mu bylo vydáno 27. června 1897, se mohl podrobit maturitní zkoušce.⁵⁸ Před zkušební komisi Jan Souček předstoupil dne 8. července 1897. Předsedou zkušební komise byl František Šafránek, který zastupoval C. k. zemský školní inspektorát. Zkušební komisi tvořili: Václav Hospodka, ředitel gymnázia, František Šimáček, učitel latiny a řečtiny, František Pösl, učitel češtiny, František Jezdinský, učitel dějepisu a zeměpisu, František Strer, učitel matematiky a fyziky, a Ignác Frank, učitel němčiny. Maturitní zkoušku úspěšně vykonal z těchto předmětů a s následujícím prospěchem: v náboženství *výborný*, v jazyku latinském *dostatečný*, jazyku řeckém *dostatečný*, v jazyku českém *dostatečný*, v dějepise a v zeměpise (průměrem) *chvalitebný*, v matematice *dostatečný*, ve fyzice (průměrem) *chvalitebný*, v přírodopise *výborný*, ve filozofické propedeutice *dobry*, v jazyku německém (dle semestrálních vysvědčení) *dobry*, v těsnopise *výborný*. Úspěšným složením maturitní zkoušky uzavřel svoje gymnaziální studia a „*získal vysvědčení dospělosti ke studování na univerzitě*.“⁵⁹

⁵⁵ *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis Reginaehradecensis*. Reginaehradecii: Typographiae Episcopalis, 1896, s. 31.

⁵⁶ Hlavní katalog sedmé třídy, školní rok 1895/1896. SOKAÚO, fond Gymnasium Vysoké Mýto, výkaz č. 27.

⁵⁷ Hlavní katalog osmé třídy, školní rok 1896/1897. Hlavní katalog sedmé třídy, školní rok 1895/1896, výkaz č. 25.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Maturitní vysvědčení Jana Součka. Národní archiv Praha (dále NA), fond Premonstráti Strahov, Osobní složka Pavel Jan Souček.

2.3. Studium na Biskupském teologickém učilišti v Brně

Jan Souček se po zakončení gymnaziálních studií vrátil do Brna, kde ve školním roce 1897/1898 zahájil svá teologická studia a bohosloveckou formaci na Biskupském teologickém učilišti. Učiliště tehdy sídlilo v budově bývalého dominikánského kláštera v Dominikánské ulici č. 2.⁶⁰ Jak vyplývá z katalogu pro školní rok 1897/1898, bohoslovci prvního ročníku byli spolu s několika bohoslovci druhého ročníku ubytováni v Biskupském pacholeckém semináři,⁶¹ který se nacházel na Veveří ulici.⁶² Jan Souček v tomto školním roce studoval biblistiku u prof. Otmara Mussila, fundamentální teologii u prof. Roberta Neuschla, a pedagogiku u prof. Františka Ruprechta. Ze všech těchto předmětů byl Jan Souček na konci školního roku hodnocen prospěchem *primam*.⁶³ Zvláštní místo zaujímal v prvním ročníku výuka filozofie, kterou přednášel profesor dogmatiky a fundamentální teologie Josef Pospíšil. „Z vlastní zkušenosti poznal, jak studentům při přednáškách jeho disciplín je na závalu nedostatek důkladnějšího filozofického vzdělání. Rozhodl se proto – dříve než v jiných obdobných ústavech – prvnímu ročníku přednášet křesťanskou filozofii.“⁶⁴ Filozofie byla v tomto roku jedinou zkouškou, kterou bohoslovec Souček zakončil s prospěchem *eminenter*.⁶⁵ Regens Biskupského pacholeckého semináře, Dr. František Bulla, hodnotí na konci školního roku 1897/1898 bohoslovce Jana Součka touto charakteristikou: *v domácích pobožnostech zbožný, velmi pilný, svědomitý v zachování domácího pořádku, dosti nadán, povahy mírné, zevnějším chováním slušný. Vedlejší zaměstnání vyplňuje studiem a četbou*.⁶⁶

Školní rok 1898/1899 byl z ohledu na studijní výsledky pro mladého seminaristu Součka úspěšnější. Hodnocení *eminenter*⁶⁷ získal z biblické hermeneutiky, kterou vyučoval profesor biblického studia Nového zákona Arnošt Karel Grivnacký, a také z metodiky, kterou přednášel docent František Kalvoda.⁶⁸ Ve zmíněném roce studoval také dogmatickou teologii u Dr. Josefa Dvořáka, úvod do Nového zákona a exegezi

⁶⁰ CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát*. Brno: Biskupství brněnské, 2007, s. 23.

⁶¹ Seznam bohoslovců bydlících v Pacholeckém semináři. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 178, sign. S43/3, ev. j. 84.

⁶² CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát*, s. 23.

⁶³ Catalogus auditorum s. Theologiae in episcopali instituto theologico Brunensi 1897/1898. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 176, sign. A43/2h, ev. j. 82.

⁶⁴ CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát*, s. 39.

⁶⁵ Catalogus auditorum s. Theologiae in episcopali instituto theologico Brunensi 1897/1898.

⁶⁶ Hodnocení bohoslovců 1897/1898. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 178, sign. S43/3.

⁶⁷ Catalogus auditorum s. Theologiae in episcopali instituto theologico Brunensi 1897/1898.

⁶⁸ Tamtéž.

Nového zákona u již zmiňovaného profesora Arnošta Karla Gřivnackého. 17. prosince 1898 mladý alumnus Souček přijal v katedrále sv. Petra a Pavla v Brně tonsuru a společně s dalšími 15 seminaristy druhého ročníku brněnského alumnátu byl tímto obřadem začleněn mezi kleriky.⁶⁹ V každoročním výstupním hodnocení nacházíme na konci tohoto školního roku u jména Jan Souček následující poznámky: *hodný teolog, v domácích pobožnostech velmi horlivý, velmi pilný, svědomitý v zachovávaní stanov a domácího pořádku, nadaný, živé povahy, zevnějším chováním vlídný. Ovládá jazyk český, německý prostředně. Ve vedlejších zaměstnání se věnuje hudbě.*⁷⁰

Ve třetím ročníku Biskupského teologického učiliště bylo Janovo studium vyplněno studiem církevní historie, katechetiky a morální teologie.⁷¹ Závěrečná klasifikace na konci školního roku z těchto předmětů je hodnocena stupněm *eminenter*,⁷² což také odráží Janovu pilnost a touhu neustále se zlepšovat a formovat. Jeho přístup k seminárním povinnostem a jeho osobnost vede představené k tomu, že ho hodnotí jako *velmi hodného teologa*.⁷³ V průběhu téhož školního roku, 23. prosince 1899, přijal z rukou brněnského biskupa Františka Salesia Bauera v brněnské katedrále nižší svěcení.⁷⁴

Že mladý Jan Souček osobnostně zrál a naslouchal i radám představených, soudíme také i z toho důvodu, že ve školním roce 1900/1901, tedy v posledním roce studia, byl jmenován 2. viceprefektem semináře.⁷⁵ Četba, kterou si v předešlých letech vyplňoval volný čas, mu pomohla k tomu, aby se zlepšil v němčině, s jejíž znalostí bojoval v průběhu gymnaziálních studií. V závěru školního roku absolvuje s hodnocením *eminenter* zkoušky z církevního práva u Jakuba Hodra,⁷⁶ z katechetiky u docenta Františka Kalvody, a z pastorální teologie u profesora Josefa Kupky,⁷⁷ pečlivého vědce, vzácného kněze a pozdějšího biskupa brněnské diecéze, se kterým se ještě mnohokrát v následujících letech setká. Jan Souček je na konci svého studia hodnocen

⁶⁹ Kniha svěcenců brněnské diecéze. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 1.

⁷⁰ Hodnocení bohoslovců 1898/1899. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 178, sign. S43/3.

⁷¹ Catalogus auditorum s. Theologiae in episcopali instituto theologico Brunensi 1899/1900. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 176, sign. A43/2h, ev. j. 82.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Hodnocení bohoslovců 1899/1900. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 178, sign. S43/3.

⁷⁴ Kniha svěcenců brněnské diecéze. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 1.

⁷⁵ Hodnocení bohoslovců 1900/1901. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 178, sign. S43/3.

⁷⁶ Catalogus auditorum s. Theologiae in episcopali instituto theologico Brunensi 1900/1901. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 176, sign. A43/2h, ev. j. 82.

⁷⁷ Tamtéž.

představenými semináře jako *velmi hodný a snaživý teolog*, kterého *můžeme velmi dobře doporučit*.⁷⁸ V posledním ročníku věnoval svůj volný čas hudbě a trochu se přiučil i *hře na harmonium*. Jan Souček se určitě vlivem seminárního prostředí nestal abstraktním teoretikem. Jeho osoba byla i nadále zaměřena k praktickému životu, co dosvědčuje i *zájem o včelařství*, o kterém se zmiňují představení alumnátu na konci školního roku 1900/1901.

V průběhu studia se potkal s mnoha bohoslovci z nižšího anebo vyššího ročníku, se kterými ho kněžská cesta v budoucnu ještě několikrát spojí. Osoby jako Jakub Deml, Jan Novotný a Jakub Rajda budou právě těmi, kteří budou v jisté fázi svého života sdílet podobné myšlenkové směřování nebo budou účastní téhož společenství jako Souček.

Studium na Biskupském teologickém učilišti řádně ukončil a osvědčení o ukončení studia, vystavené Janem Křtitelem Vojtěchem, biskupským komisařem teologického učiliště, převzal Jan Souček v Brně dne 17. července 1901.⁷⁹

2.4. V duchovní správě jako farní kooperátor

Po úspěšném ukončení teologického studia byl Jan Souček, 21. července 1901, v brněnské katedrále svatých apoštolů Petra a Pavla brněnským biskupem Františkem Salesiem Bauerem vysvěcen na podjáhna.⁸⁰ O čtyři dny později, 25. července, společně s ním přijali jáhenské svěcení tito podjáhni: Jaroslav Barvík, Karel Čupr, František Vásek, Jan Filipovič, Josef Hnízdil, Josef Janíček, František Jedlička, Silvester Kaprál, Emanuel Koubek, Franz Křiwý, Vincenc Kudr, Josef Michalík, Šimon Novotný, František Pavlíček, Kasián Veselý a kapucín Ambrož Smékal.⁸¹

Jan Souček přijal kněžské svěcení v brněnské katedrále v devátou neděli po Svatém Duchu. Světitelem byl, stejně jako u podjáhenského a jáhenského svěcení, biskup František Salesius Bauer.⁸² Ze školní kroniky obce Milonice se dozvídáme, že „28. července 1901 byl v Brně vysvěcen na kněze bývalý žák zdejší školy P. Jan Souček z Nesovic, kterýž zde 18. srpna sloužil první slavnou mši svatou.“⁸³ O primici novokněze Jana Součka nemáme kromě uvedené poznámky ze školní kroniky další informace, protože, jak je později uvedeno v domácím protokolu milonické farnosti,

⁷⁸ Hodnocení bohoslovců 1900/1901. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 178, sign. S43/3.

⁷⁹ Závěrečné vysvědčení z teologického učiliště. NA, fond Premonstráti Strahov, Osobní složka Pavel Jan Souček.

⁸⁰ Kniha svěcenců brněnské diecéze. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 1.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Ordinační listina z 28.července 1901. NA, fond Premonstráti Strahov, Osobní složka Pavel Jan Souček.

⁸³ Kronika Školní obec Milonická, arch 40.

„od roku 1899 až do 1909 nic nepoznamenáno... Dne 3. května 1909 zemřel dp. farář Augustin Novotný. Skoro stále churavěl, proto není divu, že se o nic nestaral.“⁸⁴

Duchovní praxi novokněz Jan Souček zahájil ve Stonařově, kde byl biskupem Bauerem ustanoven na základě jurisdikční listiny z 27. září 1901 farním kooperátorem.⁸⁵ Ve Stonařově, jehož centrum bylo zdecimováno obrovským požárem z 16. dubna 1900,⁸⁶ při kterém vyhořelo 28 domů v okolí radnice a farního kostela, působil jako farář Franz Czernicek, který zde působil od roku 1876 do roku 1904, tedy do své smrti. Podle dopisu, který 3. listopadu 1901 adresoval biskupské konzistoři v Brně brtnický děkan Jan Brabenec, vystřídal Jan Souček v pozici farního kooperátora Antonína Běhala, nastoupivšího na nové působiště do Českých Křídlovic.⁸⁷ Domníváme se, že informace o stonařovské farnosti čerpal hlavně od uhřického rodáka a svého příbuzného, Štěpána Jakuba Rajdy, který zde působil jako farní kooperátor od roku 1898 do roku 1900, tedy před svým vstupem do novoříšské kanonie premonstrátů. Jan Souček se hned po nastěhování do Stonařova ujal svých kaplanských povinností, ke kterým patřilo hlavně vyučování náboženství a vysluhování svátostí. Nepochybujeme, že si novokněz Souček při plnění svých kaplanských povinností jistě vzpomněl i na svoje gymnaziální studia a trápení, které mu způsobovalo učení německého jazyka. Právě znalost němčiny byla tím, co Jan Souček nutně potřeboval zlepšit, aby mohl lépe komunikovat s obyvateli Stonařova a okolí, kde se více než 90 % obyvatelstva hlásilo k německé národnosti. První svátost, kterou Jan Souček ve svém novém působišti udělil, byl křest Josefa Smieda 9. října 1901, manželského syna Franze Smieda a Agnesy, rozené Friedl.⁸⁸ Jak lze vyčíst z matrik, kompetence při vysluhování svátostí si farář Czernicek rozdělil s kaplanem Součkem následovně: farář asistuje při uzavírání církevního sňatku, kaplan křtí a pohřbívá.

Nevíme, zda Janu Součkovi něco scházelo ke spokojenosti s kaplanským působením ve Stonařově, ani zda si rozuměl s farářem Franzem Czernickem, protože Diecézní archiv biskupství brněnského uchovává vizitační protokoly jenom z let 1835–1845 a 1918–1940. Netušíme ani, proč se Jan Souček rozhodl při kanonické vizitaci 5. června 1902 ústně předložit žádost o své přeložení. V písemné žádosti, kterou adresoval v korespondenci biskupské konzistoři 19. srpna 1902, píše: „*V nejhlubší úctě podepsaný*

⁸⁴ Domácí protokol 1738–1918. DABB, fond Farní úřad Milonice, inv. č. 1, s. 34.

⁸⁵ Jurisdikční listina z 27. září 1901. NA, fond Premonstráti Strahov, Osobní složka Pavel Jan Souček.

⁸⁶ PELTAN, Lubomír. *Městyš Stonařov*. Brno: F.R.Z. agency, 2012, s. 178.

⁸⁷ Dopis děkana Brabence biskupskému ordinariátu Brno. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, Složka Jan Souček, list N.254.

⁸⁸ Kniha narození Stonařov, 1869–1932. Úřad městyse Stonařov, č. 1, s. 369.

osměluje se svou prosbu o milostivé přeložení ze Stonařova, již při kanonické visitaci tj. 5. června ústně přednesl i odůvodnil a v předloze kanonické visitace písemně uvedl, znova nejdůstojnější biskupské Konsistoři předložiti a snažně prosí, aby při udělování nových kooperátorských míst nové místo jako působiště mu milostivě vykázáno bylo.⁸⁹ Jeho žádosti bylo vyhověno, a tak se k 1. září 1902 mohl stěhovat na nové kooperátorské místo.

Novým domovem se mu stala na období jednoho roku brněnská farnost u kostela svatého Jiljí v Komárově, ke které patřila i duchovní správa na území Černovic, Dolních a Horních Heršpic, a dnes již zaniklých obcí Malé Mariacely a Petrohradské Ulice. Jak dopisem sděluje farář Johann Roháček biskupské konsistoři, Mathias Beránek 31. srpna 1902 dopoledne opustil své místo, aby odpoledne toho samého dne mohl obsadit toto místo Johann Souček.⁹⁰ 1. září 1902, tedy v první den v úřadě komárovského kooperátora, křtil v Horních Heršpicích Karla Řičku, manželského syna Richarda a Albiny, rozené Hubáček.⁹¹ V ten samý den v Malé Mariacele pohřbíval ročního chlapce Antonína Řezníčka.⁹² Nepodařilo se nám zjistit, zda Jan Souček vyučoval jako katecheta náboženství v některé ze škol na území farnosti. Nabízí se nám negativní odpověď s ohledem na to, že kvůli své vytíženosti, která byla spojena s udělováním svátostí, by vyučovat náboženství pravděpodobně ani nestačil. A tak za období jednoho roku udělil 234 křtů, vyprovázal 121 pohřbů a asistoval u uzavírání 2 sňatků. „*I přes takovou aktivitu strýčkovi asi něco scházelo. On nikdy netoužil po městském prostředí. Měl velmi rád přírodu a kontakt s lidmi. Pravděpodobně tyto okolnosti a známost s Jakubem Rajdou (Štěpánem) ho přivedla až do Nové Říše.*“⁹³

Neznáme přesné datum, kdy začal Jan Souček komunikovat s novoříšským opatem Josefem Karáskem o svém úmyslu vstoupit do premonstrátského řádu, ale v korespondenci brněnského diecézního archivu se dochoval dopis opata Josefa Karáska Janu Součkovi, ve kterém mu sděluje přijetí do novoříšské kanonie: „*Velebný pane! Jste k nám přijat. Myslím, že budete asi 28. září do našeho řeholního roucha oblékán. Opatřete si do té doby literas dimissorias od Jeho Excellence nejd. pana biskupa; připravte si maturitní vysvědčení, vysvědčení z theologie a lékařské vysvědčení, že jste*

⁸⁹ Žádost o přeložení. DABB, fond Biskupský ordinariát Brno, Složka Jan Souček, č. 3738.

⁹⁰ Zpráva Johanna Roháčka biskupské konsistoři v Brně. DABB, fond Ordinariát Brno, Složka Jan Souček, č. 388.

⁹¹ Křestní kniha farnosti Brno-Komárov, sv. Jiljí, 1893-1903, svazek VII. MZA, sign. 17504, s. 102.

⁹² Kniha zemřelých farnosti Brno-Komárov, sv. Jiljí, 1895-1912, svazek V. MZA, sign. 17519, s. 17.

⁹³ Osobní vzpomínky paní Jany Kalábové (*1926) na svého strýce, opata Pavla Jana Součka. Přepis záznamu z 26. listopadu 2016. OAA.

*úplně zdrav. Do té doby, co budete oblékán, můžete k nám ještě přijít, ne kvůli nějakému představení se, vždyť jste již přijat, ale pouze na návštěvu. Zatím se mějte dobře. Pozdravuje Vás Josef Karásek, opat. V Nové Říši, 3. 8. 1903.*⁹⁴ Na základě tohoto dopisu se rozhodl Jan Souček sdělit biskupské konzistoři listem z 10. srpna 1903, že *„po zralém uvážení pojal pevný úmysl vstoupiti do řehole. A byv do řehole praemonstrátské v Nové Říši přijat dno 2. srpna 1903.*⁹⁵

6. září 1903, po ranní mši svaté, dle zvyklostí, kdy rodiče přinášeli děti ke křtu, pokřtil Jan Souček Johanna Josefa Kotzmanna z Černovic, Theresii Pilat z Dolních Heršpic a Emilii Řehořovou z Horních Heršpic. Jak uvádí kronika kláštera v Nové Říši, *„toho samého dne byl přijat novoříšskou komunitou Jan Souček“.*⁹⁶ Při vstupu do kláštera odevzdal lékařské vysvědčení, které mu 31. srpna 1903 vystavil v Brně MUDr. František Špaček.⁹⁷

Jan Souček nebyl jediným kandidátem, který toho dne přicestoval do Nové Říše. Svou kandidaturu zahájil společně s Janem Novotným, rodákem z Milíkova. Po devatenácti dnech, tj. 24. září 1903, byli oba kandidáti v kapli svaté Anny oblečeni do premonstrátského hábitu a přijali nová jména.⁹⁸ Není náhodou, že Jan Novotný dostal při obléčce jméno Vavřinec. Stejného jména se dostalo i Janu Novotnému, narozenému 22. ledna 1739 v Praze, který zemřel jako novoříšský premonstrát 27. října 1797.⁹⁹ Jan Souček přijal jméno Pavel.¹⁰⁰ Toto řeholní jméno nezaznělo v novoříšské kanonii celých 125 let. Posledním jeho nositelem byl Pavel Leopold Wallik, který zemřel 18. listopadu 1778.¹⁰¹ Jako novicmistr byl Pavlovi Součkovi a Vavřincovi Novotnému přidělen převor Ferdinand Antonín Hotový, který tuto funkci zastával od kapituly, která se konala 18. června 1900.¹⁰²

Novoříšská komunita premonstrátů se v čase, kdy Pavel Souček vykonával noviciát, řídila tímto denním řádem: v průběhu letního období začínal den v klášteře ve 4:00 matutinem a laudami. Po nich v 5:30 následovalo rozjímání, pak prima, tercie a sexta.

⁹⁴ Dopis opata Karáska Janu Součkovi. DABB, fond Biskupská konzistoř v Brně, inv. č. 10386, sign. S 1355, ev. j. 2387, nečíslováno.

⁹⁵ Dopis Jana Součka biskupské konzistoři v Brně. DABB, fond Biskupská konzistoř v Brně, inv. č. 10386, sign. S 1355, ev. j. 2387, č. 3846.

⁹⁶ Data pro historia domestica ab anno 1819. Archiv kláštera Nová Říše (dále KNŘ), s. 62.

⁹⁷ Lékařské vysvědčení z 31. srpna 1903. NA, fond Premonstráti Strahov, Osobní složka Pavel Jan Souček.

⁹⁸ Řeholní consignatio novoříšské kanonie, KNŘ, s. 40.

⁹⁹ Tamtéž, s. 20.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 40.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 18.

¹⁰² Data pro historia domestica ab anno 1819, s. 62.

V 7:00 po společné modlitbě nony se bratři rozcházelí ke slavení mše svaté a každý z nich sloužil mši svatou u oltáře, který mu byl přidělen. Během dopoledne se každý věnoval svému zaměstnání. V 11:45 se všichni scházeli k adoraci, po které byl oběd. Při němž se četlo Písmo svaté a řádový hagiologion. V pátek se četlo z knihy Následování Krista od Tomáše Kempenského. Po rekreaci, která trvala od 13:00 do 14:00, následovaly nešpory a kompletář, a poté odpolední individuální program. V 19:00 byla večeře, při níž byla čtena statuta a řehole, a po ní následovalo silentium.

V zimě denní řád začínal v 6:30 ranním rozjímáním, následovala prima, tercie, sexta, mše svatá, a v 8:00 nona. Další denní program byl podobný řádu v čase letním. Výjimku tvořily matutinum a laudy z následujícího dne, které se bratři modlili hned po večeři. Den zakončovali podle zvyklostí loretánskými litaniami a silentiem.¹⁰³

Po uplynutí ročního noviciátu bylo umožněno oběma novicům, Pavlovi Součkovi i Vavřincovi Novotnému, složit jednoduché sliby. Stalo se tak v kapitule, která se konala 24. září 1904. Téhož dne také oba klerici obdrželi dekret, na základě kterého byli jmenováni kaplany v Nové Říši.¹⁰⁴

V roce 1905 tvořilo společenství novoříšské kanonie těchto jedenáct slavných profesů: opat Josef Karásek, převor Ferdinand Hotový, Alois Škoda, Jan Sarkander Krchňák, Hugo Černý, Norbert Drápalík, Petr Stejskal, Jan Křtitel Janoušek, Sigmund Záběhlický, Evermod Petru, a Štěpán Rajda. Řeholního života se účastnili i klerikové Pavel Souček a Vavřinec Novotný. Komunita byla značně ovlivněna neustálým soupeřením mezi staršími a mladými členy. Proto 4. října 1905 na přání tehdejšího převora Ferdinanda Hotového přijel schlagelský opat a současně vikář generálního opata Norbert Schachinger do Nové Říše, aby zjistil aktuální stav problému, na který narazil i v průběhu vizitace, kterou vedl v Nové Říši v roce 1902. 30. října 1905 byl Ferdinand Hotový odvolán z funkce převora a na jeho místo byl jmenován Hugo Černý, do té doby farář v Krásonicích.¹⁰⁵ Toto jmenování ještě vystupňovalo už tak dosti vysoké napětí mezi starší a mladší generací řeholníků. Vše mělo vyvrcholit v okamžiku, kdy Evermod Petru, který byl po návštěvě generálního opata Schachingera zbaven všech úřadů v klášteře, jménem mladších bratří řekl, že ani novému převorovi nelze nic věřit.¹⁰⁶

¹⁰³ NOVOTNÝ, Kamil. *Kláster premonstrátů v Nové Říši v 1. pol. 20. stol.* Diplomová práce na KTF UK v Praze, Praha, 2006, s. 23.

¹⁰⁴ Data pro historia domestica ab anno 1819, s. 63.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ NOVOTNÝ, Kamil. *Kláster premonstrátů v Nové Říši*, s. 24.

Po necelých dvou měsících od Schachingerovy návštěvy mají novoříšský opat Josef Karásek s převorem Hugonem Černým plán, jak „zmírnit“ tlak mladších členů novoříšské komunity. Jejich cílem je provést výměnu, při níž by Nová Říše získala do svých řad charismatického zakladatele sester premonstrátek na Svatém Kopečku u Olomouce, strahovského premonstráta Vojtěcha Frejku. Do celé záležitosti byl vtažen i strahovský premonstrát Metoděj Jan Zavoral, kterému své dopisy adresují jak novoříšský opat Karásek, tak i převor Černý. Po Zavoralovi se zjevně požaduje, aby pozitivně působil na starší členy strahovské kanonie, kteří by mohli něco namítat proti propuštění Vojtěcha Frejky do novoříšské kanonie. Výměnou za Vojtěcha Frejku nabízí novoříšský opat Zikmunda Jindřicha Záběhlického, který v té době zastává úřad faráře v Dlouhé Brtnici. Metoděj Zavoral sděluje Vojtěchovi Frejkovi v dopisu z 22. prosince 1905, že *„Je to divná výměna. Posud' sám a jistě dojdeš přesvědčení, že by se o tuto podmínku vše rozbilo. Proti tomu jsme všichni – vím, že Sigmund byl hošíkem, když my jsme už byli kněžími – v konventě i na venkově by protestovali všichni, kdyby měl co do senia býti na Tvé místo zařazen. V tom jsme jedné myslí, když už bychom na tuto výměnu přistoupili, – a lákavé to věru není, – že by se to muselo státi bez výhrady, a že by musel jíti, kam by byl poslán.“*¹⁰⁷ Tímto způsobem Metoděj Zavoral jasně deklaruje, co pro strahovské premonstráty znamenalo postavení v seniu.

27. prosince 1905 obdržel Vojtěch Frejka dopis, ve kterém ho novoříšský převor Hugo Černý informuje, že je potřeba dosáhnout toho, aby byl ustanoven převorem v Nové Říši ne z vůle opata anebo novoříšského převora, ale z vůle vizitátora Schachingera. Černý potvrzuje, že v tom smyslu bylo vizitátorovi psáno. Dále Frejku informuje, že pokud by došlo k jeho ustanovení za novoříšského převora, Černý by se vrátil jako farář do Krasonic a Ferdinand Hotový by se stěhoval namísto Zikmunda Záběhlického do Dlouhé Brtnice. Pro Záběhlického by však nezůstala žádná neobsazená farnost. Jeho návratu do konventu brání opat Karásek: prý ho v konventu nechce a strahovští ho odmítají přijmout jako náhradu za Frejku. V závěru listu žádá Černý Frejku, aby vše zachoval v tajnosti a nepsal ani Norbertovi (Schachingerovi) a ani jemu na lístku, ale aby listy rekomandoval.¹⁰⁸

„Divná výměna“, kterou rozehráli novoříšský opat a převor se strahovskými premonstráty, pokračovala dalším dějstvím 29. ledna 1906 po slavných nešporách na

¹⁰⁷ Dopis Vojtěchu Frejkovi z 22. prosince 1905. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁰⁸ Dopis Huga Černého Vojtěchu Frejkovi z 27. prosince 1905. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

„Markvarta“, kdy opat Josef Karásek zbavil převorského úřadu Huga Černého a ohlásil, že na uprázdněné místo nastoupí strahovský premonstrát Vojtěch Frejka. Ten se o svém jmenování za novoříšského převora dozvídá z dopisu z 31. ledna 1906, který mu společně s přípisem od vizitátora Norberta Schachingera adresoval strahovský premonstrát Rajmund Hummel, sekretář nově zvoleného strahovského opata Metoděje Jana Zavorala: „*Veledůstojný Pane! Z rozkazu ndp. opata mám tu čest zaslati Vaší veledůstojnosti přípis J.M. ndp. visitátora a generálního vikáře, jimž ráčíte být jmenován převorem kanonie v Nové Říši. Současně píše do Nové Říše.*“¹⁰⁹ O několik dnů později informuje dosluhující novoříšský převor Hugo Černý Vojtěcha Frejku o událostech a změnách v novoříšské kanonii dopisem psaným 1. února 1906. „*Milý bratře! V pondělí ohlásil nejdůstojnější pan opat bratřím, že Tě povolal za převora do našeho kláštera a zároveň ohlásil, že ve jméně jeho budeš konati kapitolu dne 15. toho měsíce, v níž změny některé prohlásíš. Pan opat odjede v pondělí do sanatoria do Döblingu. Přijed' najisto již 14. února. Přeji Ti z té duše, aby šlechetná ochota Tvá přinesla sladké ovoce Tobě i nám všem. Bůh dobrotivý Tě posilň a dej hodně trpělivosti a lásky. S bratrským pozdravem P. Hugo.*“¹¹⁰

3. února 1906 zaslal novoříšský opat Josef Karásek Vojtěchu Frejkovi blahopřejný dopis, ve kterém se mu vyznává, že ho vítá v Nové Říši s otevřenou náručí. V druhé části dopisu mu sděluje, koho má jmenovat do funkcí při kapitule. Informuje ho i o situaci Zikmunda Záběhlického, který se k 1. březnu má přestěhovat do kláštera a nebude zastávat žádnou funkci.¹¹¹

Opat Josef Karásek má v následujících dnech v kaltenleutgebenském sanatoriu dostatek času na to, aby si promyslel všechny změny, které hodlal oznámit přes nového převora. Proto mu na lístku ze 13. února 1906 píše, aby plánovanou kapitolu odložil o dva dny. Že mu není budoucnost novoříšského kláštera lhostejná, lze vidět v jeho vyznání, které tento lístek obsahuje: „*Byl jsem dnes ráno tuze rozechvěn a rozčilen ne tak mou nemocí, jako vnitřním rozčilením. Musím sebrat ducha a za dva dny Vám všechny změny, které se u nás dítí mají, udám. Zatím se račte za mě modlit.*“¹¹²

¹⁰⁹ Dopis Rajmunda Hummela Vojtěchu Frejkovi z 31. ledna 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹¹⁰ Dopis Huga Černého Vojtěchu Frejkovi z 1. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹¹¹ Dopis Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi ze 3. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹¹² Dopis Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi ze 13. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

Hned druhý den poslal opat Karásek ze sanatoria Vojtěchu Frejkovi další lístek, ve kterém mu sděluje nelehký úkol „posouditi, mají-li být dva mladí kněží, kteří mají sliby již jeden a půl roku, od nás býti propuštěni čili ne?... Oba se dosud ničím proti řádu ani proti stanovám neprovinili. Zvlášť P. Vavřinec se mi pro jeho milou povahu zamlouvá a co se mne týče, rád bych byl, kdyby zůstal u nás. Jest u lidí velice oblíben, též co katecheta velice dobře působí. Obávám se však, až bude míti professi, že obrátí, že bude držet proti představeným. Nyní aspoň ukazuje k tomu ta okolnost, že s panem převorem a s panem subpřevorem nemluví, jen když má dát nějakou krátkou odpověď: ano nebo ne. Jakmile odejdem z refektáře, tu jsou oba mladí páni plni řečí. Je pravda: Já jsem jim nikdy nevytýkal, ale jejich chování se k starším mne mrzelo.“ V následujících řádcích dopisu opat Karásek popisuje, nejen co mu překáží na Pavlovi Součkovi, ale i kdo mu vadí v jeho blízkosti: „P. Pavel jest člověk churavý, vždy jest churavost na něm vidět. Pak jest též spřízněn s P. Štěpánem (Rajdou). Tato okolnost by v klášteře nedělala dobrotu. Račte, veledůstojný pane vše dobře uvážit, s panem převorem a s panem subpřevorem se ujednat, a pak je buď propustit, neb ponechat.“ V závěru listu opat Karásek vyjadřuje touhu, aby to dobře dopadlo k prospěchu komunity a k věčnému i časnému blahu obou mladých kněží. Jak sám konstatuje: „Proti jejich osobě nemám ničeho.“¹¹³

Myšlenky opata Josefa Karáska byly uvedeny ve skutek hned, jak dorazily. O tom svědčí reakce opata v dopisu ze 17. února 1906, kdy píše převorovi Vojtěchovi: „Veledůstojný pane převore! Předevčírem mne došlo srdcelomné psaní od našich mladých pánu, v němž mne s pláčem pro Boha prosí, by nebyli od nás propuštěni. Zapřísahají se před Bohem, že nejsou sobě ničeho povědomi, čeho by se byli dopustili. Žádají, by jim byla dána možnost, by se ospravedlnili. Nařikají, až běda. Bylo mi jich líto. Přemýšlel jsem o jejich stavu. Tu mi přišla na paměť slova P.P. Vizitátora, když jsem se o jejich propuštění zmínil. Neunáhlyte se... Možná dost, že by se jim jednomu neb druhému mohla dít křivda. Na to jsem se ustanovil o věci té přemýšlet a uznal jsem za dobré, Vás Veledůstojný pane prosit, abychom s tím propuštěním počkali. Páni, ti mají ku slavné professi ještě půldruhého roku čas. Oni se nikterak proti řeholi neprovinili. Zvlášť se mi líbí povaha P. Vavřince. Ti mladí páni se netoulají, nechodí do hospod, nejsou žádní pijáci, jsou dobří kazatelé. Samé to dobré vlastnosti. Snad z jakési neodůvodněné bázně si netroufali k svým představeným směle promluvit. Po celý stůl u

¹¹³ Dopis Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi ze 14. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

*nás všichni páni mlčí; až když opat, pan převor a subpřevor od stola odejde, tu jsou plní hovoru. Starší páni, pan převor a pan subpřevor jsou tou jakousi nevšímavostí k nim uraženi a míní, že by dobře bylo je propustit. Snad by přece nebylo dobře jen tak to učinit. Proto prosím Vele důstojného pana převora, by oba ty mladé pány pozoroval, jejich povahy zkoumal a po nějakém čase svůj úsudek pronesl, hodí-li se ten neb onen k nám, čili ne.*¹¹⁴ V závěru tohoto dopisu se novoříšský opat Josef Karásek vrací myšlenkou ke klerikům Pavlovi Součkovi a Vavřincovi Novotnému. Je poněkud zvláštní, že i když jim opat nic nevyčítá, hledá způsob, jak je propustit, dříve než důvod, proč si je ponechat: „*Račte na nás staré i mladé pamatovat ve svých modlitbách. Je-li to vůle Boží, aby ti mladí páni byli propuštěni, tak si Bůh již najde příčinu, aby odešli. My zatím se starejme o království Boží a spravedlnost jeho a vše ostatní potřebné bude nám přidáno.*“¹¹⁵

Opatu Josefovi Karáskovi nelze upřít snahu o hledání dobra pro novoříšskou kanonii. O jeho povaze se dozvídáme ze staroříšské farní kroniky, kde Evermod Petru napsal krátkou charakteristiku: „*Snad by bylo bývalo u nás lépe, kdyby byl rozuměl více lidským povahám a dovedl dle toho jednati. Hlavní chybou jeho bylo, že vše usuzoval dle sebe.*“¹¹⁶

Rozhodování opata Karáska bez porady s kýmkoliv lze spatřit také v dalším dopise, který napsal ještě tentýž den. Právě v něm přichází opat Karásek s myšlenkou definitivního vyřešení situace, jak se „zbavit“ Pavla Součka a Vavřince Novotného, kteří by mohli být dostatečnou protihodnotou, kterou by novoříšská kanonie poslala Strahovu výměnou za Vojtěcha Frejku: „*Račte odpustit, že zase novou prosbou obtěžuji. Prosím, aby kapitulum čtvrtiční zůstalo v platnosti a ty dva mladé pány račte poslat na výměnu za sebe na Strahov, a jestli to možno, aby jejich noviciát Říšský platil pro Strahov.*“¹¹⁷

Podle data další korespondence, vedené mezi opaty Josefem Karáskem, Metodějem Zavoralem a novým novoříšským převorem Vojtěchem Frejkou, lze konstatovat, že celé dění kolem přechodu dvou mladých členů novoříšské kanonie proběhlo velmi rychle. Z dochované korespondence však nelze zjistit, zda jim někdo v době jejich stěhování do kanonie strahovské jejich situaci pravdivě vysvětlil anebo ne. Domníváme se, že oba

¹¹⁴ Dopis Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi ze 17. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Kronika farnosti Stará Říše, III. díl. KNŘ, s. 1.

¹¹⁷ Druhý dopis Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi ze 17. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

členové byli informováni pouze o tom, že půjdou na Strahov nějaký čas vypomáhat. Kupodivu se jako první stěhoval na Strahov Vavřinec Novotný, i když byl v očích opata Karáska ze zmiňované dvojice oblíbenější. Lze tak i soudit z dopisu, který zaslal opat Karásek Vojtěchu Frejkovi dne 19. února 1906: „*Veledůstojný pane převore! Srdečné díky vzdávám za Váš laskavý dopis, který jsem právě obdržel. Račte vyřídit Vašemu nejdůstojnějšímu panu opatovi nejsrdečnější pozdrav a největší úctu ode mne. P. Vavřince račte na Strahov poslat a vše za příčinou jeho tam posláni zařídit. Bylo by mi milé, kdyby Váš nejdůstojnější pan opat chtěl i P. Pavla povolat. Jen pro Vás. P. Vavřince mám raději než P. Pavla, ač i tomuto nelze žádnou chybu vytknouti. Kdyby si je chtěl Váš nejdůstojnější pan opat oba na nějaký čas podržet!*“¹¹⁸

Podle instrukcí opata Josefa Karáska poslal 20. února 1906 novoříšský převor Vojtěch Frejka Vavřince Novotného, aby se představil na Strahově. Jak se dozvídáme z korespondence strahovského opata Metoděje Zavorala, následujícího dne se vrátil P. Vavřinec z Radonic, kam ho opat Zavoral poslal, „*aby jej p. farář Bedřich viděl a nelekl se, Bůh ví koho mu chci poslat. Pan farář je ochoten vzítí jej k sobě*“¹¹⁹ I když opat Zavoral věděl, že novoříšský opat Karásek je v kaltenleutgebenském sanatoriu, i tak požaduje, aby mu opat Karásek do 25. února 1906 oficiálně odepsal, že dává své svolení k zamýšlené výměně, která byla „*conditio sine qua non*“¹²⁰, tedy naprosto nezbytnou podmínkou vyslání Vojtěcha Frejky do Nové Říše. Zavoral ale předpokládá, že rozhodování o výměně novoříšských kleriků bude ve Frejkově kompetenci, a proto v závěru dopisu píše: „*Jsem jist, že v této věci musíš vlastně rozhodnouti sám, a čekám, že rozhodneš.*“¹²¹

Netrvalo dlouho a Vojtěch Frejka skutečně rozhodl. Již 26. února 1906 mohl opat Josef Karásek z Kaltenleutgebenu napsat: „*Díky za vše, co jste pro P. Vavřince ráčil učinit. Mám za to, že vše, co ráčíte v našem domě zavést, bude dobře, proto skládám celou důvěru ve Vaši Veledůstojnost a blahořečím všemu, co ráčíte podniknout.*“¹²² Opata Karáska ale neustále trápí otázka, jak naložit s Pavlem Součkem. Proto připomíná převoru Frejkovi, *že by byl velmi potěšen, kdyby si strahovský opat P. Pavla na*

¹¹⁸ Dopis opata Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi z 19. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹¹⁹ Dopis opata Metoděje Zavorala Vojtěchu Frejkovi z 21. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Dopis opata Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi z 26. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

výpomoc co nejspíš někam vyžádal.¹²³ Můžeme předpokládat, že ani samotný opat Josef Karásek neočekával tak rychlé jednání, s jakým tuto připomínku převor Vojtěch Frejka poslal na Strahov. Ještě téhož dne napsal Zavoral dopis, ve kterém převorovi do Nové Říše sděluje: „*Co se pak nabídky Vaší týče, že by ještě jeden z pp. Bratří Novoříšských nám vypomoci mohl, jsem ochoten ji přijmouti, jest-li zmíněný pán opravdu spolehlivým. Račte ho ve středu poslati na Strahov, abych ho blíže seznal a s ním promluvil.*“¹²⁴ Pavel Souček se tedy ve středu 28. února 1906 vydal na Strahov. Vezl s sebou také testimonia, která získal od novoříšských slavných profesů v průběhu posledních dvou týdnů. Ve všech doporučeních čteme, že Pavel Jan Souček vzorně plnil své kněžské i řeholní povinnosti a vedl bezúhonný život. Nejkonkrétnější a nejdelší testimonium napsal 18. února 1906 jeho spolubratr a příbuzný, Štěpán Jakub Rajda, který jako by tušil, že se proti mladým spolubratrům Pavlovi a Vavřincovi něco připravuje: „*Po zralé úvaze tímto veřejně prohlašuji, že P. Pavel Souček ke všem důstojným pánům s patřičnou úctou se choval, že vedl, jak mi známo, dříve jako světský kněz, tak i nyní jako řeholní kněz vzorný život, nikdy pohoršení nedal, nikoho ze spolubratrů ani slovem neurazil za celou dobu 2¹/₂ let, všem ve všem vždy co nejochotněji vyhověl. Nikdy jsem na něho stížnosti neslyšel, a proto jsem se nedivil, že ho J. M. ndp. opat i v poslední době chválil.*“¹²⁵

Pozitivní reference od novoříšských spolubratří, neochota opata Josefa Karáska ponechat si kleriky Pavla Součka a Vavřince Novotného v novoříšském klášteře, i umné a rychlé jednání Vojtěcha Frejky přispěly k tomu, že strahovský opat Metoděj Zavoral se rozhodl oba nechtěné kleriky ponechat ve své kanonii. I proto mohl opat Josef Karásek 6. března 1903 napsat převorovi Vojtěchovi Frejkovi do Nové Říše, *aby vyřídil na Strahově nejvřelejší díky za to, že strahovský opat oba pány do svého kláštera ráčil přijmout. Co se týká cestného do Prahy těch pánů, o tom jsem s důstojným panem subpřevorem nemluvil. Myslím ale, že již jako ostatní velební páni vestiarium obvyklé 1. března dostali. Když tedy dostanou ještě každý 30 zlatek na cestu, že to tak bude dobře. Pročež je s Pánem Bohem v pátek račte propustit.*¹²⁶

¹²³ Dopis opata Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi z 26. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹²⁴ Dopis opata Metoděje Zavorala Vojtěchu Frejkovi z 26. února 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹²⁵ Testimonium Štěpána Rajdy pro Pavla Součka. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

¹²⁶ Dopis opata Josefa Karáska Vojtěchu Frejkovi z 6. března 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

V pátek 28. února 1906 nastal den, kdy Pavel Souček za sebou naposledy zavřel bránu novoříšského kláštera, aby se odebral na Strahov. Nevíme, jaké myšlenky se mu honily hlavou. Lze ale předpokládat, že ani on sám neočekával, že mu po tomto odchodu budou dveře novoříšské kanonie uzamčeny na dlouhých jedenáct let.

Působení na Strahově však Pavel Souček musel odložit bezmála o dva měsíce. Jak informuje Vojtěcha Frejku v dopise z 21. dubna 1906, k tak pozdnímu příchodu na Strahov ho donutila nemoc a operace, kterou musel 16. března 1906 podstoupit. Z korespondence není zřejmé, o jakou komplikaci se jednalo, ale zmiňuje se, že operace se zdařila a po čtrnácti dnech byl zcela zdrav. Na Strahov tedy přišel až 17. dubna. Jak sám připomíná, byl od opata, který ho také navštívil v průběhu pobytu v nemocnici, laskavě přijat. V strahovském konventu se měl podle dopisu zdržet do 1. května 1906, aby posléze mohl začít vykonávat kaplanskou službu v Kmetiněvsi. V tomto dopise si lze všimnout, že Pavel Souček nebyl typem člověka, který by psal o věcech, které by se mohly stát nebo po kterých toužil, aby se staly, anebo o informacích z pochybných zdrojů. Vždy se snaží o věcné podání skutečnosti: „*Prosím o laskavé prominutí, že až tak pozdě Vaší důstojnosti o sobě zprávu podávám. Učinil jsem tak proto, abych mohl Vaší důstojnosti úplně jistě jen podati.*“¹²⁷ Že byl na Strahově laskavě přijat, a že se mu tam líbí, svědčí tyto řádky: „*Na Strahově se mně líbí a jsem zcela spokojen. V pravdě otcovské útěchy a rady dostalo se mně od Jeho Milosti, takže šťastným se pokládám býti, že mně dopřáno na čas aspoň působiti pod vedením Jeho Milosti.*“¹²⁸

Po dvou měsících v Kmetiněvsi, kde Pavel Souček působil jako personální kaplan,¹²⁹ nastoupil do Sepekova, kde po smrti faráře Prokopa Procházky a odchodu kaplana Emiliána Josefa Kaplana do Dolánek u Terezína zůstala místní fara prázdná.¹³⁰

Na nové kaplanské místo nastoupil Pavel Souček v neděli 1. července 1906¹³¹ společně s farářem Milonem Bedřichem Vaštou, který do té doby působil jako farář v Holedečku u Žatce. Příchozím kněžím se v Sepekově dostalo *vroucného uvítání od obecního zastupitelství, okolních přifařených učitelských a hasičských sborů, školní mládeže a mnohopočetného zástupu obyvatel.*¹³²

¹²⁷ Dopis Pavla Součka Vojtěchu Frejkovi z 21. dubna 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Jurisdikční listina ze dne 2. května 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Pavel Jan Souček.

¹³⁰ Liber memorabilium localis ecclesiae B. V. Mariae Sepekoviensis ab A.CH. 1786. Archiv farního úřadu v Sepekově, nestránkováno.

¹³¹ Jurisdikční listina ze dne 1. července 1906. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Pavel Jan Souček.

¹³² Kronika školní Sepekov 1880–1918. SOkA Písek, fond Národní škola Sepekov, 1877–1953, s. 72.

Ve školním roce 1906/1907 si kněží vyučování náboženství rozdělili následovně: Pavel Souček vyučoval náboženství v první třídě, Milo Vašta ve třídě druhé a třetí.¹³³ Z celkového počtu 183 dětí, které navštěvovaly sepekovskou školu, se jich 176 hlásilo ke křesťansko-katolickému vyznání. Zbylých sedm dětí této školy se hlásilo k náboženství židovskému.¹³⁴

V polovině února 1907 se mezi členy novoříšské i strahovské kanonie rozšířila informace, že dva kněží novoříšské kanonie s jednoduchou profesí, kteří byli přijati na výpomoc do strahovské duchovní správy, by měli skládat věčné sliby. Jak se dovídáme ze zápisu domácí kapituly strahovské kanonie, „v *Nové Říši však ku slavným slibům připuštění nebudou. Opat navrhuje, aby byli přijati do domu našeho a na podzim aby složili slavné sliby.*“¹³⁵ Reakce lidí z okolí obou klášterů nenechaly na sebe dlouho čekat. Svou nespokojenost dopisem vyjadřuje brtnický děkan Jan Brabenec, který u strahovského opata Zavorala žádá o pomoc, aby těmto bratřím bylo umožněno skládat slavné sliby. Spoléhá přitom na dlouholeté přátelské vztahy, které s ním navázal ještě v době, kdy Zavoral působil jako kaplan u sv. Jakuba v Jihlavě. „*Právě se ze spolehlivého pramene doslychám, že kněžím Novoříšské kanonie P. Vavřinci Novotnému a P. Pavlovi Součkovi staví se překážky v cestu ke skládání slavných slibů. Mohu Vaši Milosti ujistiti, že jsem hodnějších kněží neseznal a že jsem Novoříšskému klášteru ku takové akvisici blahopřál. Nemohu ani pochopiti, co by závažného proti nim stávatí mohlo. Od Vaši Milosti prý závisí buď připuštění ku slavným slibům, anebo snad odmítnutí. Má-li má přimluva dle staré známosti u Vaši Milosti ještě nějakého vlivu, prosil bych pak za toto – dle mého přesvědčení hodné kněze, aby se jim skládání slavných slibů umožnilo.*“¹³⁶

Informaci o nemožnosti skládat slavné sliby pro novoříšskou kanonii přijali oba kněží s velkým překvapením. Oba hned psali do Nové Říše převorovi Frejkovi, aby se dozvěděli co nejvíce o vzniklé situaci. Jako před rokem, kdy po urgentním jednání představených obou kanonií museli Pavel Souček a Vavřinec Novotný opustit novoříšský klášter, i teď jsou oba vystaveni obrovskému tlaku, aby se co nejrychleji rozhodli, zda chtějí odejít do diecéze, anebo skládat slavné sliby, ne však pro kanonii novoříšskou, ale strahovskou.

¹³³ Kronika školní Sepekov, s. 76–77.

¹³⁴ Tamtéž, s. 79.

¹³⁵ Zápis z kapituly dne 19. února 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Zápisy z domácích kapitul.

¹³⁶ Dopis děkana Jana Brabence opatovi Metoději Zavoralovi z 25. února 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

V dopise adresovaném opatu Zavoralovi píše Vavřinec Novotný, že „*lhůta, která nám na přání vdp. převora Vojtěcha, totiž 14 dní na rozmyšlenou byla dána, jak jsme P. Pavel i já řekli, jest příliš krátká. Vaše Milost moudře mně nabídla dopoledne dva měsíce, za které, když se na rozhodnutí tak naléhá, prositi neopovažuji... Prosím co nejuctivěji Vaši Milost, by ráčila mi pro rodiče dobrotivě sdělit několiká řádky, že bych mohl vstoupiti na Strahov a díle dopřáti nám delší lhůty na rozmyšlenou a domluvu, bych mohl v případě nutnosti zajeti si domů. To však před svátky není možno. P. Pavel nařiká, že je na tom ještě hůře než já a prosí podobně.*“¹³⁷

V tomtéž duchu píše opatu Zavoralovi i Pavel Souček: „*Snažil jsem se o věci vážně přemýšlet, než při vši dobré vůli v tak krátkém čase při toliké práci nebylo mně to možno. Musím přiznati, že na takový konec připraven jsem nebyl. Doufal jsem, že později se bude souditi jinak o nás a svého času, kdyby došlo v Říši k vizitaci, že nebude na naši poctivou práci v duchovní správě zapomenuto. K tomu to překvapení, které nám dp. převor Vojtěch s takovou urgencí způsobil, mě tolik dojalo, že se mně vrátila ta hrozná stísněnost, již jsem se teprve nedávno zbavil, a nespavost.*“¹³⁸

Strahovský opat Metoděj Zavoral o věci rozvažoval a prodloužení lhůty na rozmyšlení oběma kněžím schválil. Proto píše do Nové Říše, aby s jejich rozhodováním měli novoříšští trpělivost. „*Důstojní páni Pavel a Vavřinec prosí o prodloužení lhůty na rozmyšlenou do 15. dubna, chtějí se poraditi s rodiči a snad hledají rady i jinde. Nezazlívám jim toho, a prosím, aby také Vaše Milost měla trpělivost. Nejsou v Nové Říši, konají svědomitě svoje povinnosti v duchovní správě, zasluhují tedy, aby na jejich přání byl vzat ohled. Oba téměř onemocněli rozčilením – doufali přece, že Vaše Milost jinak se rozmyslí. Mně jest jich velice líto, a proto žádosti jejich s prodloužení lhůty rád jsem vyhověl. Jisto jest, že do Nové Říše se nevrátí, neboť vůli Vaší Milosti musím respektovati, proto na tom mnoho nezáleží, rozhodnou-li se pro Strahov nebo pro přijetí do diecéze o nějaký týden dříve či později.*“¹³⁹

Dne 19. dubna 1907 napsal Pavel Souček na Strahov dopis, ve kterém popisuje svoje rozhodnutí. Jeho rozhodnutí vyznívá překvapivě, protože ze dvou možností, které mu byly nabídnuty, si nevybírání ani jednu. Netouží totiž po ničem jiném než po návratu do Nové Říše, co vyjadřuje slovy: „*Po všestranném uvážení dovoluji si co nejuctivěji Vaší*

¹³⁷ Dopis Vavřince Novotného opatovi Metodějovi Zavoralovi ze 7. března 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹³⁸ Dopis Pavla Součka opatovi Metodějovi Zavoralovi ze 7. března 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹³⁹ Dopis Metoděje Zavorala opatovi Josefovi Karáskovi z 19. března 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

Milosti sdělit, že rozhodnut jsem býti členem domu kanonie Novoříšské, k němuž s opravdovou láskou lnu.“¹⁴⁰ Více toto rozhodnutí obou kněží popisuje Vavřinec Novotný, který na výzvu opata Zavorala odpovídá za sebe i za Pavla Součka: „*Máme lásku k domu Novoříšskému, třebaže nám bylo tolik trpěti. Právě utrpení utvrdilo nás v dobrém, a za vše děkujeme Bohu. Oba jsme ochotni a odhodláni pracovati horlivě pro čest kanonie Novoříšské i dobrou pověst řádu bílého. Z naší strany není třeba se obávati o pokoj v domě, jsme dobré vůle a pevně odhodláni po celý život přičiňovati se, bychom pokoj a svornost všude zachovávali a povinnosti řádové jako synové sv. Norberta věrně plnili. Že slovo dané plníme, jakož i že pro řeholi se hodíme, ráčila se Vaše Milost již přesvědčiti. Prosíme, by Vaše Milost jako představený v řádu, kterému odevzdal Spravedlivý Bůh moc činiti soud a spravedlnost, ráčila naši pokornou prosbu vyslyšeti a zakročiti, by nám oběma slavné sliby v Nové Říši složiti bylo dovoleno.*“¹⁴¹

Rozhodnutí obou kněží opata Zavorala velmi překvapilo. Asi předpokládal, že se oba rozhodnou pro skládání slavných slibů a další působení v strahovské kanonii. Proto o tomto jejich rozhodnutí informoval generálního opata Norberta Schachingera ze Schläglu, jenž v roce 1905 novoříšský klášter vizitoval jako vikář generálního opata premonstrátského řádu. Zavoral také napsal dopis převorovi Frejkovi do Nové Říše, ve kterém mu píše: „*Odpověď obou pánů – Pavla i Vavřince – tedy konečně přišla, a k mému úžasu zní: zůstaneme v Nové Říši, jež nám přirostla k srdci! Oznamuji to dnes J.M. panu generálovi, aby dle toho rozhodl. K takovému rozhodnutí potřebovali dvou měsíců na rozmyšlenou. Mám nepříjemný pocit, že se mnou jednali neupřímně. Uznáte-li za dobré, oznamte toto rozhodnutí Jeho Milosti, jenž asi bude velmi trapně tím dojat.*“¹⁴²

Své překvapení z rozhodnutí Pavla Součka a Vavřince Novotného neskrývali ani v Nové Říši. Očekávali totiž, že se pod silným tlakem Vojtěcha Frejky rozhodnou jinak: „*Co se týče těch dvou velebných pánů našich, překvapilo nás to poněkud; neboť jsme přece doufali, že se rozhodnout moudře – ač z některých okolností a zvěstí byli jsme dosti znepokojeni. Nyní vše bude záležeti na ndp. generálovi, jehož budeme co nejdříve žádati za definitivní rozhodnutí; kdyby to učinil, ušetřil by nás mnohých mrzutostí*

¹⁴⁰ Dopis Pavla Součka opatovi Metodějovi Zavoralovi z 19. dubna 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁴¹ Dopis Vavřince Novotného opatovi Metodějovi Zavoralovi z 20. dubna 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁴² Dopis Metoděje Zavorala Vojtěchu Frejkovi z 23. dubna 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

*domácích, bez nichž se to jinak neobejde!*¹⁴³ Z tohoto dopisu lze také vyčíst, že převor Frejka některé věci z dění kláštera zamlčoval, některé oddaloval, o jiném rozhodoval sám, co mu ostatně bylo včetně dalších věcí vyčítáno o rok později při jeho propuštění z Nové Říše. Frejka totiž v dopisu pokračuje: „*Našemu ndp. opatovi jsme posud nic neřekli... konečně však nezbude nic jiného než přece mu věc oznámiti, což dojde nejspíše na p. provisoru, že to nejlépe umí vypraviti.*“¹⁴⁴

Generální opat Norbert Schachinger se v celé záležitosti rychle zorientoval a začátkem května 1907 kardinálovi Domenicovi Ferratovi, prefektovi Kongregace pro biskupy a řeholníky, odevzdal tuto žádost: „*Ctihodný otče! Generální opat premonstrátského řádu, k nohám S.V. skloněný, co nejpokorněji předkládá následující: před několika lety v našem opatství v Nové Říši na Moravě byli přijati dva sekulární kněží, Laurentius Novotný a Pavel Souček a řádně prožili noviciát, avšak už ne téměř dva roky tříletých časných slibů, když kvůli nim vyvstal ve shromáždění nesoulad. Aby byl znovu nastolen pokoj, byli tito dva kněží po provedení provinciální vizitace posláni do našeho pražského opatství, kde žili až dosud v úplném pokoji řádným řeholním způsobem života. Nyní naplnili již téměř tříleté období časných slibů, ale v žádném případě se nemohou vrátit do své původní kanonie, aniž by tak nebyl znovu obnoven nesoulad. Opat pražský i kapitula jsou připraveni vtělit je do shromáždění, ale pod podmínkou, aby platil jejich noviciát i tříleté období časných slibů. Proto zmíněný generální opat usilovně prosí nejsvětějšího Pána, aby, nakolik je to potřeba, všechny nedostatky ráčil uzdravit.*“¹⁴⁵

Na tuto žádost generálního opata Schachingera odpověděl kardinál Ferrata 8. května 1907 následovně: „*Silou zvláštních pravomocí, svěřených od Našeho Nejsvětějšího Pána Svatá kongregace eminencí ctihodných S.R.E. kardinálů ustanovená pro záležitosti a radu biskupů a řeholníků, po vyslechnutí generálního prokurátora, s přihlédnutím k souhlasu konventní kapituly, dobrotivě uděluje generálnímu opatovi pravomoc k uzdravení všech nedostatků, jak o to prosil, a dovoluje požadované přeložení dvou řeholníků. Co se přičí tomuto ustanovení, nemá platnost.*“¹⁴⁶

Napětí stoupalo i mezi obyvateli Nové Říše a okolních obcí. Obyvatelé Červeného Hrádku zaslali 13. května 1907 opatu Zavoralovi dopis, ve kterém požadují navrácení

¹⁴³ Dopis Vojtěcha Frejky opatovi Metodějovi Zavoralovi ze 27.04.1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Opis žádosti opata Norberta Schachingera a odpovědi kardinála Domenica Ferraty ze 17. května 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁴⁶ Tamtéž.

kněží Pavla Součka a Vavřince Novotného do služeb kanonie novoříšské. „*Před rokem odešli z Novoříšského kláštera dva kněží: dp. Vavřinec Novotný, kaplan v Radonicích, a dp. Pavel Souček, kaplan v Sepekově. Mezi obyvatelstvo roznesla se pověst, že Vaše opatská Milost ráčila si ony dva kněze vyžádati ku výpomoci. Přáli jsme sice farníkům obcí, kamž byli oni páni posláni, ale zpráva, že ti dva kněží odejdou, působila v městečku i v celém okolí velice trapně, poněvadž kněží ti byli páni povahy milé, přívětivé, v kostele i ve školách byli horliví, zvláště naše dítky nerady svého katechetu oželely. Na kázání jsme se zvláště těšivali. Při odchodu těchto pánů byli jsme aspoň trochu upokojeni, že za rok prý se zase do Nové Říše navrátí. Nyní jsme se doslechli, že nemají přijíti více do kláštera novoříšského, a proto v úctě nejhlubší podepsaní dovoluujeme si k Vaší opatské Milosti prosbu zaslati, je-li to možné, aby se zase vrátili... Na základě tohoto prosíme: račiž, Vaše opatská Milost, nějakým způsobem, jenž leží ve Vaší moci a jenž nám laikům znám není, k tomu hleděti, abychom zase uviděli zmíněné kněze ve sboru duchovních v klášteře novoříšském.*“¹⁴⁷ Podobně psal i starosta Bohuslavic. Ten v dopise zmiňuje, že lidé reptají, protože ti, kteří „*tak hodni byli a lid k Bohu vedli, byli odtud vzati*“. A navíc „*lidé do kostela nechťejí jít, protože ti dva nespravedlivě vyhnáni byli.*“¹⁴⁸ Obdobné dopisy zaslali na Strahov i obyvatelé z Vápovic¹⁴⁹ a z Dolní Vilímče.¹⁵⁰

Kvůli neustávajícímu tlaku okolí zaslal převor Frejka opatu Zavoralovi dopis, ve kterém ho informuje: „*Mám uloženo psáti zase do Schläglu, aby ndp. generál výrokem svým skoncoval definitivně tu známou záležitost naši, jakž bylo slíbeno v předešlém měsíci. Neboť den po dni utíká a odnikud žádné zvěsti nepřicházejí, takže nás to zase znepokojuje a nemůžeme si to nijak vysvětliti.*“¹⁵¹

Definitivní rozhodnutí vyřkl generální opat Norbert Schachinger 3. září 1907 vydáním dispense pro oba kněze. Toto rozhodnutí bylo následně zasláno opatovi strahovské kanonie, aby o něm informoval oba kněze: „*Silou pravomoci Svaté kongregace eminencí ctihodných S.R.E. kardinálů ustanovené pro záležitosti a radu biskupů a řeholníků dne 8. května 1907 mně udělené překládám A.R.D. kněze Laurentia*

¹⁴⁷ Dopis obyvatelů Červeného Hrádku opatovi Metodějovi Zavoralovi ze 13. května 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁴⁸ Dopis starosty z Bohuslavic opatovi Metodějovi Zavoralovi z 19. května 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁴⁹ Dopis obyvatelů z Vápovic opatovi Metodějovi Zavoralovi z 19. května 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁵⁰ Dopis obyvatelů Dolní Vilímče opatovi Metodějovi Zavoralovi z 20. května 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

¹⁵¹ Dopis Vojtěcha Frejky opatovi Metodějovi Zavoralovi z 10. června 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Jan Zavoral.

Novotného a Pavla Součka, kteří v kanonii Nová Říše (na Moravě) řádu premonstrátů prožili svůj noviciát a složili časné sliby, do kanonie Strahovské řádu premonstrátů v Praze v Čechách, tak, aby platil noviciát a časné sliby natolik, aby mohli být po uplynutí tříleté lhůty připuštěni ke slibům věčným ve zmíněné Strahovské kanonii, a zároveň uzdravují všechny nedostatky ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, amen. Dáno v kanonii schläglské, dne 3. září 1907.“ Na základě tohoto rozhodnutí nezůstávalo Pavlovi Součkovi a Vavřincovi Novotnému nic jiného, než pod slibem poslušnosti respektovat rozhodnutí Kongregace a generálního opata, pokud chtěli zůstat i nadále členy premonstrátského řádu.

Nakonec se rozhodli pro složení slavných slibů v strahovské kanonii, jak svědčí zápis z domácí kapituly strahovské kanonie: *„Přijetí dvou kněží novoříšských, důstojných pánů Pavla a Vavřince, stalo se skutkem a budou o dedikaci skládati slavné sliby.*“¹⁵² Po rozhodnutí strahovské kapituly, že 20. října 1907 budou oba skládat slavné sliby, nabyli oba alespoň částečné jistoty, protože konečně věděli, že o ně strahovská kanonie stojí a počítá s nimi do budoucna jako se svými členy.

V neděli 20. října 1907 nastal den, kdy Pavel Jan Souček a Vavřinec Jan Novotný do rukou strahovského opata Metoděje Jana Zavorala složili slavné sliby, kterými se plně začlenili do strahovské kanonie. Z tohoto dne se dochovala i profesní listina slavných slibů, ve které je uvedeno: *„Ego frater Paulus Joannes Souček, Moravus Nesovicensis, offerens trado me ipsum Ecclesiae Beatae Mariae Virginis Montis Sion et promitto conversionem morum meorum, emendationem vitae et stabilitatem in loco. Promitto etiam paupertatem, castitatem et oboedientiam, perfectam in Christo secundum Evangelium Christi et Regulam sancti Augustini, Tibi Reverendissimo Patri: Methodio Zavoral et Successoribus Tuis, quos conventus Ecclesiae huius secundum formam Ordinis canonice elegerit vel receperit. Praegae in Monte Sion, die vicesima Octobris, in festo Dedicationis Ecclesiarum, anno Domini millesimo nongentisimo septimo. Paulus Joannes Souček, professus Sioneus.*“¹⁵³ Po složení slavných slibů se oba kněží vrátili ke

¹⁵² Zápis z kapituly dne 19. února 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Zápisy z domácích kapitul.

¹⁵³ Profesní listina slavných slibů Pavla Jana Součka ze dne 20. října 1907. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Pavel Jan Souček. Překlad textu je následující: *„„Já bratr Pavel Jan Souček, narozen v Nesovicích na Moravě, odevzdávám sebe samého společenství u kostela Blahoslavené Marie Panny na Strahově a slibuji proměnu svých mravů, napravení života a neměnnost místa. Slibuji také chudobu, čistotu a poslušnost, dokonalou v Kristu podle Kristova Evangelia a Řehole svatého Augustina, tobě, ctihodný otče: Metoději Zavorale a tvým nástupcům, které shromáždění tohoto církevního společenství podle ustanovení Řádu kanonicky zvolí nebo přijme. V Praze na Strahově, dne dvacátého října, na svátek zasvěcení kostelů, léta Páně tisícího devítistého sedmého. Pavel Jan Souček, Profes Strahovský.*“

svým kaplanským povinnostem ve farnostech, Pavel Souček do Sepekova, Vavřinec Novotný do Radonic.

Jak se dovídáme ze sepekovské farní kroniky, místní kněží, farář Milo Vašta a kaplan Pavel Souček, blahodárně působili mezi lidem nejen v oblasti duchovní, ale i v oblasti kulturní a sociální. Podporovali například Polévkový ústav, který vydával denně přes 160 porcí polévky pro místní chudé a studující mládež. Milo Vašta a Pavel Souček aktivně podporovali vzdělanost sepekovského lidu, když v roce 1908 založili Knihovnu pro lid. Do knihovny svými knihami včetně obou sepekovských kněží přispěli také „*P. Bohuslav Duchácký, dále Dr. Řezníček, Bohumil Brodský, P. Vavřinec (Novotný) a jiní.*“¹⁵⁴ K založení knihovny se odhodlali protože v jejich farnosti „*lid rád a velmi mnoho čte.*“¹⁵⁵

Po dvouletém působení v Sepekově nastal pro Pavla Součka čas stěhování na nové působiště. Ve farní kronice k jeho odchodu pisatel kroniky poznamenal: „*zde po 2 léta blahodárně působil. Byl velmi horlivým knězem, anima candida, přítelem dětí a rádcem, a těšitelem nemocných a trpících. Bůh mu buď sám odměnou za vše.*“¹⁵⁶ Tentýž den na jeho místo nastoupil novosvěcenec P. Baptista Slaměník, rodák z Přerova.¹⁵⁷

Novým domovem a působištěm, kam Pavel Souček nastoupil jako kaplan, byla od 13. srpna 1908 Jihlava. Zde v službě vystřídal P. Petra Teplého, který téhož dne odešel na obnovenou faru do Křenovic, kde se stal historicky prvním farářem této inkorporované strahovské farnosti.¹⁵⁸

Pastorace v Jihlavě nebyla vzhledem k národnostnímu složení obyvatelstva vůbec jednoduchá. Často docházelo k národnostním střetům jihlavských Čechů a Němců, což se projevovalo také v duchovní oblasti. Jako příklad lze uvést situaci, která se odehrála ještě před příchodem Pavla Součka do Jihlavy a dokonale vykresluje situaci, ve které se obyvatelé té doby nacházeli. Bylo to 27. září 1905, kdy brněnský biskup Pavel Huyn v Jihlavě pronesl svoje první kázání. Když skončil kázání, které mluvil v německém jazyku, domníval se, že by mohl říct i několik myšlenek v jazyce českém. Po prvních větách, které zazněly v češtině, nastal mezi lidmi nepokoj a mnoho lidí se hrnulo z kostela ven.

¹⁵⁴ Liber memorabilium localis ecclesiae B. V. Mariae Sepekoviensis ab A.CH. 1786.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Kronika školní Sepekov, s. 79.

¹⁵⁸ Původně se jednalo o samostatnou farnost, která byla mezi lety 1623–1908 přiřazena ke Slavkovu. *Římskokatolická farnost Křenovice.* [2017-02-22] <<http://www.obec-krenovice.cz/zivot-v-obci/rimskokatolicka-farnost-krenovice>>.

V době příchodu Pavla Součka do Jihlavy spravoval farnost u sv. Jakuba P. Alexander Beckert.¹⁵⁹ Kromě něho komunitu strahovských premonstrátů v Jihlavě tvořili kaplani u kostela sv. Jakuba a kaplani u kostela sv. Ignáce. Do první skupiny patřili kněží Engelbert Pfeiffer, Christian Honsig, Hroznata Psota, a nově příchozí Pavel Souček, do druhé skupiny Theodorich Forst, Egon Mauer a Daniel Kubiš. Zanedlouho po příchodu Pavla Součka přeložil strahovský opat Metoděj Zavoral kaplana Christiana Honsiga od sv. Jakuba ke sv. Ignácovi, což se nelíbilo faráři Alexandrovi Beckertovi. Na jeho místo totiž nastoupil Albert Vítěz, a tak se stalo, že u kostela sv. Jakuba, kde se soustředila německá duchovní správa, byli v té době až tři čeští kaplani.¹⁶⁰

O vnitřním životě premonstrátské komunity v Jihlavě z té doby existuje málo dochovaných informací. Částečně je to způsobeno i tím, že jako řeholní dům nepodléhali povinnosti psát farní kroniku. O přesunech a životě farnosti proto podávají obraz Svatojakubské anály, sepsané na základě pramenných materiálů až v roce 1964. Krátkou zmínku o životě v jihlavské komunitě nalézáme také v dopisech Pavla Součka Štěpánovi Rajdovi z roku 1938, kdy posílá instrukce, jak by měl vypadat život na městské řeholní faře v Židenicích. Domníváme se, že právě tento popis zachycuje identický obraz o tom, jak v letech 1908–1917 žila jihlavská komunita premonstrátů: „*V Jihlavě oběd trval pro sedm členů maximum 25 minut, večeře 10–15 minut, žádných zbytečných hovorů a každý po svém... Důstojní páni kaplani pokud možno kancelářské práce pilně konat, důstojnému pánu faráři hodně vypomoci --- v kanceláři všichni páni hodně trpělivě lidem vyhověti, lid městský jest velice citlivý, ač dovede hodně rozčílit, když Vám zde nedojde trpělivost, máte vyhráno... Když jeden za druhého vypomáhá, vždy oplatit. Jen železný pořádek v povinnostech a skromnost v požadavcích osobních, posloužení věci samé, ne pouze osobám.*“¹⁶¹

Jméno Pavla Součka nalézáme poprvé ve spojitosti s pastoračními povinnostmi kooperátora u kostela sv. Jakuba 15. srpna 1908, kdy pokřtil Marii Schmidt, Marii Frühauf a Emericha Muchu.¹⁶² Tentýž den, o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, pronesl před mší svatou kázání na téma „*Mariens Abschiedsworte an uns bei ihrer Himmelfahrt.*“

O tématech kázání Pavla Součka, pronesených v německém jazyce v neděli a slavnosti, se dozvídáme z knihy *Verzeichnis der predigten und hochamter bei der St.*

¹⁵⁹ *Gedenkbuch*. SOkA Jihlava, fond ŘKFÚ u sv. Jakuba v Jihlavě, inv. č. 33A, list 28.

¹⁶⁰ Med, Oldřich. *Svatojakubské anály*. Strojopis, 1964, s. 125.

¹⁶¹ Dopis Pavla Součka Štěpánu Rajdovi z 19. září 1938. KNŘ, osobní složka Štěpána Rajdy.

¹⁶² Kniha narozených Jihlava – sv. Jakub, 1908-1911. MZA, sign. 6428, s. 19.

Jakobs Hauptpfarr-Kirche in Iglau. Podle výskytu jeho jména v této knize v průběhu let 1908 až 1917 lze konstatovat, že u kostela sv. Jakuba byl velmi častým kazatelem. Kromě nedělních kázání připravovali kněží u kostela sv. Jakuba také postní promluvy, označeny názvem „*Conciones quadragesimales.*“ Pavel Souček byl přípravou těchto promluv pověřen v roce 1910,¹⁶³ 1913 a 1916.¹⁶⁴ Kromě kazatelské činnosti se Pavel Souček věnoval v Jihlavě i vyučování náboženství na Státním gymnáziu v Jihlavě a na obecních školách v Hybrálci a Malých Studánkách.

Život na jihlavské faře byl v roce 1914 ovlivněn dvěma zásadními událostmi, a to zejména vypuknutím první světové války. Jak se dozvídáme ze *Svatojakubských análů*, lidé v Jihlavě se řídili „zákony války“ a o nic jiného neměli zájem. Druhou událostí byla vynucená změna na jihlavské faře u sv. Jakuba. Po 29 letech na svatojakubské faře zemřel 31. srpna 1914 ve věku 68 let farář Alexander Beckert. Na uvolněné místo nastoupil Bruno Sauer, předtím děkan v Milevsku. Jihlava pro něho nebyla neznámým místem, protože jako kaplan zde působil v letech 1884–1900.

Mezi lety 1914–1917 na jihlavské faře pod vedením Bruna Sauera působili u kostela sv. Jakuba Hroznata Psota, Pavel Souček a Albert Vítěz a u kostela sv. Ignáce Isfrid Kuba, Gilbert Novák, Siard Kůrka a Christian Honsig, který byl v té době veden jako katecheta.¹⁶⁵ K přesunům na nové působiště v době, kdy byl svět zahlcen válkou, docházelo jen v mimořádných případech. První takový případ nastal v únoru 1916, kdy silným bronchiálním katarem postiženého Siarda Kůrku vystřídal Xaver Návrat. Mimořádnou lze také nazvat situaci, kvůli které v létě roku 1917 ukončil Pavel Souček svoje působení v Jihlavě.

2.5. V úřadech provizora a podpřevora

Počátkem roku 1917 tvořilo novoříšskou kanonii těchto 12 členů se slavnými sliby: opat Ferdinand Hotový, převor Hugo Černý, Petr Stejskal, Baptista Janoušek, Sigmund Záběhlický, Štěpán Rajda, Milo Kalouda, Josef Kunka, Antonín Bubla, Cyril Řeřucha, Klemens Maria Žůrek a také opat Norbert Drápalík,¹⁶⁶ který z čela novoříšské kanonie odstoupil v roce 1912 a žil v ústraní u své sestry ve Světé Chrasti. Z uvedeného seznamu je zřejmé, že ve službách novoříšské kanonie již nepůsobil Vojtěch Frejka, který od roku 1906 zastával pozici převora, na níž po neshodách v konventu v roce

¹⁶³ Viz Přílohy, Tabulka A.

¹⁶⁴ Viz Přílohy, Tabulka B.

¹⁶⁵ MED, Oldřich. *Svatojakubské anály*, s. 80–81.

¹⁶⁶ Řeholní consignatio novoříšské kanonie, s. 30–41.

1908 rezignoval¹⁶⁷ a odešel na strahovskou inkorporovanou faru do Bohušovic nad Ohří.¹⁶⁸

Novoříšská kanonie nutně potřebovala rozšířit své řady, aby mohla plně poskytovat duchovní službu ve spravovaných farnostech. Proto začátkem léta 1917 novoříšský opat Ferdinand Hotový ústně informoval generálního opata Norberta Schachingera o novoříšské situaci a požádal ho o pomoc, aby podpořil členy novoříšské kanonie ve snaze zapůjčit dva strahovské premonstráty pro potřeby novoříšského kláštera. Není náhodou, že opat Hotový požadoval na výpomoc ze Strahova právě Pavla Součka a Vavřince Novotného. Jako jejich bývalý novicmistr oba dobře znal. Oni zase dobře znali novoříšské poměry a lid z okolí. Na tuto snahu generální opat Norbert Schachinger odpověděl dne 12. července 1917 dopisem, který zaslal z tepelského kláštera: „*Abych zvýšil počet práce a obětischopných kněží v Nové Říši, budou se souhlasem nejdůstojnějšího pana opata ze Strahova pánové Vavřinec Novotný a Pavel Souček zapůjčeni do Nové Říše, a podle dobrého uvážení tamějšího opata použití, přičemž s plnou důvěrou očekávám, že oba pánové budou jim svěřené povinnosti věrně vykonávat a zároveň tamější spolubratři je láskyplně přijmou.*“¹⁶⁹

Jak se dovídáme z novoříšské farní kroniky, povolání obou kněží do novoříšského kláštera nebyli nakloněni všichni členové novoříšské kanonie. V zápisu novoříšského faráře Baptisty Janouška čteme, že se tak stalo „*proti vůli menšiny kapitulárů novoříšských.*“¹⁷⁰

To, co se stalo dne 1. srpna 1917, nejlépe vystihuje záznam staroříšského faráře Štěpána Jakuba Rajdy ve farní kronice: „*Letos se něco uskutečnilo, čeho jsem nikdy nečekal. Navrátili se do našeho kláštera dva kněží, P. Vavřinec a P. Pavel, kteří u nás dělali noviciát, ale pak různými machinacemi byli povoláni na Strahov na výpomoc. Pan opat strahovský Metod jim slíbil, ba dal čestné slovo opatské, že se oba vrátí, totiž že budou v Nové Říši skládati slavné sliby. Než nový převor P. Vojtěch a někteří důstojní bratři s panem opatem v čele (Karáskem) podepsali listinu, že si nepřejí, aby skládali zmínění kněží slavné sliby pro Novou Říši.*“¹⁷¹

Po třech měsících od zapůjčení obou kněží požádal novoříšský opat Ferdinand Hotový ve Schläglu sídlícího generálního opata Norberta Schachingera o inkardinaci

¹⁶⁷ Data pro historia domestica ab anno 1819, s. 64.

¹⁶⁸ Jurisdikční listina. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Vojtěch Frejka.

¹⁶⁹ Dopis Norberta Schachingera z 12. července 1917. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

¹⁷⁰ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*. KNŘ, s. 419.

¹⁷¹ Kronika farnosti Stará Říše, s. 25.

obou kněží do svazku novoříšské kanonie. Po kladné odpovědi zaslali kněží Pavel Souček a Vavřinec Novotný generálnímu opatovi tento děkovaný dopis: „*Vaše Milosti, Pane Generální opate! Podle intimace Nejdůstojnějšího pana opata z Nové Říše z 10. listopadu 1907, si dovoluji Vavřinec Novotný a Pavel Souček sdělit, že budou inkardinováni z kanonie strahovské do kanonie novoříšské podle příslušných předpisů. Vaší Milosti, ctěný pane generální opate, chceme vzdát dík za nejmilostivější inkardinaci do kanonie novoříšské. Zároveň chceme poprosit o požehnání, abychom neustále usilovali o spirituální ohled, jaký sahá až k založení novoříšské kanonie.*“¹⁷²

K úspěšnému završení inkardinace bylo potřeba ještě získat souhlas kapituly strahovské kanonie. Ten obdrželi po strahovské kapitule, konané 26. listopadu 1917: „*Kapitula projevila jednohlasně svůj souhlas, aby oba výše jmenovaní pánové kapitulárové byli ze svazku kanonie propuštěni.*“¹⁷³ Téhož dne mohl strahovský opat Metoděj Zavoral dopisem do Nové Říše sdělit tuto informaci: „*Na opětovnou žádost Vaší opatské Milosti, aby dva kapitulárové naší kanonie, důstojní páni Vavřinec a Pavel byli ze svazku královské Kanonie Strahovské propuštěni, aby mohli býti do svazku kanonie Novoříšské přijati, klademe si za čest odpověděti, že přihlížejíce k důvodům této žádosti a hodlajíce přispěti ku posílení dobrého ducha veledůstojné kanonie Vaší, milerádi k tomu svolujeme a projevujeme vroucí přání, aby jmenovaní páni kapitulárové, jejichž dobrého ducha řeholního známe, hojného požehnání a vnitřního klidu kanonii Vaší přinesli.*“¹⁷⁴

Po získání souhlasu všech zainteresovaných stran už nic nebránilo tomu, aby kněží Pavel Souček a Vavřinec Novotný, kteří v roce 1907 prohlásili, že touží skládat slavné sliby pro novoříšský dům, avšak z poslušnosti vůči rozhodnutí Kongregace i generálního opata skládali sliby pro kanonii strahovskou, mohli konečně svou touhu naplnit. Stalo se tak 6. prosince 1917, kdy *v klášterním oratoriu skládali novou professi pro dům novoříšský.*¹⁷⁵ Za zmínku stojí i zápis Štěpána Rajdy do staroříšské kroniky, kterým konstatuje, že navrácení P. Pavla a P. Vavřince byla těžká práce, kterou s přičiněním provisorů Klemense Žúrka novoříšská kanonie zvládla. Svolením

¹⁷² Dopis Pavla Součka a Vavřince Novotného generálnímu opatovi Norbertovi Schachingerovi z 12. července 1917. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

¹⁷³ Zápis z domácí kapituly dne 26. listopadu 1917. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Zápisy z domácích kapitul.

¹⁷⁴ Dopis Metoděje Zavorala Ferdinandovi Hotovému z 26. listopadu 1917. NA, fond Premonstráti Strahov, složka Metoděj Zavoral.

¹⁷⁵ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 419.

k navrácení obou kněží „dosud žijící pan generál a strahovský pan opat tím vlastně uznali svou chybu – a to asi páni neradi!“¹⁷⁶

Domníváme se, že svůj podíl zodpovědnosti na komplikacích, které vynesly kněžím Pavlovi Součkovi a Vavřinci Novotnému nucený odchod z Nové Říše na Strahov v roce 1906, nemožnost skládat slavné sliby v roce 1907 pro Novou Říši i komplikace při jejich navrácení v roce 1917, měl také novoříšský převor Hugo Černý. Ten krátce po jejich obnovení slavných slibů pro Novou Říši na svou funkci rezignoval.¹⁷⁷

Po rezignaci Hugona Černého jmenoval opat Ferdinand Hotový novým převorem kláštera dosavadního provizora, Klementa Žůrka. Nevíme přesně, kdy se tak stalo, ale na uvolněné místo provizora byl po Klementovi Žůrkovi dosazen navrátilivší se Pavel Souček. Navíc 6. července 1918 byl z pozice podpřevora odvolán Baptista Janoušek, který se stal na krátkou dobu „obyčejným kmánem bez zaměstnání“. Ani v takovém složení vedení kláštera dlouho nevydrželo. Již 27. prosince 1918 byl opatem z pozice převora odvolán Klement Žůrek, který tuto funkci zastával jenom několik měsíců. O těchto změnách se autor novoříšské farní kroniky vyjádřil, že tyto změny nezpůsobovaly nic jiného, než „handlování v kudlách.“¹⁷⁸

Obraz o hospodaření kláštera v průběhu první světové války a stav hospodářství po jejím skončení dokonale vyjadřuje posudek, vystavený Společenstvem moravských zemědělských velkozávodů v Brně, který nechal vypracovat Pavel Souček v roce 1918 krátce po svém uvedení do úřadu provizora. Ředitel SPMRV V. Sojka, znalec oboru hospodářství při zemském soudu v Brně, po objížďce hospodářství v hodnotící zprávě konstatuje: „Všechna role, která jsem viděl, nachází se ve stavu velmi zanedbaném, úplně zapleveleném, zapýřeném a normálního výnosu pro nejbližší 1-2 sklizně i při největší pili a dostatku hnojiva a pracovních sil naprosto neschopném a bude vyžadovati vyčištění těch pozemků zvláštní pili, trpělivost, nákladů a též příznivého počasí. Jest zrovna až neuvěřitelně, jak takové velké lány s půdou lehkou obdělavatelnou, jako jest třebas role hned za dvorem v Nové Říši, anebo u dvora v Sedlaticích, se mohou nechat tak dalece zapýřiti, že jest nemožno skoro ani je obdělati a že nedávají skoro žádného výnosu.“¹⁷⁹ Na základě hodnotící zprávy a osobní zkušenosti se rozhodl provizor Pavel Souček odvolat z funkce správce hospodářství Františka Skoumala, který

¹⁷⁶ *Kronika farnosti Stará Říše*, s. 25.

¹⁷⁷ Převorem tedy byl za opatů Karáska, Drápalíka i Hotového.

¹⁷⁸ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 419.

¹⁷⁹ Znalecký posudek ze dne 17. listopadu 1918. KNŘ, složka 1913–1928.

jako správce působil od roku 1916. Již v té době o něm v okolí kláštera prohlašovali, že *o hospodářství nemá ani ponětí*.¹⁸⁰

Jmenování Pavla Součka provizorem lze s odstupem času považovat za správné rozhodnutí, protože jako provizor dokázal promptně reagovat na vzniklé problémy, které provázeli klášterní hospodaření po první světové válce i po změně státních poměrů. Klášternímu hospodářství pod vedením Pavla Součka patřilo celkem pět samostatných hospodářských dvorů, rozléhajících se na území Bohuslavic, Nové Říše, Sedlatic, Svojkovic a Vystrčenovic. Kromě toho klášter také vlastnil lesní revíry na Hladově a Olšanech. Finanční zisk klášternímu hospodářství přinášela také cihelna v Nové Říši a mlýn s pilou ve Vystrčenovicích. Klášter také vlastnil lihovar v Bohuslavicích a pivovar v Nové Říši. Zatímco s produkcí lihovaru vládla spokojenost, pivovar prokazoval znaky nerentability, a proto byl v roce 1922 definitivně zrušen. Aby klášter mohl ze zrušeného pivovaru alespoň částečně profitovat, bylo zařízení pivovaru použito na hospodářských dvorech a v bohuslavickém lihovaru. Budova bývalého pivovaru byla upravena tak, aby odpovídala potřebám klášterního zahradníka, který v ní zároveň bydlel.

Menší újmu přinesla klášteru první pozemková reforma. V jejím důsledku bylo klášteru odňato 114 ha veškeré půdy a hospodářský dvůr ve Svojkovicích.¹⁸¹

Od 1. ledna 1923 se novoříšský farní úřad přesunul z budovy hospodářské správy zpět do kláštera. Tento krok se přímo dotkl i provizora Pavla Součka a Vavřince Novotného, kterým bylo vyčítáno, že mají opata Ferdinanda Hotového ve své moci a že přesun farního úřadu do kláštera vynutili nátlakem na opata právě oni. Novoříšskému faráři byla slíbena náhrada za škodu, kterou utrpěl stěhováním a prodejem zařízení fary. Prý mu nebyly vyplaceny všechny náhrady. Zapisovatel novoříšské farní kroniky proto poznamenává heslo nynějšího hospodářství tímto způsobem: „*peníze, peníze, peníze*.“¹⁸² Těžko se dopátrat pravdy, co bylo a nebylo faráři vyplaceno jako náhrada. Tato situace je jednou z těch, která poukazuje na nutnost změny smýšlení řeholníků ohledně osobního vlastnictví, potřeby jisté reformy v řádu, která by poukázala na život apoštolů, kteří *neříkali o ničem, co měli, že je to jejich vlastní, nýbrž měli všechno společné*.¹⁸³

¹⁸⁰ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 418.

¹⁸¹ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši*, s. 41–42.

¹⁸² *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 421.

¹⁸³ Srov. Sk 4,32.

24. listopadu 1925 v Nové Říši zemřel na rakovinu jícnu převor Baptista Janoušek, jenž tento úřad zastával od 27. prosince 1918. Novým převorem byl 3. prosince téhož roku jmenován Vavřinec Novotný, což všeobecně překvapilo a jeho jmenování bylo bratřími přijato naprosto chladně.¹⁸⁴ Staroříšský farář Milo Kalouda zjevně nebyl nadšen tímto jmenováním a s jistou dávkou sarkasmu komentoval i další jmenování, které bylo zveřejněno tentýž den: „Podpřevorem, což jest v Nové Říši, kde není konventuálů, směšným, stal se provizor P. Pavel. Zaplat' Pán Bůh, že obě tyto hodnosti se neudělují doživotně – ubohý klášter, ubozí bratři a zvláště ubohý lid.“¹⁸⁵

V druhé polovině roku 1927 se v kláštorech premonstrátského řádu začaly aplikovat změny, které souvisely s řádovou reformou, zaměřenou na dodržování řádové disciplíny a nakládání se soukromým majetkem řeholníků. Nejednalo se o změnu celkového pojetí řeholního života, ale o návrat k dřívějšímu způsobu života a přísnější řádové praxi, kterou v téže době prosazoval hlavně generální opat Gummarus Crets, pocházející z Belgie. Změny nařízené Kongregací pro řeholníky, vyvolané nutností upravit řádové stanovy s ohledem na nový kodex církevního práva, se netýkaly jenom premonstrátského řádu, ale všech církevních řádů a kongregací.¹⁸⁶

Premonstráti se úpravě řádových stanov věnovali na generálních kapitulách, které se uskutečnily v roce 1924 v Teplé a v roce 1927 v Tongerlo. Po generální kapitule v Tongerlo, kde došlo k definitivnímu schválení a publikování upravených stanov premonstrátského řádu, vstoupily tyto stanovy okamžitě do platnosti v plném rozsahu. Podle těchto stanov se kladl důraz hlavně na formaci nově příchozích členů, aby byli formováni v duchu požadované reformy. Ti, kteří složili slavné sliby již před rokem 1925, tzv. veteroprofesové, plným zachováváním reformy vázání nebyli.

18. listopadu 1927 požádal kardinál Camillo Laurenti, prefekt Kongregace pro řeholníky, generálního opata Gummara Cretse o okamžité aplikování reformy ve všech kláštorech bývalé rakousko-uherské cirkárie. Kardinál Laurenti v dopisu zdůrazňuje závazek žít v kláštorech společným životem, dodržovat klauzuru podle kanonického práva a také povinnost odevzdání jakéhokoliv majetku do společného vlastnictví. Jako zásadní se z hlediska vývoje situace v novoříšském klášteře v letech 1928–1929 jeví prosba kardinála Laurentiho generálnímu opatovi Cretsovi, týkající se nových opatských voleb a skládání slibů v souladu s reformou: „Pokud by se ve tvých

¹⁸⁴ Kronika farnosti Stará Říše, s. 47.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ JEŘÁBKOVÁ, Lenka. *Strahovský opat Metoděj Jan Nepomuk Zavoral*. Diplomová práce na KTF UK v Praze, Praha, 2008, s. 65–67.

*klášterech konala volba nového opata, musí být od tebe vždy potvrzena. Toto zachovávej podle konstitucí tvého řádu, z nařízení této svaté kongregace, a dbej o to, abys nepřistoupil na potvrzení, pokud si nebudeš zcela jist a nebude ti zřejmé, že se bude pracovat na uvedení disciplíny onoho kláštera. Zároveň, ať není dovoleno později přistoupit ke složení slibů, ať už časných o to spíš slavných, nikomu, kdo by neměl jasné a pevné předsevzetí žít společným životem a v pravé řeholní chudobě.*¹⁸⁷

3. ledna 1928 rozeslal generální opat Gummarus Crets kopii výše uvedeného dopisu všem opatům s přípisem, ve kterém je žádá, aby všem bratřím vysvětlili, jak má Kongregace v součinnosti s řády naplnit příkaz papeže Pia XI. Crets všechny opaty vybízí k tomu, aby i v případě pochybností jednali v prospěch zavedení disciplíny a řeholního zachování pravidel. V závěru dopisu zdůrazňuje svou pravomoc, kterou mu udělila Kongregace, zastoupená kardinálem Laurentim: „Podle předpisu, který mi byl uložen ze strany posvátné kongregace, si rezervuji pravomoc potvrzení nově zvoleného opata, pokud by došlo ve vaší kanonii k uprázdnění tohoto místa.“¹⁸⁸

Opat Ferdinand Hotový ve snaze aplikovat reformu v novoříšském klášteře požádal svého sekretáře Dr. Norberta Františka Hrachovského, aby oba dopisy opsal a zaslal všem slavným profesům novoříšské kanonie. Opat Hotový se domníval, že provedení reformy v klášteře nebude představovat velký problém. *Prvním krokem, který v této věci podnikl, byla snaha převést osobní majetek bratří pod společnou správu,*¹⁸⁹ aby tak kněží byli dobrým příkladem pro budoucí dorost kláštera. Naplnění tohoto záměru mu nedovolila jak nevole bratří přijmout reformu, tak i jeho zhoršující se zdravotní stav, který mu komplikovala cukrovka. Kvůli gangréně musel být v Jihlavě operován. Po dobu své hospitalizace v jihlavské nemocnici připravoval různé dispozice, které chtěl prezentovat po svém návratu do kláštera. Pravděpodobně jednou ze změn mělo být jmenování Štěpána Rajdu převorem. Změny opat Ferdinand Hotový nestihl uvést do praxe, a to z toho důvodu, že 1. května 1928 na následky silné cukrovky zemřel.¹⁹⁰

2.6. Administrátorem novoříšské kanonie ve věcech hmotných

Po smrti opata Ferdinanda Hotového klášter řídilo direktorium ve složení: převor Vavřinec Novotný, novoříšský farář Sigmund Záběhlický a staroříšský farář Milo Kalouda. O direktoriu se Milo Kalouda ve staroříšské kronice zmiňuje, že „bylo takové,

¹⁸⁷ Dopis kardinála Camilla Laurentiho Gummarovi Cretsovi z 18. listopadu 1927. KNŘ, složka Řádová reforma.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ NOVOTNÝ, Kamil. *Kláster premonstrátů v Nové Říši*, s. 44.

¹⁹⁰ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 423.

*jakého dosud nebylo. Vždy totiž za vlády direktoria ustaly všechny spory, za tohoto direktoria se však všechna nedorozumění ještě více přiosťřila.*¹⁹¹ Z tohoto přiosťření viní Milo Kalouda Dr. Norberta Hrachovského, který si podle něho *počíná tak, jak si ještě nikdy nedovolil počínat žádný jiný kněz novoříšské kanonie.*¹⁹² Hrachovský totiž, i když ještě nebyl slavným profesem kanonie, zastával v průběhu noviciátu pozici sekretáře opata Ferdinanda Hotového, což pravděpodobně nebylo po vůli některým členům novoříšské kanonie.

Norbert Hrachovský jako opatský sekretář, pověřený přijímáním a odesíláním korespondence kláštera, považoval za svou morální povinnost vést korespondenci s generálním opatem Gummarem Cretsem až do zvolení nového opata. Proto pravidelně s klášterní korespondencí, která byla adresovaná generálnímu opatovi, zasílal i vlastní dopis, ve kterém prezentoval svůj pohled na situaci v novoříšském klášteře. Například když 30. června 1928 odeslal Norbert Hrachovský dopis převora Vavřince Novotného, týkající se informace o zahájení správcovské kontroly v novoříšské kanonii,¹⁹³ přidal k němu svůj dopis, ve kterém generálního opata Cretse informuje o složení tvořících se skupin uvnitř kanonie podle povahových vlastností a ochoty přijmout řádovou reformu: *„Jsou dvě skupiny v naší kanonii. Jedna je taková povolná, plná egoizmu, malé víry a zkažených mravů. Do ní patří P. Hugo, Sigmund, Anton, Cyril, Milo a Josef, který je jejich kandidátem. Druhou, zdravší část tvoří: P. Pavel podpřevor a provizor, Klemens, Vavřinec převor, Štěpán a Petr. Kandidátem této skupiny může být jedině Pavel, který se v největší míře zasloužil o spravování věci časných a nyní sympatizuje s reformou, anebo Dr. Klemens, který má jako misionář po celé Moravě velmi slavné jméno a je přítelem reformy.*¹⁹⁴ Hrachovský v témže dopise informuje, že direktorium novoříšské kanonie je hodné rozpuštění, protože členové Milo Kalouda a Zikmund Záběhlický získali bez vědomí třetího člena direktoria převora Vavřince Novotného z depozitu zemřelého opata Ferdinanda Hotového 80.000,- Kč, které prý rozdělili shodnou částkou mezi pět farářů, zjevně mezi členy podporující volbu P. Josefa Kunky. V druhé části dopisu Hrachovský prosí, aby generální opat nařídil před opatskou volbou v Nové Říši provést papežskou vizitaci, protože bez bližšího poznání úmyslů některých členů

¹⁹¹ Kronika farnosti Stará Říše, s. 49.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Dopis Vavřince Novotného Gummarovi Cretsovi ze dne 30. června 1928. Archivum Curiae Generalitiae Ordinis Praemonstratensis (dále ACGOPraem).

¹⁹⁴ Tamtéž.

kanonie a bez jejich odchodu z kláštera nebude novoříšská kanonie schopna začít žít pravým řeholným životem v duchu reformy.¹⁹⁵

Vizitaci před opatskou volbou požadoval rovněž převor Vavřinec Novotný, který generálního opata Gummara Cretse po zakončení inventury majetku kláštera informoval, že „větší část řeholníků nehodlá přijmout reformu a chce zachovat stav dřívější.“¹⁹⁶ Téhož dne Hrachovský přidal i svůj dopis, ve kterém generálního opata informuje, že „všechny majetky a odměny, které si bratři mezi sebou rozdělili, a to bez jakéhokoliv práva, a které zcela patřily celé komunitě, lze vypočítat na více než 300.000 Kč... A nyní mají úmysl rozdělit další peníze, každému po 10.000 Kč.“¹⁹⁷ Hrachovský také připomíná, že žádný úplatek nepřijal jen P. Pavel, Dr. Klemens a Vavřinec,¹⁹⁸ kteří zůstávají pevně na zdravější straně kanonie, ochotné přijmout reformu.

Dne 6. srpna 1928 rozeslal převor Vavřinec Novotný všem slavným profesům novoříšské kanonie pozvání k volební kapitule, které měl 13. srpna téhož roku předsedat tepelský opat Gilbert Helmer.¹⁹⁹

I když v novoříšské kronice²⁰⁰ a v staroříšské kronice²⁰¹ nacházíme zápis, že se opatská volba konala v září 1928, není nejmenších pochyb o tom, že k volbě došlo podle původního ohlášení, tedy 13. srpna 1928. Dosvědčuje to protokol volby nového novoříšského opata, který sepsal Wilhelm Pisl, sekretář tepelského opata Helmera.²⁰² Volební kapitula začala v 8:00 hod. *mší svatou de Spiritu Sancto*,²⁰³ kterou celebroidl převor Vavřinec Novotný.²⁰⁴ K volbě se dostavilo těchto jedenáct voličů: převor Vavřinec Novotný, podpřevor a provizor Pavel Souček, Hugo Černý, Petr Stejskal, Zikmund Záběhlický, Štěpán Rajda, Milo Kalouda, Josef Kunka, Antonín Bubla, Cyril Řeřucha a Klement Žůrek. Ještě před zahájením hlasování odevzdal Štěpán Rajda opatovi Gilbertovi Helmerovi jakožto předsedajícímu volby prohlášení, kterým se vzdává možnosti hlasování. Voličů tedy zůstalo deset. Jako skrutátoři byli jmenováni Hugo Černý a Petr Stejskal. Po zpěvu sloky hymnu „*Veni Creator...*“ byla volba

¹⁹⁵ Dopis Vavřince Novotného Gummarovi Cretsovi z 30. června 1928.

¹⁹⁶ Dopis Vavřince Novotného Gummarovi Cretsovi z 13. července 1928. ACGOPraem.

¹⁹⁷ Dopis Norberta Hrachovského Gummarovi Cretsovi z 13. července 1928. ACGOPraem.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Pozvánka na opatskou volbu z 6. srpna 1928. KNŘ, složka Řádová reforma.

²⁰⁰ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 423.

²⁰¹ Kronika farnosti Stará Říše, s. 50.

²⁰² *Protocollum de electione novi Abbatis in Canonia Neoříšensi* z 13. srpna 1928. KNŘ, složka Řádová reforma.

²⁰³ Pozvánka na opatskou volbu z 6. srpna 1928. KNŘ, složka Řádová reforma.

²⁰⁴ *Protocollum de electione novi Abbatis in Canonia Neoříšensi* z 13. srpna 1928. KNŘ, složka Řádová reforma.

zahájena. Z dopisu Norberta Hrachovského generálnímu opatu Gummarovi Cretsovi se dozvídáme, komu jednotliví členové novoříšské kanonie odevzdali svůj volební hlas.²⁰⁵ Jelikož v prvním kole nikdo z přítomných nezískal nadpoloviční většinu, následovalo druhé skrutinium, před jehož započítáním rezignoval krasonický farář Josef Kunka na aktivní hlasování. Voličů tak zůstalo jenom devět. Z tajného hlasování vyšel jako vítěz právě Josef Kunka, který získal nadpoloviční většinu hlasů pléna. Následně Josef Kunka složil přísahu a akt volby byl ukončen.²⁰⁶

Po provedení volby odeslal Josef Kunka generálnímu opatovi Cretsovi žádost, aby byla potvrzena. Kromě jeho žádosti v dalších dnech zaslali generálnímu opatovi své dopisy i Vavřinec Novotný a Norbert Hrachovský, kteří shodně konstatují, že *potvrzení Josefa Kunky v úřadě novoříšského opata by znamenalo nejen znemožnění naplnit záměry řádové reformy,²⁰⁷ ale také brzký zánik novoříšského kláštera.*²⁰⁸

Za deset dní po opatské volbě, 23. srpna 1928, generální opat Gummarus Crets rozhodl, že Josefa Kunku v úřadu novoříšského opata prozatím nepotvrdí. Téhož dne napsal Josefovi Kunkovi dopis, kterého informuje, že *jeho žádosti by rád vyhověl, kdyby z přijatých zpráv, o rozdělení úplatku před opatskou volbou a úmyslu nepřijmout řádovou reformu, neměl závažné důvody pochybovat o kanonické platnosti jeho zvolení.*²⁰⁹ Dopis od generálního opata Cretse obdržel také volbě předsedající, tepelský opat Helmer. V dopise nacházíme charakteristiku Josefa Kunky, kterou sepsal generální opat Crets, aby odůvodnil, proč ho nechce jako opata potvrdit: *„Josef Kunka není ani hodný, ani vhodný. Není hodný kvůli přísaze, kterou dal a která se týkala úcty vůči volbě. Svůj slib dal absolutně nehodně! Kde je svědomí takového muže? Kde je děs z křivé přísahy? Není vhodný kvůli autoritě a spolehlivosti, která mu zcela chybí, aby mohl moudře spravovat tento dům a zavést do něho reformu.*“²¹⁰

Z těchto důvodů se generální opat Crets rozhodl navštívit novoříšský klášter a provést v něm vizitaci. O tomto záměru informoval převora Vavřince Novotného,

²⁰⁵ Dopis Norberta Hrachovského generálnímu opatu Cretsovi ze dne 16. srpna 1928. ACGOPraem.

²⁰⁶ Protocollum de electione novi Abbatis in Canonis Neoříšensi z 13. srpna 1928. KNŘ, složka Řádová reforma.

²⁰⁷ Dopis Vavřince Novotného generálnímu opatu Gummaru Cretsovi ze dne 14. srpna 1928. ACGOPraem.

²⁰⁸ Dopis Norberta Hrachovského generálnímu opatu Gummaru Cretsovi ze dne 16. srpna 1928. ACGOPraem.

²⁰⁹ Dopis generálního opata Gummara Cretse Josefu Kunkovi ze dne 23. srpna 1928. ACGOPraem.

²¹⁰ Dopis generálního opata Gummara Cretse opatu Gilbertu Helmerovi ze dne 23. srpna 1928. ACGOPraem.

kterého dočasně pověřil duchovní správou novoříšského kláštera. Správu věcí hmotných svěřil podpřevorovi a provizorovi kláštera, Pavlovi Součkovi.²¹¹

Vizitaci novoříšské kanonie vykonal generální opat Gummarus Crets společně s generálním prokurátorem Hubertem Nootsem 23.–25. listopadu 1928. Závěrečnou zprávu, kterou shrnul do jedenácti bodů, přečetl všem přítomným bratřím 25. listopadu 1928.²¹² Za zmínku stojí šestý bod vizitačního protokolu, v němž Gummarus Crets vybízí bratry novoříšské kanonie k respektování nové kázně: „*Pouze upomínám bratry, kteří složili své sliby již dříve, kterým tuto kázeň Matka církev neukládá, ale doporučuje, aby se horlivě vyvarovali toho, že by se stavěli proti této kázni.*“²¹³ Poslední bod vizitace věnoval rozhodnutí nepotvrdit Josefa Kunku jako opata. Své rozhodnutí zdůvodnil generální opat Gummarus Crets takto: „*Pečlivě jsme promysleli a zvážili to, co jsme v těchto dnech slyšeli, s přihlédnutím zejména k dopisu od svaté kongregace pro řeholníky, který jsem dostal, a také k několika přísnějším upozorněním, které mi byly předány v osobním rozhovoru, co se týče jistoty, kterou mám mít (nestačí tedy jen dobrá vůle zvoleného), ohledně obnovené kázně, která má být zavedena do kláštera, s lítostí se neodvažuji zmíněnou volbu potvrdit, ale celé jednání předávám ke Svatému stolci, který svou nejvyšší autoritou volbu – po vyléčení chyb, které mají být vyléčeny – buď potvrdí, nebo nařídí jinou volbu, nebo, jako se to nedávno stalo ve dvou kanoniích Brabantské cirkárie, sám designuje a ustanoví nového opata. Důvěřujte tedy, milovaní bratři, v nejvyšší autoritu svaté Matky církve, která, vedená Duchem svatým, prospěje nepochybně většímu dobru vaší kanonie. Mezitím pokračujme v žádoucích modlitbách k Bohu, aby, na přímluvu blahoslavené panny Marie a svatého otce Norberta, mocně zasáhl v zájmu dobra a neporušenosti vaší milované Kanonie.*“²¹⁴

Generální opat Gummarus Crets si v průběhu generální vizitace pečlivě všímal povah jednotlivých členů novoříšské kanonie. Podle toho, co viděl a slyšel, zaměřil svou pozornost na provizora a podpřevora Pavla Součka, jako na jediného možného kandidáta, vhodného zastávání opatského úřadu v novoříšském klášteře. Tomu při soukromém rozhovoru Crets navrhl, aby o možnosti přijmout tento úřad přemýšlel.²¹⁵

²¹¹ Dopis generálního opata Gummara Cretse Vavřinci Novotnému ze dne 23. srpna 1928. ACGOPraem.

²¹² Vizitační protokol z 25. listopadu 1928. NKŘ, složka Vizitační protokoly.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ NOVOTNÝ, Kamil. *Kláster premonstrátů v Nové Říši*, s. 48.

Domníváme se, že Pavel Souček požádal generálního opata Gummara Cretse o čas na rozmyšlení, zda je ochoten případnou *designaci do opatského úřadu*²¹⁶ akceptovat. Naznačuje to formulace dopisu, kterým odpověděl generálnímu opatovi Cretsovi 8. prosince 1928: „*Po odchodu vizitace Nové Říše 23.–25. listopadu tohoto roku jsem celé dny v rozjímání přemýšlel o Tvých slovech, důstojný pane, ohledně osoby budoucího opata v Nové Říši. Především jsem uvažoval o všech důležitých věcech, o všech velkých těžkostech a současných trápeních Kanonie a oznamuji, že jsem došel k tomuto přesvědčení: protože již několik let trpím revmatem a nemám potřebné vlastnosti, nejsem vhodný a užitečný pro opatskou důstojnost, nemohl bych s čistým svědomím a dobrou vírou přijmout zvolení, designování, resp. jmenování opatem. Jestliže v této věci, důstojný pane, dosud snad máš ve své mysli tento záměr, totiž doporučit mě k designování nebo jmenování do opatské důstojnosti, prosím tě, stejně jako jsem od Tebe, důstojný pane, během visitace žádal: 'upust' od započaté snahy.*“²¹⁷

2.7. V úřadu novoříšského opata

S odstupem času a navzdory prosbám Pavla Součka setrval generální opat Gummarus Crets v přesvědčení, že jmenování Pavla Součka do úřadu novoříšského opata by bylo nejlepším řešením pro obnovu řeholní kázně dle reformy v tomto klášteře. Aby se celá tato záležitost definitivně uzavřela a vyřešila, požádal prefekta kongregace pro záležitosti řeholníků, kardinála Alexia Henrica Lépiciera, *aby nejvyšší autoritou Svatého stolce tomuto tak osvědčenému domu dobrotivě ráčil zajistit designování a ustanovení nového opata.*²¹⁸ S přihlédnutím na výsledky vykonané vizitace kardinálovi Lépicierovi doporučil právě Pavla Součka, patřícího ke zdravé, leč menší straně v tomto klášteře. V dopisu z 9. ledna 1929 připomíná, že jedenapadesátiletý Pavel Souček je „*muž navýsost důstojný, vážený, silného ducha, žijící bezúhonným řeholním a kněžským životem, zkušený ve správě věcí, milující řeholní kázeň a otevřeně podporující obnovu, kterou je nutno zavést, zlí se ho obávají, ale on se jich nebojí, kterého všichni dobří uctívají, nanejvýše si ho cení a jako záchrance svého domu si ho přejí a žádají mít za opata.*“²¹⁹

Kardinál Alexius Henricus Lépicier proti doporučení generálního opata Gummara Cretse nic nenamítal, a proto dekretem ze 26. ledna 1929 rozhodl takto: „*Po zvážení*

²¹⁶ Tedy dosazení, jmenování.

²¹⁷ Dopis Pavla Součka Gummarovi Cretsovi z 8. prosince 1928. ACGOPraem.

²¹⁸ Dopis Gummara Cretse kardinálovi Alexiovi Henricovi Lépicierovi z 9. ledna 1929. ACGOPraem.

²¹⁹ Tamtéž.

*zvláštních okolností případu, pro dobro zmíněného Novoříšského opatství, aby zde byla zachována svatost řeholního života a sláva přeslavného premonstrátského řádu, tato Svatá kongregace, po nepotvrzení volby kapituly shromáždění konané 13. srpna 1928, nejvyšší autoritou, kterou vládne, se sama rozhodla designovat a ustanovit osobu opata, na základě tohoto dekretu designuje a ustanovuje ctihodného R.D. Pavla Součka, řeholníka téhož řádu, jako opata zmíněného Novoříšského opatství, aby řídil společenství se všemi právy a privilegii, podle ustanovení Kodexu kanonického práva a Ustanovení, aby se vši pečlivostí bděl nad přesným dodržováním řeholní kázně podle týchž Ustanovení a Instrukcí Svatého stolce.*²²⁰

Kardinál Lépiciér také stanovil generálnímu opatovi Cretsovi, aby se postaral o doručení jmenovacího dekretu Pavlovi Součkovi a jeho jmenování provedl buď osobně, nebo skrze delegáta.

Generální opat Gummarus Crets se kvůli časové zaneprázdněnosti a velké vzdálenosti rozhodl pro druhý způsob, tedy pro jmenování skrze delegáta. Crets původně zamýšlel jako delegáty pro jmenování Pavla Součka povolati vikáře cirkárie, tepelského opata Gilberta Helmera a jako průvodce strahovského opata Metoděje Zavorala. Ze zamýšlené dvojice byl nakonec povolán jen Gilbert Helmer. Metoděje Zavorala kvůli neodkladným povinnostem nahradil želivský opat Bedřich Vavroušek.²²¹

Generální opat Crets se obracel k tepelskému opatovi Helmerovi s prosbou o provedení jmenování v naději, že *Pavel Souček těžké břemeno, které mu bylo ustanovením do úřadu novoříšského opata nařízeno svatou kongregací a které si sám nezvolil, pokorně přijme. A pokud by namítal, že svými silami na tento úřad nestačí, a snažil se obrátit každý kámen, aby ho minul tento kalich těžkostí, dává generální opat Crets vikárovi cirkárie Helmerovi pravomoc, aby jeho jménem uložil Pavlovi Součkovi povinnost přijmout toto jmenování, protože se tak děje kvůli blahu novoříšské kanonie.*²²²

Téhož dne napsal generální opat Gummarus Crets dopis i Pavlovi Součkovi. Nařídil mu zachování tajemství a dopisem oznámil, že byl z rozhodnutí Svaté kongregace pro záležitosti řeholníků ze dne 26. ledna 1929 designován a ustanoven opatem novoříšské kanonie. Crets zavazuje Součka, aby toto rozhodnutí Svatého stolce držel v tajnosti až

²²⁰ Dekret vydaný prefektem Kongregace pro řeholníky, kardinálem Lépiciérem z 26. ledna 1929. ACGOPraem.

²²¹ Dopis generálního opata Gummara Cretse opatu Gilbertu Helmerovi z 12. února 1929. KNŘ, složka Řádová Reforma.

²²² Tamtéž.

do chvíle, dokud neobdrží zprávu o příchodu delegátů, kteří vykonají proklamaci v kapitule přede všemi členy novoříšské kanonie. Dopis zakončuje Crets slovy, kterými ho vybízí přijmout tento těžký úřad: „*Tobě, ctihodný pane, neblahopřeji k tomu, že jsi obdržel toto břemeno, které na počátku nebude lehké, ale blahopřeji Ti k důvěře, kterou Ti projevila svatá matka církev. Není dovoleno ba jen myslet na to, že by ses zbavil tohoto těžkého úkolu, nebo dokonce před tímto břemenem utéci. Jedná se o uposlechnutí příkazu Svatého stolce, jedná se o záchranu vaší kanonie a Tvé milované matky před zánikem.*“²²³

Kapitulu, na které mělo proběhnout oznámení o jmenování nového opata novoříšské kanonie, svolal převor Vavřinec Novotný na středu 6. března 1929.²²⁴ I když bylo pozvání ke kapitule pro všechny členy závazné, nezúčastnil se jí Hugo Černý kvůli zhoršujícímu se zdravotnímu stavu a Klement Žůrek kvůli neodkladným pastoračním povinnostem v Bílsku. Vedení kapituly se ujal tepelský opat a delegát generálního opata, Gilbert Helmer. Po mši svaté se všichni shromáždili v kapitulní síni, kde po úvodních slovech tepelského opata přečetl želivský opat Bedřich Vavroušek dekret vydaný Posvátnou kongregací pro řeholníky, kterým byl novým novoříšským opatem designován dosavadní podpřevor a provizor Pavel Jan Souček. Po složení přísahy, která kromě jiného zavazovala k zavedení a zachování reformy v novoříšské kanonii, přijal Pavel Souček opatské insignie. Následně všichni společně recitovali hymnus Te Deum a po závěrečném požehnání byl nový opat novoříšské kanonie uveden v procesí do prelatury novoříšského kláštera.²²⁵

I když jmenování opata Pavla Součka proběhlo v klidu a tichosti,²²⁶ nelze tvrdit, že by byli všichni členové novoříšské kanonie s tímto jmenováním spokojeni. Své dojmy z uvedení nového opata do úřadu sděluje ve staroříšské farní kronice farář Milo Kalouda. Zmiňuje se o promluvě opata Helmera jako o dlouhém sermonu, ale také o tom, že *nově jmenovaný opat po přečtení dekretu promluvil k bratřím, aby je požádal o spolupráci a nabídl jim svou nejlepší vůli.*²²⁷ Novoříšský farář Zikmund Záběhlický, další ze sympatizantů Josefa Kunky při opatské volbě v srpnu 1928, v novoříšské farní kronice píše, že *„řeč nového opata k nám bratřím, celkem chladná, byla od bratří ještě*

²²³ Dopis generálního opata Gummara Cretse Pavlovi Součkovi z 12. února 1929. ACGOPraem.

²²⁴ Oznámení o konání kapituly ze dne 28. února 1929. KNŘ, složka Řádová reforma.

²²⁵ Protokol o veřejném prohlášení Pavla Součka opatem ze dne 6. března 1929. KNŘ, složka Řádová reforma.

²²⁶ Dopis Pavla Součka Gummarovi Cretsovi z 20. března 1929. ACGOPraem.

²²⁷ Kronika farnosti Stará Říše, s. 51.

*chladněji přijata.*²²⁸ Tento chladný postoj protireformní skupiny bratří vyplynul z různých interpretací informací, které se k novoříšským bratřím dostávaly od generální vizitace až po jmenování nového opata. Milo Kalouda o zápisu k jmenování nového opata dodává, že někteří z bratří novoříšské kanonie chtěli kvůli nespokojenosti se jmenováním nového opata vystoupit z řádu. Na jeho radu, aby se vyčkalo, jak se poměry vyvinou, nakonec zůstali.²²⁹ Naději na zlepšení situace po jmenování nového opata vyjádřil i želivský opat Bedřich Vavroušek, který v dopise sekretáři strahovského opata Metoděje Zavorala píše: „*Dej Pán Bůh, aby si pan opat získal mezi bratry uznání všech svých prací dosavadních i podporu pro další působení v ohledu duchovním.*“²³⁰

Po svém jmenování a instalování novoříšským opatem požádal 8. března 1929 Pavel Souček brněnského biskupa Josefa Kupku o vykonání opatské benedikce.²³¹ Její datum stanovil biskup Kupka na 1. neděli po Velikonocích, 7. dubna 1929.²³²

Samotnou přípravu opatské benedikce projednával opat Pavel Souček s Msgr. Silvestrem Kulhánkem a sekretářem biskupa Josefa Kupky, P. Anselmem Matouškem. Právě z dopisu Anselma Matouška se dozvídáme, co všechno bylo potřebné na benedikci připravit a kde se budou nacházet v rámci presbytáře trůny biskupa a opata po benedikci: „*Co se týče pana biskupa, bude míti trůn svůj na straně epištolní, oltář pro Vás a asistenty má se připravit na straně epištolní, a to jak to bývalo u dřívějších benedikcí, u štal před vlastním presbytářem. Po obětování, kdy se odevzdají obětní dary, pokračuje nový opat ve mši svaté na klekátku před hlavním oltářem, asistenti jsou mu po boku. Trůn, na nějž Vaši Milost pan biskup po obřadech uvede, nechť je umístěn na straně evangelní, není vyloučeno, že i do štaly ráčíte být panem biskupem uveden.*“²³³ V dalším dopisu Anselm Matoušek opatu Součkovi připomíná, *aby se nezapomnělo, že pan biskup drží před benedikcí půst a k benedikci si nepřipravuje žádnou promluvu.*²³⁴

Slavnostní mše svatá, u které biskup Josef Kupka udělil Pavlovi Součkovi opatskou benedikci, se tedy uskutečnila 7. dubna 1929 v opatském chrámu sv. Petra a Pavla

²²⁸ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 425.

²²⁹ Kronika farnosti Stará Říše, s. 51.

²³⁰ Dopis Bedřicha Vavrouška ze dne 7. března 1929. KNŘ, složka Řádová reforma.

²³¹ Žádost Pavla Součka o vykonání opatské benedikce ze dne 8. března 1929. KNŘ, složka Designace opata Pavla.

²³² Dopis Pavla Součka Gummarovi Cretsovi z 20.3.1929. ACGOPraem.

²³³ Dopis Anselma Matouška Pavlovi Součkovi z 2. dubna 1929. KNŘ, složka Designace opata Pavla.

²³⁴ Dopis Anselma Matouška Pavlovi Součkovi ze 4. dubna 1929. KNŘ, složka Designace opata Pavla.

v Nové Říši. Mezi přibližně šedesáti pozvanými hosty²³⁵ se nacházeli jak opati starobylých moravských klášterů, rajhradský opat Petr Hlobil a starobrněnský opat František Bažina²³⁶, ale také množství kněží z okolních farností.

Kromě seznamu přítomných a omluvených hostů se dochovala i děkovná řeč, kterou opat Pavel Jan Souček pronesl v den opatské benedikce po polévce: „*Boží prozřetelností a rozhodnutím sv. Kongregace o řeholnicích byl jsem jmenován opatem starobylé naší kanonie. Při této příležitosti po vykonané benedikci jest mojí milou povinností vzpomenouti hlavy celého křesťanského světa, sv. Otce, slavně panujícího Pia XI., našeho generála řádu premonstrátského a hlavy našeho státu pana presidenta, přítomného světitele nejdůstojnějšího biskupa brněnského, který se podjal úkolu s oběma opaty staroslavných moravských klášterů v Rajhradě a na Starém Brně udělit mi benedikci na opata novoříšského. Všem jmenovaným vzdávám nejsrdečnější díky jakož i všem, kteří mne poctili dnes svou přítomností a provolávám jim ad multos annos hojnost milosti Boží a požehnání Božího.*“²³⁷

Nejen promluvou, ale hlavně svým vystupováním a upřímností, si nový opat novoříšské kanonie začal získávat obdiv u těch členů novoříšské kanonie, kteří mu dosud nedůvěřovali a jeho jmenování těžce nesli. Změnu postoje k novému opatovi naznačuje Milo Kalouda, když píše, že „*nový opat ku podivu nás všech vedl si velice dobře, a nezmění-li se a miní-li to docela upřímně, možná, že to bude jeden z nejlepších opatů, no to si napíšeme teprve pak za dva roky.*“²³⁸

Krátce po uvedení do opatského úřadu a slavnostní benedikci se opat Pavel Souček účastnil okrskového eucharistického sjezdu, který se konal od 18. května do 20. května 1929 v Jemnici. *Navzdory nepříznivému počasí překonal tento eucharistický sjezd všechna očekávání, kdy ke svátostem přistoupilo více než 3000 věřících.*²³⁹ Opat Pavel Souček zakončil eucharistický sjezd pontifikální mší svatou a eucharistickým průvodem, kterého se účastnilo 4000 věřících, k nimž nutno přičíst dalších 2000 diváků, kteří stáli u svých domů a v ulicích města. V promluvě, kterou pronesl před zakončením eucharistického sjezdu, *doporučoval všem přítomným, aby si mše svaté vážili a příkladným křesťanským životem jiným sloužili jako apoštolové.*²⁴⁰

²³⁵ Počet hostů byl dle několika zdrojů různý: Kalouda uvádí 52, seznamy ve složce Designace opata Pavla jeden 59, druhý 63, třetí 58. KNŘ, složka Designace opata Pavla.

²³⁶ Kronika farnosti Stará Říše, s. 50.

²³⁷ Děkovná řeč z benedikce opata Pavla Součka ze 7. dne 1929. KNŘ, složka Designace opata Pavla.

²³⁸ Kronika farnosti Stará Říše, s. 50.

²³⁹ *Eucharistický kongres v Jemnici.* In: *Ochrana Znojemska*, 30. května 1929, ročník 21/22.

²⁴⁰ *Kronika farnosti Jemnice.* Archiv farního úřadu Jemnice, s. 81.

O Vánocích roku 1929 se opatu Pavlovi Součkovi dostalo osobního vyznamenání. Brněnským biskupem Josefem Kupkou byl jmenován skutečným osobním biskupským radou. Kromě opata Pavla se vyznamenání dostalo i novoříšskému faráři Zikmundovi Záběhlickému a Štěpánovi Rajdovi, kteří byli jmenováni konzistorními rady.²⁴¹

Již několik měsíců po nástupu opata Pavla Součka bylo možné pozorovat, že v novoříšském klášteře vládne lepší atmosféra než za působení jeho předchůdců. K tomuto rozvoji významnou měrou přispělo i ponechání převora Vavřince Novotného v jeho dosavadní funkci. Byl totiž hlavou konventu a dohlížel na vnitřní chod klášterního života. A protože o řádové reformě smýšlel stejně jako opat Pavel Souček, byl zároveň jmenován do funkcí novicmistra a magistra kleriků, aby připravoval a vyučoval příchozí dorost v duchu této reformy. Svým vlídným a empatickým přístupem si získal velkou oblibu mezi řeholníky i věřícím lidem. „*Byl takovou matkou konventu. Všichni jsme jej měli rádi. Staral se o všechno jak po stránce materiální, tak i duchovní. Organizoval exercicie, pravidelné zpovědi a jiná duchovní cvičení. Dbal na duchovní rozvoj řeholníků, a když jej někdo navštívil s nějakým problémem, vždy byl ochotný pomoci.*“²⁴²

Další významnou osobností, která se podílela na rozvoji duchovního života mezi obyvateli farností, jež spravovali kněží novoříšské kanonie, byl Dr. Norbert Hrachovský, který po ohlášení jmenování Pavla Součka novoříšským opatem v březnu 1929 působil v klášteře jako knihovník. Opat Pavel Souček v něm viděl obrovský potenciál, který bylo vhodné rozvinout pro potřeby kláštera a okolních farností.

V době, kdy nebylo celkem zřejmé, zda kněží odporující přijetí řádové reformy mohou zastávat funkce spojené se správou a řízením kláštera, uvažoval opat Pavel Souček o ustanovení Norberta Hrachovského jako podpřevora, k tomu však nedošlo. *Opat Pavel se sice radil s generálním opatem Gummarem Cretsem, zda pro Norberta Hrachovského žádat o dispenz pro zkrácení doby před věčnými sliby a jmenování do této funkce,*²⁴³ nakonec však od této myšlenky ustoupil, aby po svém jmenování opatem ještě více nevyostřoval vztahy mezi proreformními a protireformními členy novoříšské kanonie.

Norbert Hrachovský se kromě práce v knihovně věnoval i publikační činnosti. S požehnáním opata Pavla Součka začal vydávat měsíčník *Farní věstník*. Majitelem a

²⁴¹ *Farní věstník 1930*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 7.

²⁴² Vzpomínka na Norberta Hrachovského. KNŘ, osobní složka Metoděj Vitula.

²⁴³ Dopis Pavla Součka Gummarovi Cretsovi z 18. dubna 1929. ACGOPraem.

vydavatelem periodika byla Akce katolická v Nové Říši. Toto periodikum, vycházející v letech 1929–1935, *pojdnávalo o náboženském dění ve spravovaných farnostech, o zajímavých tématech, o misijní činnosti, o výkladu mše svaté, o vztahu katolíků a ateistů apod.*²⁴⁴ Kromě vydávání Farního věstníku se Norbert Hrachovský věnoval organizování nedělních duchovních besed,²⁴⁵ které za hojné účasti věřících probíhaly v prostorách kláštera po odpoledním svátostném požehnání.

Po složení slavných slibů v roce 1931 jmenoval opat Pavel Souček Norberta Hrachovského novicmistrem. Tuto funkci zastával v klášteře mezi lety 1931–1940. Novoříšský premonstrát Metoděj Vitula o něm ve svých vzpomínkách říká: „*Neustále něco psal a překládal. Byl dlouhá léta novicmistrem a dobře vedl všechny novice. Škoda, že trpěl atrofii svalů, která ho stále pronásledovala. Dokud mohl ještě chodit, kázal v kostele z převorské lavice. Jeho kázání byla vždy ostrá nejen po stránce státní, ale i světské a duchovní.*“²⁴⁶

Ve funkci novoříšského faráře ponechal opat Pavel Souček zkušeného kněze Zikmunda Záběhlického, který sice nebyl zastáncem řádové reformy, ale mezi lidmi se těšil velké oblíbenosti. Věnoval se hlavně práci s mládeží, sdružující se ve spolku Orel, jehož předsedou byl do roku 1936. S opatem Pavlem Součkem ho navíc spojoval zájem o správu hospodářství a lesů, které také rád a často navštěvoval s puškou na rameni. Pro své zkušenosti a znalost poměrů mezi místními věřícími proto ani nepřekvapuje, že úřad novoříšského faráře zastával nepřetržitě od roku 1916 až do roku 1942.

Opat Pavel Souček s přispěním výše vzpomenutých osob mohl zdárně rozvíjet řeholní život klášterní komunity, místní farnosti i spolků sdružujících se kolem kláštera. V nemalé míře také pokračoval ve zvelebování klášterního hospodářství i v opravách kostela a dalších budov, které klášter vlastnil a užíval.

Od svého jmenování do opatského úřadu 6. března 1929 až do přepadení kláštera gestapem dne 29. května 1942 oblékl opat Pavel Souček do řeholního hábitu celkem 23 noviců.

Při jejich formaci dbal pečlivě na to, aby byli vychováni v duchu řádové reformy a aby jim vědomosti a zkušenosti o řeholním životě předávali učitelé, kteří takovým životem sami žijí. Sám se snažil důsledně zachovávat nařízení řádové reformy i denního

²⁴⁴ SEVERIN, Pavel. *Norbert František Hrachovský*. Diplomová práce na KTF UK v Praze, Praha, 2016, s. 38–39.

²⁴⁵ Vzpomínky Pí. Jaroslavy Vítů sepsané Kamilem Novotným v roce 2005. KNŘ, složka Pavel Jan Souček.

²⁴⁶ Vzpomínka na Norberta Hrachovského. KNŘ, osobní složka Metoděj Vitula.

řádu, aby mohl být shledán dobrým řeholníkem a takovým opatem – otcem, který je příkladem pro své řeholní syny.

Již po své opatské benedikci požadoval Pavel Souček po generálním opatovi Gummarovi Cretsovi, *aby byl do Nové Říše alespoň na několik dní vyslán alespoň jeden premonstrát z belgického kláštera v Averbode, aby poučil členy novoříšské kanonie, jak správně porozumět reformě ve spojení s řeholí svatého Augustina a statuty premonstrátského řádu.*²⁴⁷ Když mu v souvislosti s tímto požadavkem nepřicházela žádná odpověď a ani požadovaná pomoc, rozhodl se na přelomu měsíců července a srpna 1930 tuto naléhavou a užitečnou návštěvu Belgie uskutečnit. U této návštěvy také poděkoval generálnímu opatovi za projevenou důvěru při svém jmenování novoříšským opatem.²⁴⁸

Koncem roku 1931 obdržel opat Pavel Souček instrukci, vydanou na základě nařízení Svatého stolce, rozeslanou do všech řeholních domů kardinálem Alexiem Henricem Lépiciérem, týkající se nové praxe přijímání nových členů do řádů. *Bylo nařízeno, aby se podrobněji zkoumalo, s jakým úmyslem a z jakého důvodu žádají kandidáti o vstup do řeholního společenství. Instrukce obsahovala i doporučení, aby se představený co nejvíce informoval o charakteru rodiny, ze které kandidát přichází. Představeným řádů se doporučovalo, aby za moderátory a učitele studentů vybírali takové osoby, které vynikají v moudrosti, v lásce k Bohu a ve zbožnosti. U kandidátů kněžství se navíc vyžadovalo hledat nejen všeobecné známky řeholního povolání, ale i zvláštní známky, které jsou vlastní stavu kněžskému. Instrukce také vybízí představené, aby svědomitě dbali o důkladnou přípravu kandidátů ke svěcení a k němu připustili jenom toho, kdo dlouhodobě projevuje známky mravnosti, zbožnosti, mírnosti, náklonnosti ke stavu řeholnímu, řeholní ukázněnost a prospěch ve studiu. Instrukce obsahuje i upozornění na povinnost, že svěcení má být uděleno až po vykonání slavných slibů.*²⁴⁹ Na základě tohoto nařízení vypracoval opat Pavel Souček společně novicmistrem Norbertem Hrachovským nový denní pořádek a denní řád novoříšské kanonie, kterým se členové novoříšské kanonie začali řídit od 24. dubna 1932.²⁵⁰ Pořádek pak ještě prošel úpravami a doplněními, takže jeho definitivní verze byla

²⁴⁷ Dopis Pavla Součka Gummarovi Cretsovi z 18. dubna 1929. ACGOPraem.

²⁴⁸ *Farní věstník 1930*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 35.

²⁴⁹ Instrukce k přijímání do řádu ze dne 1. prosince 1931. MZA, fond E58 Premonstráti v Nové Říši.

²⁵⁰ Denní řád, verze 1. KNŘ.

schválena a uvedena do denní praxe o slavnosti svatého Otce Norberta, zakladatele premonstrátského řádu, dne 6. června 1932.²⁵¹

Pavlovi Součkovi záleželo nejen na výchově noviců a kleriků, ale i na všestranném rozvoji stávajících členů novoříšské kanonie. Kromě setkávání na kapitule, udržování kontaktů s členy kanonie formou návštěv a korespondence, vedl své spolubratry k intenzivnějšímu vztahu ke klášternímu domu pořádáním každoročních exercicií, na kterých se účast zvýšila zejména poté, kdy bratři v roce 1935 na kapitule kanonie odhlasovali jejich pořádání ve dvou pevně stanovených termínech. *První termín exercicií začínal 2. června, tedy celé čtyři dny před slavností svatého otce Norberta, druhý termín ve stejné délce 24. srpna, před slavností svatého otce Augustina.*²⁵²

Nástup opata Pavla Součka do úřadu novoříšského opata nepřinesl personální změnu na pozici novoříšského faráře, kterým i nadále zůstal Zikmund Záběhlický, ale větší efektivitu v zapojení členů konventu do aktivit farnosti a systematizaci činnosti farního úřadu, ve kterém se po přestěhování z bytu faráře do přízemí kláštera²⁵³ úřadovalo v pracovní dny od osmé do desáté hodiny a od třinácté do patnácté hodiny.²⁵⁴ Program mší svatých v novoříšské farnosti však zůstal beze změn.²⁵⁵

Z výpovědi Metoděje Nováka se dozvídáme: „*Opatovi Pavlovi Součkovi velmi záleželo na tom, aby liturgie byla vždy důstojná a pěkná. Pokud sloužil mši svatou, tak buď u hlavního oltáře, nebo v kapli svatého Kříže.*“²⁵⁶ Při mši svaté na Zelený čtvrtek opat Pavel Souček, podobně jako Pán Ježíš na památku poslední večeře, *umýval a líbal nohy vybraným mužům, kteří byli vybráni z okolních vesnic a z chudobince.*²⁵⁷

Zásluhou opata Pavla Součka se v novoříšské farnosti začala pěstovat tradice pořádání pobožností s promluvou, které se konaly zpravidla v neděli a v zasvěcené svátky ve dvě hodiny odpoledne.²⁵⁸ K jejich zavedení vedla opata Pavla Součka osobní zkušenost, kterou získal v čase svého kaplanského působení u sv. Jakuba v Jihlavě pořádáním *conciones quadragesimales*. V Nové Říši se tohoto způsobu pobožnosti začalo užívat od roku 1929 v době postní a také v květnu jako součásti májové pobožnosti.

²⁵¹ *Denní řád 6. června 1932, verze 2. KNŘ.*

²⁵² NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši*, s. 58.

²⁵³ *Farní věstník 1931*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 44.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 47.

²⁵⁵ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši*, s. 60.

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ *Farní věstník 1930*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 19.

K významným událostem duchovního života ve farnostech novoříšského kláštera patřily misie v roce 1931, jejichž organizováním se opat Pavel Souček mezi věřícími snažil o *vzplanutí nového nadšení pro život z víry*.²⁵⁹ Konání misíi svěřil opat Pavel Souček brněnským redemptoristům P. Janovi Chrástkovi a P. Jaroslavovi Kalousovi.²⁶⁰ O pořádání a přípravě na misie byli věřící informováni prostřednictvím Farního věstníku, který kromě programu obsahoval i řadu hodnotných článků a příspěvků, věnujících se významu misíi, činnosti misionářů apod.²⁶¹ Od 14. března do 22. března 1931, kdy misie probíhaly, přistoupilo ke zpovědi 2200 věřících, ke svatému přijímání 4000 věřících. Průvodu, během nějž byl posvěcen misijní kříž, se účastnilo 1460 věřících.²⁶²

Na hojnou duchovní úrodu úspěšných misíi navázal novoříšský klášter organizováním duchovních obnov a exercícií pro různé stavy, kterých vedení opat Pavel Souček svěřoval jezuitům, redemptoristům, i domácím kněžím. Po dobu následujících sedmi let se v klášteře uskutečnilo 38 kurzů, kterých se účastnilo celkem 975 exercitantů.²⁶³

Opat Pavel Souček přikládal velký význam zakládání a podporování sborů a spolků, které se aktivně podílely na životě a činnosti farnosti. Ze spolků se nejvíce zajímal o činnost Akce katolické, jehož členové pořádali vzdělávací náboženské debaty, podíleli se na vydávání Farního věstníku, navštěvovali adorace a zakládali modlitební skupiny a kroužky. Jedním takovým kroužkem vzešlým z Akce katolické byl i Eucharistický kroužek, jehož cílem bylo *mezi mládeží pěstovat hlubší vztah se svátostným Spasitelem*.²⁶⁴

Vedle Akce katolické působil v blízkosti novoříšského kláštera i spolek Orel, jehož členové během roku *pořádali tělovýchovná cvičení a výlety do okolí, nacvičovali divadelní hry, básně a písně*.²⁶⁵

Ze sborů, působících na území novoříšského městyse, opata Pavla Součka zajímala činnost Spolku dobrovolných hasičů, který i jako přispívající člen finančně podporoval. Opat Pavel Souček se také zasloužil o to, že *za výrazné podpory kláštera byla postavena*

²⁵⁹ *Farní věstník 1930*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 31.

²⁶⁰ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 442.

²⁶¹ *Farní věstník 1931*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 1–14

²⁶² *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 442.

²⁶³ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši*, s. 61.

²⁶⁴ *Farní věstník 1932*. Knihovna kláštera v Nové Říši, č. 8112, s. 11.

²⁶⁵ STOKLASA, Jan – POLEHLA, Petr. *Klášter premonstrátů v Nové Říši a jeho význam pro region v období 1918–1938*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016, s. 100.

a 23. června 1935 požehnána nová budova hasičské zbrojnice.²⁶⁶ Za tyto významné zásluhy byl 29. června 1936 jmenován čestným členem Sboru dobrovolných hasičů v Nové Říši.²⁶⁷

Opat Pavel Souček se na chodu novoříšské farnosti podílel i doplněním bohoslužebného náčiní a oprav opatského kostela. V prvních letech svého opatského působení nechal opravit historická bohoslužebná roucha, která doplnil několika novými sadami, zhotovenými v dílně brněnského mistra Emanuela Wernera.²⁶⁸

Byl si také vědomý toho, že opatský kostel nutně potřebuje rozsáhlejší rekonstrukci. Proto v roce 1937 nařídil provést opravu střechy kostela, která byla nově pokryta měděným plechem.

V následujícím roce pokračovaly opravy interiéru kostela, které vedl brněnský architekt Klaudius Madlmayer. Postupně tak rekonstrukcí prošla kazatelna, chórové lavice, varhanní skříň i řezby v kostele. Kostel byl také doplněn o dva nové boční oltáře, zhotovené restaurátorem Viktorem Kotrbou, který se svými syny provedl i rekonstrukci uvedeného interiéru.²⁶⁹ V druhé polovině roku došlo v celém kostele k nahrazení žulové dlažby novou dlažbou mramorovou. P. Ludolf Barták vzpomíná, že opatovi Pavlovi Součkovi předložili tři vzory mramoru, ze kterých si měl vybrat. *„Vybral si ten nejpěknější mramor, na jehož kvalitu se ihned dotazoval. Pracovníci firmy, kteří výměnu prováděli, ho ale hned upozorňovali, že si vybral nejdražší z nabízených vzorů. Na to je umlčel sobě typickým způsobem, že se neptal na cenu, ale na kvalitu. I to ukazovalo na to, že pro chrám chtěl opat vždy jen to nejlepší.“*²⁷⁰

Opravy opatského kostela pokračovaly v roce 1939 úpravou dveří, světel, a ventilátorů na odsávání kouře kvůli ochraně fresek. Za vrcholnou prací tohoto roku lze s jistotou považovat práci na chrámové fresce, namalované mistrem Janem Lukášem Krackerem v letech 1766–1767. Provedením práce byl pověřen akademický malíř Jan Janša, který tuto fresku za pomoci kolektivu restaurátorů precizně vyčistil a opravil.²⁷¹ Oprava opatského kostela byla v roce 1940 zakončena rekonstrukcí mechaniky varhan Bedřicha Semráda, kterou provedla firma Melzer.²⁷²

²⁶⁶ JELÍNEK, Karel. *100 let požární ochrany v Nové Říši 1884–1984*. Nová Říše: ZO SPO, 1984, s. 2.

²⁶⁷ Dekret o jmenování. KNŘ.

²⁶⁸ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášteř premonstrátů v Nové Říši*, str. XXX.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 66.

²⁷⁰ Vzpomínky P. Ludolfa Bartáka sepsané opatem Marianem Kosíkem. KNŘ, složka Pavel Souček.

²⁷¹ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášteř premonstrátů v Nové Říši*, s. 66.

²⁷² MICHEK, Dalibor. Restaurátorský záměr na obnovu varhanního stroje. Klášterní kostel svatého Petra a Pavla. KNŘ, s. 2.

Nezanedbatelný význam mělo pro opata Pavla Součka klášterní hospodářství. Paradoxně do každodenního kontaktu s místními obyvateli nepřicházel při slavení mše svaté, ale právě v průběhu kontrol klášterního hospodářství, které rád vykonával téměř s denní pravidelností. „*Na vizitace jezdil opat Souček bryčkou. U pole z bryčky sestoupil, šel s šafářem pěšky – někdy s ním jel i správce statku – a když se mu něco nezdálo, jen ukázal hůlkou, a šafář, to musel vysvětlit, a musel to potom nechat dát do pořádku. Opat Souček byl dobrý hospodář a vyžadoval, aby byl na polích pořádek.*“²⁷³

Paní Marie Krajíčková vzpomíná, že jako dítě poběhávala kolem pana opata Součka, když vizitoval statek, ale vždy se k němu chovala s úctou. Pokaždé se slušně pozdravili a tím jejich konverzace skončila. Paní Krajíčková si i dnes postoj pana opata Součka vysvětluje tímto způsobem: „*Kdysi byla jiná doba. Opat se musel tvářit vážně, vždyť zastával důležitý úřad a byl přece na kontrole práce svých zaměstnanců. Nepochybně to však byl člověk s dobrým srdcem, který se nezajímal jen o své hospodářství, ale i o život lidí, kteří na hospodářství žili a pracovali.*“²⁷⁴

2.8. Od vyhlášení Protektorátu až po smrt v koncentračním táboře

Rozvoj společnosti od 15. března 1939 výrazně ovlivňovala nová politická situace, kdy vznikl tzv. Protektorát Čechy a Morava. Její vliv byl citelný i v novoříšském klášteře, protože již tři dny po vstupu německých vojsk na československé území byl klášter nucen ubytovat a stravovat důstojníky z oddílu Wehrmachtu, zákopníků, kteří s padesáti nákladními auty přijeli do Nové Říše, kde zůstali až do 2. dubna 1939.²⁷⁵

Tato nucená návštěva německých vojsk v klášteře však nebyla jediná, se kterou byli novoříšští premonstráti v následujících měsících konfrontováni. Klášter byl již v prvních měsících okupace podrobován nejrůznějším nařízením, prohlídkám a návštěvám, kterými se nacisti snažili omezit duchovní působení novoříšských premonstrátů. Opat Pavel Souček si byl vědomý nebezpečí, že i v Nové Říši se nacházejí V-mani, tedy místní konfidenti a donašeči, napojeni na Sicherheitsdienst se sídlem v Brně. Díky nim mohlo gestapo sledovat nejen postoje obyvatel Nové Říše, ale také dění a promluvy novoříšských premonstrátů v kostelech, na poutích, či v reakcích na válečný vývoj. I když někteří členové novoříšské kanonie nahlas kritizovali nové

²⁷³ Vzpomínky Antonína Krajíčka sepsané Kamilem Novotným v roce 2005. KNŘ, složka Pavel Jan Souček..

²⁷⁴ Vzpomínky Marie Krajíčkové sepsané 3. března 2017. OAA.

²⁷⁵ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 86–87.

politické zřízení, opat Pavel Souček vyzýval k opatrnosti, aby se předešlo zbytečnému provokování okupantů.

Největšímu střetu členů novoříšského kláštera s nacistickými okupanty předcházelo přijetí řeckovického rodáka Františka Kříže do kláštera v září 1940. Ten při oblačce 17. září 1940 přijal řeholní jméno Gerlach. V průběhu kandidatury a prvního měsíce noviciátu vzorně plnil své povinnosti a získal si důvěru novicmistra Norberta Hrachovského, který si jej oblíbil. Ze vzorného a pilného adepta se nakonec vyklubal podvodník.²⁷⁶

Již po krátké době od začetí noviciátu byl několikrát přistižen v rozhovoru s varhaníkem Ludvíkem Nixem a zámečníkem Metodějem Mátlem, kteří, jak se při poválečném vyšetřování zjistilo, byli členy novoříšské fašistické organizace vedené Adolfem Chaloupkem, která od počátku svou činnost zaměřovala hlavně proti novoříšskému klášteru. *Důvodem jejich boje proti klášteru byla skutečnost, že jmenovaní Nix a Mátl měli s klášterem osobní a majetkové spory. Proto se snažili využít okupačních orgánů k tomu, aby se klášteru pomstili.*²⁷⁷

František Kříž opatovi Pavlovi Součkovi a novicmistrovi Norbertovi Hrachovskému kromě jiného při vstupu do kláštera zamlčel, že v průběhu posledních dvou let studoval v juvenátu u redemptoristů v Libějovicích, ze kterého byl propuštěn pro nevhodné chování a výroky proti katolické víře, a že následně studoval v noviciátu kalasantinů v Kročehlavech, kde se navíc projevil jako zloděj.²⁷⁸

V klášterní jídelně, kde se všichni členové konventu pravidelně scházeli, se nacházel rozhlasový přijímač, který v čase vysílání ze zahraničí zapínal provizor Augustin Machalka. Tohoto poslechu byl přítomen i František Kříž, který napjatě sledoval dění a poslouchal každé slovo, aby mu neunikl žádný z komentářů opata Pavla, novicmistra Norberta a provizora Augustina. Často s sebou nosil i zápisník, do kterého si vždy něco poznamenával. Na chování Františka Kříže bylo postupem času stále více možné poznat pozitivní vztah k Říši a Führerovi, což bylo v rozporu s postoji ostatních členů novoříšské komunity. Provizor Augustin Machalka si navíc povšiml, že schůzky Františka Kříže s Ludvíkem Nixem nejsou ojedinělou záležitostí. Jednou také zaslechl, jak se společně domlouvají proti klášteru.²⁷⁹ O této skutečnosti vyrozuměl opata Pavla

²⁷⁶ *Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis*, s. 86–87.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce premonstrátského kláštera v Nové Říši*. Diplomová práce, FF Masarykovy univerzity Brno, 2003, s. 88.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 81.

Součka a převora Vavřince Novotného. Proto opat Pavel Souček doporučil všem slavným profesům konventu, aby byli před Františkem Křížem obezřetní, nevyjadřovali před ním své názory k politickým otázkám a neposlouchali zahraniční rozhlas v jeho přítomnosti.²⁸⁰

Opatrnosti vůči své osobě si však František Kříž záhy všiml. Jeho reakcí byla změna taktiky v chování, kterou lze pozorovat v dopisech, napsaných v té době opatovi Pavlovi Součkovi a převorovi Vavřincovi Novotnému. Zatímco v prosinci žádá o povolení vycestovat za rodiči, *aby se s nimi poradil o své budoucnosti, protože v klášteře nenalézá nikoho, kdo by ho kromě Gilberta Bednáře z něčeho neobviňoval a nevedl proti němu nějakou formu teroru*, lednovými dopisy začíná Kříž útok na představené novoříšského kláštera vyhrůžkami a obviňováním, *na co se mu dostává pokojné odpovědi od převora Vavřince Novotného, aby nikoho neobviňoval z toho či onoho, ale aby sám začal plnit povinnosti, které mu jako novicovi ukládá řád.*

O pomoc při řešení situace Františka Kříže se dopisem z 2. ledna 1941 obrátil opat Pavel Souček na strahovského opata–koadjutora Bohuslava Jarolímka, který jako vikář generálního opata doporučil následující postup: *„1. Poněvadž novic Gerlach František Kříž prokázal svým jednáním naprostý nedostatek řeholního ducha a nedává pro budoucnost záruky trvalého polepšení a opravdového smyslu pro řeholní kázeň a poslušnost, musí býti z řádu propuštěn a nemůže býti ani pro jiný klášter doporučen, či v jiném našem klášteře přijat. 2. Jeho propuštění však nechť se stane podle pravidel největší opatrnosti, ale současně s pevnou a takřka slepou důvěrou v Boží prozřetelnost a dobrotu, jež neopouští ty, kteří se snaží vůli Boží přesně, obětavě i hrdinsky naplnit. 3. V souvislosti s tím budiž změněn novicmistr. Vldp. Dr. Hrachovský plnil a splnil svůj úkol, jak mohl nejlépe, ale pokračování v jeho funkci nelze nyní doporučiti.“*

K definitivnímu propuštění novice Kříže došlo 22. ledna 1941, čemu předcházela Křížův pokus o vydírání kláštera, aby mu jako škodu na zdraví jeho i zdraví jeho maminky vyplatil 65 000 říšských marek.

Svou váhu na propuštění sehrály i informace o předchozím působení Františka Kříže u redemptoristů a kalasantinů. Představeni uvedených řeholních společností shodně potvrdili, že jmenovaný u nich nějaký čas působil, ale postupem času se začaly projevovat jeho stinné stránky, a že jmenovaný hledí jen na dosažení svých zájmů.

²⁸⁰ CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce*, s. 112.

Ředitel juvenátu redemptoristů v Libějovicích, P. František Novák závěrem dopisu konstatoval, že „*Křížova povaha je záhadná a je těžko se o ní vyjádřiti.*“

Svůj negativní charakter bývalý novic František Kříž naplno rozvinul v průběhu následujících měsíců, kdy po odpykání tříměsíčního trestu za zfalšování maturitního vysvědčení z gymnázia v Brně – Králově Poli,²⁸¹ podal v červnu 1941 na novoříšský klášter udání. Toto udání však bylo skartováno Aloisem Tomáškem, přednostou policejního komisařství kriminálního oddělení v Brně – Králově poli, který vyhodnotil *udání Františka Kříže na novoříšský klášter jako projev msty za propuštění z kláštera, a tudíž za nepravdivé.*²⁸²

Dne 30. října 1941 napsal František Kříž dopis opatu Pavlovi Součkovi, kterým prolomil své mlčení a opětovně požádal o vyplacení finančního obnosu, který požadoval od kláštera ještě před propuštěním z noviciátu. Své výhrůžky v případě nevyplacení požadovaných peněz formuloval následovně: „*Změňte svůj postoj, vyplňte své povinnosti vůči mně, pokud se ještě co dá zachránit. Píši Vám, poněvadž se mám toliko rád, že se Vámi ožebračit nedám a poněvadž mi osud kanonie není lhostejný, avšak nedáte-li na mé řádky, setkáte se s lidmi, kteří mají o kanonii nemalý zájem. Půjdete-li jinak a nevykonáte-li, co je Vaší povinností, budete do duše zklamán.*“²⁸³

Jelikož se Františkovi Křížovi od opata Pavla Součka nedostalo písemné odpovědi ani požadovaných peněz, rozhodl se začátkem prosince 1941 sepsat nové udání. Jak se dozvídáme z výpovědi tajemníka brněnského gestapa Bedřicha Laciny, František Kříž přišel toto udání podat na brněnskou služebnu gestapa v doprovodu Františka Aujezdského, nacistického kolaboranta a šéfredaktora časopisu *Árijský boj*. *Bývalý novic František Kříž sepsal přibližně padesáti stranové udání, primárně zacílené na osoby opata Pavla Součka, provizora Augustina Machalky a bývalého novicmistra Norberta Hrachovského, které obvinil z poslouchání cizího rozhlasu, nepřátelského smýšlení a vedení řeči vůči Říši a Führerovi.* Tímto svým činem František Kříž definitivně naplnil svůj slib o pomstě novoříšskému klášteru za své propuštění z noviciátu a neplnění jeho předešlých vyděračských aktivit.

Osudným dnem, kdy byl novoříšský klášter přepaden a členové konventu v čele s opatem Pavlem Součkem zatčeni, se stal 29. květen 1942. V poválečné výpovědi Františka Kostana, kriminálního sekretáře jihlavského gestapa, nacházíme tuto zmínku

²⁸¹ Kříže obvinilo gymnázium i klášter z falšování dokumentů.

²⁸² CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce*, s. 90.

²⁸³ Dopis Františka Kříže Pavlu Součkovi z 30. října 1941. KNŘ, osobní složka Gerlach František Kříž.

o pokynech k zatčení novoříšských premonstrátů: „*Koncem března na telčském okrese seskočili parašutisté a vedoucí úřadovny nařídil pátrací akci po nich, při které byla nasazena rota ochranné policie z Jihlavy²⁸⁴ a téměř všichni úředníci služebny. Vedoucí služebny dal tehdy příkaz, aby se i novoříšský klášter zahrnul do pátrací akce, aby se prohlédl a při tom zatkli všichni příslušníci kláštera a přivezli do Jihlavy. Jako nejstarší služebník byl jsem pověřen dozorem na této prohlídce.*“²⁸⁵

K přepadení kláštera příslušníky jihlavské služebny gestapa a dalšími více než padesáti členy Schuppa došlo kolem šesté hodiny odpoledne, *kdy novoříšští premonstráti dokončili v chóru modlitbu nešpor. Tehdy se prostorami klášterních chodeb začal rozléhat dupot okovaných bot a bezostyšný baryton mužských hlasů.*²⁸⁶ V průběhu rozjímání po nešporách byli v chórové kapli přítomni opat Pavel Souček, převor Vavřínek Novotný, provizor Augustin Machalka, bývalý novicmistr Dr. Norbert Hrachovský, novicmistr Heřman Josef Tyl, Gilbert Bednář, Štěpán Rajda, a novicové Benedikt Svoboda, Cyril Kružík, Metoděj Vitula. Společně s nimi byl zatčen i novoříšský farář Zikmund Záběhlický, který se kvůli následkům překonané mrtvice chóru neúčastnil.

Po prohledání kláštera museli všichni řeholníci odložit řeholní oděv a po převlečení se do civilních šatů byli všichni shromážděni na klášterním dvoru, kde byli rozestaveni jeden od druhého po třech metrech kolem zdi klášterní budovy.²⁸⁷

Jak vzpomíná očitý svědek, tehdejší provizor Augustin Machalka, který se účastnil závěru vyslychání opata Pavla Součka v prostorách prelatury, nikdo při výslechu neprojevil ani trochu soucitu s prelátem, „ *kterému byl hrubým způsobem stržen pektorál i prsten. I opat musel odložit řeholní roucho, ale odepřel odložit kolárek. Byl přímo hnán z prelatury. Na prahu své pracovny opat poklekl, políbil práh a požehnal příbytek, v kterém prožil tolik hodin perné a obětavé práce, zmužile odcházel, jsa hnán biřici mezi ostatní. Biřici zesměšňovali i toto pokleknutí opata na prahu pracovny, políbení prahu a požehnaní příbytku.*“²⁸⁸

²⁸⁴ Dopis Františka Kříže Pavlu Součkovi z 30. října 1941.

²⁸⁵ CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce*, s. 108–109.

²⁸⁶ TYL, Heřman Josef. *Psancem*. Třebíč: Arca JiMfa, 1995, s. 7.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije... Život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. Přerov: Společenské podniky, 1946, s. 252.

Po shromáždění všech řeholníků na klášterní dvůr a jejich naložení do vozidel za asistence policistů s nasazenými bodáky, se celý transport za strašlivé bouře pohnul směrem na Jihlavu.²⁸⁹

Do jihlavské služebny gestapa, sídlící na Steinově ulici č. 50, dorazil transport se zatčenými novoříšskými premonstráty těsně před půlnocí. Po vykonání předběžných zápisů, které probíhaly za neustálých nadávek, bití a políčkování, byli všichni kolem třetí hodiny ranní odvedeni do společné cely.²⁹⁰

30. května 1942 však byli ráno po snídani všichni rozděleni do samotek věznic jihlavského gestapa, která sídlila v budově bývalého krajského soudu. S výsledky všech řeholníků, kterými byli pověřeni kriminální asistenti Trübswasser a Kittler, se začalo v neděli 31. května 1942. K vlastnímu výslechu byl opat Pavel Souček přiveden do jihlavské služebny gestapa společně s provizorem Augustinem Machalkou. U výslechu, který trval od osmé hodiny ranní s půlhodinovou přestávkou v poledne až do třetí hodiny odpoledne, byli opat Pavel Souček a Augustin Machalka obviněni z nepřátelského smýšlení proti Říši, z nepřátelských výroků o nacismu a o Vůdci. Na opatovi Pavlovi Součkovi se navíc snažil Trübswasser vynutit přiznání, že špatně vedl klášterní hospodářství, že schvaloval atentát na Heydricha a v klášteře ukrýval závadné osoby. V průběhu tohoto výslechu používal kriminální asistent Trübswasser políčků, kopanců a bití, kterými častoval opata Pavla Součka a provizora Augustina Machalku i zpáteční cestou do cely.²⁹¹

V noci z 31. května 1942 na 1. června 1942 pokračovaly výslechy ostatních zatčených novoříšských premonstrátů. *U výslechu Gilberta Bednáře se Trübswasser také dotazoval, zda byl opat Pavel Souček protiněmeckého smýšlení. Gilbert Bednář sice řekl, že nebyl, ale Trübswasser stejně do protokolu napsal, že byl. Toho si však Gilbert Bednář všiml a protokol se svou výpovědí odmítl podepsat. Trübswasser se kvůli tomu rozčílil natolik, že začal Bednáře mlátit, pak vytáhl nenabitou pistoli, kterou mu přiložil k hlavě a zmáčkl kohoutek.*²⁹² Podobných praktik se u výslechů dostalo i ostatním novoříšským premonstrátům, kdy se vyšetřovatelé zajímali hlavně o to, jaký postoj zaujali k atentátu na Heydricha.

²⁸⁹ Machalka se zmiňuje o autobusu, Tyl o nákladním autě. Je však více než pravděpodobné, že v době zásahu proti klášteru se v Nové Říši nacházelo přibližně 400–500 vojáků různých složek.

²⁹⁰ HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije*, s. 253.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Magnetofonový záznam vzpomínek P. Gilberta Bednáře z roku 1997. KNŘ, osobní složka Gilberta Bednáře.

Dne 3. června 1942 byl opat Pavel Souček společně s ostatními členy novoříšské kanonie převezen do sídla brněnského gestapa, které se nacházelo v prostorách právnické fakulty.²⁹³ Poté byli všichni odvezeni do věznice brněnského gestapa v Kounicových kolejích, kde po dokončení procedur v přijímací kanceláři, sídlící ve zvýšeném přízemí bloku A, a následném vystoupaní 78 schodů²⁹⁴ byl opat Pavel Souček umístěn do cely č. 91, nacházející se ve třetím poschodí téhož bloku budovy Kounicových kolejí.

Podle vzpomínek Heřmana Josefa Tyla zde novoříšští premonstráti zažívali nejistotu každého dne, provázející heydrichiádou – popravovalo se každý den. Tyl vzpomíná, že z jeho cely byli odvedeni dva vězni, kteří byli popraveni.²⁹⁵

Podle denního řádu věznice mohl opat Pavel Souček ze své cely napsat svým příbuzným dvakrát měsíčně jeden korespondenční lístek, jehož maximální délka byla limitována osmi řádky textu.²⁹⁶

Problematickou stránkou věznice v Kounicových kolejích byla také hygiena. Jelikož vězni mohli mít u sebe maximálně dvě košile, dvoje spodky, tři páry ponožek a kapesníky, bylo příbuzným vězňů umožněno, aby každý pátek mezi devátou a jedenáctou hodinou přicházeli ke hlavnímu vchodu a přinášeli uvězněným čisté oblečení a špinavé si odnesli domů.²⁹⁷ Této možnosti využíval i Jakub Souček, který alespoň díky této službě svému bratrovi měl jistotu, že jeho bratr žije a že se ještě někdy potkají. Podle vzpomínek paní Jany Kalábové, dcery Jakuba Součka, *se dozorcí u předávání prádla chovali k příbuzným neuctivě až urážlivě. Po těchto pátečních cestách do Brna se Jakub Souček vracel domů pokaždé smutný a rozdrásaný. Smutek byl o to větší, že oba bratři se už nikdy nespatrili.*²⁹⁸

Po bezmála půlročním věznění v Kounicových kolejích byl dne 17. prosince 1942 z rozhodnutí berlínského Hlavního říšského bezpečnostního úřadu (RSHA) vydán příkaz na ochrannou vazbu pro devět novoříšských premonstrátů: opata Pavla Součka, Vavřince Novotného, Augustina Machalku, Norberta Hrachovského, Zikmunda Záběhlického, Štěpána Rajdu, Heřmana Josefa Tyla, Gilberta Bednáře a židenického kaplana Siarda Nevrklu, který byl dodatečně zatčen 14. června 1942 pro svou

²⁹³ HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije*, s. 253.

²⁹⁴ VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BŘEČKA, Jan. *Místa zkropená krví. Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940–1945*. Brno: Archiv města Brna, 2015, s. 222.

²⁹⁵ TYL, Heřman Josef. *Psancem*, s. 8.

²⁹⁶ VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BŘEČKA, Jan. *Místa zkropená krví*, s. 234.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 226.

²⁹⁸ Osobní vzpomínky paní Jany Kalábové (*1926). Přepis záznamu z 16. listopadu 2015. OAA.

angažovanost v katolickém spolku Orel a také kvůli účasti poslechu zahraničního rozhlasu v době svých návštěv v novoříšském klášteře. Na základě tohoto příkazu bylo také rozhodnuto, že jmenovaní novoříšští premonstráti budou transportováni do koncentračního tábora Osvětim I.²⁹⁹

K transportu opata Pavla Součka a ostatních novoříšských premonstrátů do koncentračního tábora v Osvětimi došlo 16. ledna 1943, kdy v brzkých ranních hodinách vlak s vězni určenými k transportu, opustil brněnské Hlavní nádraží. Ve svých vzpomínkách na tuto cestu vlakem Heřman Josef Tyl zmiňuje, že všichni premonstráti se ve vagonu vzájemně vyzpovídali a udělili si svátostnou absoluci. Právě Heřman Josef Tyl byl tím, kdo zpovídal opata Pavla Součka.³⁰⁰ Ten pak otcovsky obcházel všechny spolubratry a snažil se jim dodat potřebnou naději a klid. Pozorně naslouchal Siardovi Nevrklovi, který mu vyprávěl o okolnostech svého zatčení. Následně všichni novoříšští premonstráti ve společné modlitbě svěřili svůj osud do Božích rukou.³⁰¹

Vlak po celodenní cestě dorazil ve večerních hodinách do Osvětimi. Za neustálého pobízení pařbami byli všichni z transportu hnáni od vlaku k branám koncentračního tábora, kde byli zaplaveni další vlnou úderů, surových nadávek a výhrůžek. Nejvíce potíží při přesunu do tábora vytrpěli nemocní a chůze neschopní Dr. Norbert Hrachovský a Zikmund Záběhlický.³⁰²

Po noci, kterou nově příchozí vězni koncentračního tábora přežili v umývárně, byli všichni ponižováni ostříháním vlasů a oholením celého těla. Po následném osprchování byli novoříšští premonstráti s ostatními vězni vyhnáni nazí do mrazu, aby přeběhli po sněhu do dalšího bloku, kde obdrželi pruhované vězeňské oblečení.³⁰³

Následně byli novoříšští premonstráti, kromě nemocných Dr. Norberta Hrachovského a Zikmunda Záběhlického, ubytováni v karanténním bloku č. 8. Hrachovský byl 18. ledna 1943 zavražděn fenolovou injekcí.³⁰⁴ Zikmund Záběhlický byl 20. ledna 1943 naložen na nákladní auto a odvezen spolu s dalšími nemocnými vězni do vedlejšího tábora Osvětim–Březinka, kde byl tentýž den usmrcen v plynové komoře.³⁰⁵

²⁹⁹ CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce*, s. 127.

³⁰⁰ TYL, Heřman Josef. *Psancem*, s. 12.

³⁰¹ ROSA, J. G. Němá fronta. Úsek Osvěněm, 23. část. *Národní obroda*, roč. 1946, č. 54.

³⁰² HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije*, s. 254.

³⁰³ TYL, Heřman Josef. *Psancem*, s. 13.

³⁰⁴ SEVERIN, Pavel. *Norbert František Hrachovský*, s. 30.

³⁰⁵ CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce*, s. 129.

První jídlo v koncentračním táboře dostali až na třetí den. A tak nebylo divu, že mnozí začali podléhat nejrůznějším chorobám a neduhům.³⁰⁶

Zdravotním potíží se nevyhnul ani opat Pavel Souček, který navzdory dlouhému věznění a postupnému slábnutí organismu bojoval s nelidskými podmínkami, které v táboře panovaly. K horečkám se záhy přidalo infekční průjemové onemocnění, které opata Pavla Součka natolik vyčerpalo, že po dvou dnech, kdy snášel hrozná utrpení v karanténním bloku, požádal o přesunutí na nemocniční oddělení. Zde se mu ale nedostává přísunu jídla ani tekutin, a tak ve velkých mukách čeká na smrt.³⁰⁷

V koncentračním táboře Osvětim I. se sice nachází blok č. 10, který je označen nápisem nemocnice, ale činnost tohoto bloku s odstupem času nelze vůbec popsat jako činnost zdravotní.

Svůj pozemský život zakončil opat Pavel Souček ve čtvrtek 28. ledna 1943 v 8:50 dopoledne, kdy následkem úplavice a celkového vyčerpání umírá ve věku 65 let.³⁰⁸

Kromě opata Pavla Součka, Dr. Norberta Hrachovského a Zikmunda Záběhlického zahynuli v osvětimském koncentračním táboře převor Vavřinec Novotný, který byl dne 27. ledna 1943 otráven cyklonem B v plynové komoře, a také Siard Nevrkla, který zemřel 25. února 1943. Dodnes však není známo, zda byl ubit jedním ze strážců u táborového plotu anebo usmrcen v plynové komoře. Společně s dalšími 406 českými vězni, nacházejícími se v ochranné vazbě v Osvětimi, byli dne 20. srpna 1943 přeživší novoříšští premonstráti Augustin Machalka, Gilbert Bednář, Heřman Josef Tyl a Štěpán Rajda přesunuti do koncentračního tábora v Buchenwaldu.³⁰⁹

³⁰⁶ HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije*, s. 254.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ Úmrtní list Pavla Jana Součka. KNŘ, složka Pavel Souček.

³⁰⁹ CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce*, s. 129–130.

3. Promluvy opata Pavla Jana Součka

V této kapitole chceme předložit soupis promluv opata Pavla Jana Součka, které pronesl při oblačkách, časných slibech a slavných slibech bratří novoříšské kanonie. Všechny promluvy jsou strojopisně psané. Pocházejí ze dvou zdrojů. Prvním je osobní složka opata Pavla Jana Součka, kde se nachází většina jeho promluv. Druhým zdrojem je pozůstalost pana Metoděje Nováka, který některé promluvy pečlivě opsal. Spojením obou zdrojů a zařazením do jedné složky tak vzniká soupis 35 promluv, které jsou uspořádány podle druhu události a podle časové linie od roku 1929 až do roku 1942.³¹⁰ Ani jedna z 35 promluv dodnes nebyla nikdy publikována. Jedinou promluvou opata Pavla Součka, kterou se nepovedlo nalézt, zůstává promluva pronesená dne 21. září 1938 u jednoduchých slibů Gilberta Bednáře.

3.1. Promluvy pronesené při oblačkách

V promluvách, které opat Pavel Souček pronesl při oblačkách, zaznívají myšlenky týkající se osobního povolání a následování Ježíše Krista. Toto následování se podle opata Pavla Součka naplňuje zachováváním řehole a evangelních rad. Opat kandidátům často vysvětluje povahu samotného noviciátu. Připomíná, že oblečením do bělostného šatu začíná doba zkoušky a učení žít v poslušnosti, čistotě, chudobě. Připomíná, že řeholní stav, do kterého kandidáti vstupují, je školou, ve které se novic učí stát se dokonalým a oddává se takovým cvikům, které ho vedou k řeholní dokonalosti. Ten však, kdo vstupuje do řeholního stavu, nemusí být již dokonalým, ale jeho úmysl přiblížit se co nejvíce této dokonalosti musí být pevný a jasný. Proto také doporučuje, aby kandidáti zkoumali, jestli se do kláštera hodí a jestli požadavky, které jim ukládá předepsaný řád, konají rádi, ochotně a bez výhrad.

3.1.1. Obláčka Godfrída Kasana dne 22. července 1929

V úvodu promluvy se opat Pavel Souček táže kandidáta, o co žádá, s jakým úmyslem předstupuje. Na odpověď kandidáta, který žádá *milosrdenství Boží a společenství této církve* (kanonie), opat odpovídá, že tento jeho úmysl lze označit jako touhu *odejít z nečistého světa a začít život nový a lepší*.

Upozorňuje kandidáta, že i když se stane bojovníkem, bojujícím pod praporem svatého Otce Norberta a žijícím podle řehole svatého Augustina, musí si být vědom, že sám řeholní oděv, ačkoli je celý bělostný, v ničem, ani v tom nejmenším, sám nepřivádí

³¹⁰ Promluvy. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

k dosažení evangelní dokonalosti a spáse. Ke spáse podle Pavla Součka přivádí právě to, co přináší přijetí onoho bělostného oděvu, *opravdová účast na učení žít řeholním životem*. Opat Pavel Souček kandidátovi vysvětluje, že *„přijetí bělostného šatu je začátkem doby zkoušky a snahy naučit se poslušnosti, snášet chudobu, zachovávat čistotu, snahy o společný život. Nelehké a těžké jsou tyto ctnosti.“* Otcovsky kandidáta povzbuzuje, aby neklesal na mysli a nenechal se od svého úmyslu odradit. A i když ctnosti chudoby, čistoty a poslušnosti mohou připadat kandidátovi těžké, *přece však s pomocí Boží a dobrou školou řeholního života můžou přinášet svědomí klid, radost a útěchu*.

V závěru promluvy opat vybízí kandidáta, aby se cvičení ve ctnostech věnoval s opravdovou vážností, poctivě a upřímně, aby z nich dokázal čerpat pokoj a slíbené radosti v životě nynějším a posléze i v životě věčném. Po obláčce opat Pavel Souček bratru Godfrídovi přál takové jednání a vystupování, *aby každý poznal, že se poctivě snaží kráčet bělostnou cestou ctnosti*.

3.1.2. Obláčka Ludolfa Bláhy dne 9. listopadu 1930

V úvodu promluvy chválí opat Pavel Souček touhu kandidáta po životě v řeholním společenství. Vysvětluje kandidátovi, že *řeholní život se zakládá na zachování řeholních slibů, chudoby, čistoty, poslušnosti a v premonstrátském řádě také stálosti místa. Toto Ježíš Kristus nepřikázal, ale doporučil, a ne všichni lidé chápou to slovo, ale pouze ti, kterým je to dáno*.

Opat děkuje Bohu za takovou milost, která přivedla kandidáta ke zkoumání svého řeholního povolání. Doporučuje mu, aby se v srdci i mysli přidržoval této rady: *„Boha miluj, Bohu služ ustavičným pokrokem v každé křesťanské ctnosti, především v řádě naprosto nutnou pokorou, získej pokoru, zamiluj si pokoru, nauč se trpělivě snášet kvůli Kristu každé ponížení. Jestliže hledáš v našem řádě pouze Boha a spásu své duše, bude Ti zde dobře a také nám s Tebou.“*

Na závěr popřál novicovi Ludolfovi, *aby následoval svého nového řeholního a nebeského patrona v horlivé modlitbě, v lásce k Bohu a v úctě k Bohorodičce Panně Marii, patronce novoříšské kanonie*.

3.1.3. Obláčka Isfrída Havlíka dne 13. listopadu 1930

Opat Pavel Souček začíná promluvu ke kandidátovi popisem řeholního stavu. Říká, že řeholní stav je tak vznešený, že ani svatý Augustin nemá dosti slov, aby jej patřičnou chválou vylíčil.

Řeholní stav je podle opata „*rájem, kde jest Bůh vždy vidán, kde vždy jest slýchán Jeho hlas, kde vždy se žije v Jeho přítomnosti, kde vždy jest dovoleno požívati Jeho důvěrného obcování, kde vždy jest plněna Jeho vůle.*“ Také je nutné mít na zřeteli trojí cíl, který si řeholní stav vyžaduje: *vzdělanost rozumu, svatost života a apoštolskou horlivost.* Připomíná kandidátovi, že pokud chce jiné vésti ke svatému životu, sám musí být ve svatém životě utvrzen, „*neboť nikdo nedá jinému to, co sám nemá.*“ Proto ať má kandidát na paměti, že šťastný je řeholník, který ke zmíněným třem cílům spěchá. Jejich dosažením může přispět k oslavě Trojjediného Boha a církve.

V závěru promluvy kandidátovi přeje, aby se s pomocí Boží snažil dosáhnout trojího cíle dobrého řeholníka, vynikal péčí o slávu Boží, a jako věrný řeholník byl jednou odměněn věčnou blažeností.

3.1.4. Obláčka Siarda Nevrkly dne 11. července 1933

Stejná promluva jako 3.1.1. (Obláčka Godfrída Kasana dne 22. července 1929)

3.1.5. Obláčka Isfrída Mušky dne 25. září 1934

Opat Pavel Souček začíná tuto promluvu vzpomínkou na osobnost zakladatele premonstrátského řádu: „*Svatý Norbert, uznáváje výbornost a prospěšnost stavu řeholního, jakož i nebezpečnost světa, založil řád premonstrátský, v němž svatě žil a svatě zemřel, v němž také jeho synové duchovní svatě žíti a svatě umříti mohou a mají.*“

Podle opata Pavla Součka *ten, kdo vstupuje do řeholního stavu, nemusí být již při vstupu dokonalým, avšak musí mít ten úmysl v sobě pevný a k tomuto cíli se snažit co nejvíce přiblížit.* K lepšímu vysvětlení pojmu řeholního stavu užívá definici svatého Tomáše Akvinského, který tento stav popisuje následovně: „*Stav řeholní jest školou, ve které se učíme státi se dokonalými a těm cvikům se oddáváme, jež člověka vedou k dokonalosti.*“ Opat připomíná důležitost řehole a stanov, jež vykládají a určují poměry zasvěceného řeholního života. Podle něho „*dobrý řeholník má řeholi a stanovy v mysli, aby je znal, v srdci, aby je miloval, v rukou, aby podle nich jednal.*“

V závěru připomíná slova svatého Augustina, který o zachovávání pořádku říká: „*Zachovej pořádek a pořádek zachová tebe.*“ Toto přísloví rozšiřuje napomenutím: „*Pakli jej ničíš, zničí on tebe.*“

3.1.6. Obláčka Bedřicha Sedláka dne 12. srpna 1935

V duchu řádové reformy připomíná úvodem své promluvy opat Pavel Souček slova Ježíše Krista, která řekl mladíkovi, toužícímu ho následovat: „*Chceš-li dokonalý být, prodej vše, co máš a dej chudým, potom přijď a následuj mne.*“

Abychom mohli tuto Boží radu správně a dobře následovat, založila církev, vedena Duchem svatým, *duchovní společenstva a řády, které sice mají rozličné předpisy, ale stejné cíle.* Opat Pavel také připomíná, že základem všech řádů, včetně premonstrátského, má být *následování Kristova života a plnění výše zmíněného pravidla.*

Dále uvádí příklad svatého Dominika, kterého se ptali, jaké jsou rozlišovací znamení svatého řádu a jaký je účel všech řádových předpisů. On odpověděl: „*Pravá láska k Bohu, pokora a chudoba.*“ Podstatou a účelem všech předpisů je „*Boha milovati z celého, čistého srdce a mimo něj nic, dále milovati sebe (navzájem) bratrskou láskou, podrobovati své srdce i mysl pokorně Bohu a láskyplně si pomáhati, odřici se sebe a všeho, co není Bůh, abychom v duchu a ve skutečnosti byli chudí a oproštěni ode všech tvorů a ode všeho, co by nás mohlo od Boha zdržovati, aby konečně Bůh neomezeně ovládal naše nitro, a tak v nás měl zalíbení.*“

Proto opat Pavel Souček doporučuje kandidátovi, aby podle mnohých významných a svatých vzorů, *učil se v noviciátu i po celý život Bohu z hloubí svého srdce milovat, aby tak žil už jenom Bohu a ne sobě.*

V závěru promluvy ho vybízí k tomu, aby modlitbu, rozjímání, mši svatou či denní práce konal, *ať to těší nebo netěší, vždy raději slavnostně a svatebně, ne suše, mrzutě, nedbale, aby se takovým prožíváním jednou nepřipravil o svatbu věčnou.*

3.1.7. Obláčka Heřmana Josefa Tyla dne 9. října 1935

Promluvu začíná opat Pavel Souček příkladem otců na poušti. „*Když někdo u otců na poušti žádal býti přijat, tázali se ho: Přinášíš-li srdce prázdné, aby jej Duch Boží mohl naplniti?*“

Opat Pavel chválí tento způsob tázání se, protože *kdo vstupuje do kláštera, jest nanejvýš nutno, aby se Bohu obětoval cele, bez výhrad.* Připomíná, že „*není*

šťastnějšího člověka nad osobu řeholní, která se obětuje Bohu cele, a není nešťastnější duše nad osobu řeholní, která se obětuje Bohu jen z části.“ Připomíná, že Bůh žádá po řeholníkovi rozhodnou vůli, *aby všechno, opravdu všechno z lásky k němu obětoval a jen jemu úplně náležel.* Zároveň upozorňuje, že tím není řečeno, že by řeholník nesměl mít ani citů a náklonnosti k rodičům, přátelům, či majetku. *„Takové city měli i svatí a bylo jim skutečně těžko, když se snažili odloučit se ode všeho, co je ve světě.“*

Další část promluvy věnuje Tomášovi Kempenskému, který velebil řeholní stav tímto způsobem: *„Veliká to čest, veliká to sláva sloužiti Tobě a vším ostatním pohrdnouti pro Tebe. Budou míti vzácnou milost, kdo se dobrovolně věnují nejsvětější službě Tvé.“*

Závěrem promluvy povzbuzuje bratra Heřmana, aby *v okamžicích, kdy bude cítit strach opustit jistoty a rozkoše, které dosud miloval, ať hledá oporu u svatého Augustina,* který užil mnohých radostí světa, ale došel klidu a blaha až tehdy, když se jich úplně zřekl.

3.1.8. Obláčka Bronislava Svobody dne 22. září 1936

Opat Pavel Souček začíná promluvu úvodní větou řehole svatého Augustina: *„Především, drazí bratři, milujte Boha a pak bližního, neboť tato přikázání jsou nám dána jako nejdůležitější.“* Pokračuje popisem vyobrazení Augustina, držícího v ruce srdce, z něhož vychází plamen lásky.

V promluvě pokračuje výkladem učení svatého Norberta, který svým žákům zdůrazňoval: *„Jestliže o Bohu často přemýšlíš, jestliže vše konáš pro větší slávu Boží, jestliže děláš vše pro Něho a jsi připraven i trpět, pak věz, že ho miluješ upřímnou láskou a chvályhodnou snahou.“*

Ukazuje kandidátovi návod, jak vést Bohu milý řeholní život. Pro tento návod, který je založený na víře, naději a lásce spojené s kajícností, je příznačné umrtvování a odklizení překážek. Tomuto umrtvování nás učí Ježíš dvojím způsobem: *zapíráním sebe, tj. krocením a potlačováním nezřízených žádostí, a trpělivým snášením křížů.*

„Proč má sebe řeholník sebe mrtviti?“ – ptá se opat Pavel Souček, a pokračuje výkladem: *„Protože chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe, vezmi svůj každodenní kříž a následuj mne.“* Opat souhlasí s názorem Svatých otců a duchovních učitelů, že *pravým umrtvováním je toto nošení denního kříže a zapírání sebe sama.* Sám pak dodává, že *„bez mrtvení sebe následování Krista Pána jest liché a jalové.“*

V závěrečných slovech promluvy doporučuje kandidátovi, aby po příkladu svatého Norberta, který proslul zvláštní úctou a láskou k svátostnému Ježíši a k Panně Marii, ať se i on stane jejich ctitelem. Protože „*nešťastný je ten, kdo Matku Boží jako zvláštní orodovnici neuctívá!*“ Bez její pomoci nelze snést zkoušek a utrpení, kterých v klášteře není nedostatek.

3.1.9. Obláčka Gilberta Bednáře dne 20. září 1937

Promluva začíná popisem zkoušky, noviciátu, kterou má novic projít, aby poznal řeholní život a denní řád kláštera, do něhož vstoupil.

Opat připomíná, že *cílem novice má být zkoumání, zda požadavky na něho kladené, řád plní. Zároveň ať zkoumá, jestli se do kláštera hodí.*

A jaký je účel řeholního života? „*Vést členy ku křestní dokonalosti, jednak uplatňováním tří slibů v životě, jednak svědomitým plněním uložených povinností.*“ Opat připomíná povinnost řídit se řeholí a stanovami, které jsou výrazem Boží vůle a vůle zakladatele řádu. Tyto prostředky je potřeba zachovávat a řídit se jimi i ve věcech zdánlivě nepatrných.

V závěru promluvy doporučuje kandidátovi, aby se přidržel řehole a stanov, protože *na jejich zachovávání závisí pokrok, spokojenost a radost každého řeholníka.* Aby v dobrém řeholním životě vytrval, doporučuje mu, ať všechno koná z lásky k Pánu Bohu, ochotně, svědomitě, a v duchu řehole se horlivě modlil. Zvláštní důraz klade opat Pavel Souček na každodenní rozjímání, protože „*denní meditace velmi pomáhá k tomu, aby řeholník v dobrém setrval.*“

3.1.10. Obláčka Hroznaty Zátky dne 23. listopadu 1937

Promluva opata Pavla Součka začíná chválou na krásu a pořádek ve vesmíru, na vše, co všemohoucí a vševědoucí Bůh stvořil. Pán Bůh nejen stvořil, ale každému z nás místo ve světě určil, kde mu podle jeho vůle máme sloužit.

Opat připomíná kandidátovi, že *i jemu Bůh určil místo ve světě, a chce-li být řeholníkem, synem svatého Norberta, ať pozorně zkoumá své povolání, zda jej chce Bůh na tomto místě mít.* Také mu dává doporučení, aby se cestě k řeholní dokonalosti věnoval počínaje noviciátem celým srdcem. „*Vezmi něžně jho Pána na svá bedra a po celý čas života svého jej nositi budeš. Krácej svobodně a nenech se nutit, čiň vše z lásky, co z nutnosti činiš, a nalezněš ve svém řeholním povolání vždy útěchu převyšující všecko tvé očekávání.*“

Promluvu zakončuje myšlenkou: „*Pán mě řídí a ničeho mi scházeti nebude. Ano, milosrdenství Jeho bude Tě po všechny dny života řeholního provázeti, abys věčně v domě Páně bydleti mohl.*“

3.1.11. Obláčka Ludolfa Bartáka a Evermoda Fanty dne 20. září 1938

„*Dilectissimi candidati, quid quaeritis? Ad quid venisti?*“ Svatý Bernard se ptal přichozivších k němu: „*Proč jsi přišel?*“ Těmito otázkami začíná promluvu opat Pavel Souček a odpovídá s nadějí, že přišli proto, aby dobrovolně následovali Ježíše Krista. Toto následování definuje jako úkol „*pečovati o spásu vlastní duše a přičiňovati se o spásu svých bližních.*“

Svou pozornost obrací na význam křesťanské dokonalosti, aby zdůraznil, že jejím projevem „*nejsou zvláštní dary Boží, vidění, vytržení, zjevení, moc konati zázraky, nejsou to dlouhé posty, dlouhé pobožnosti, časté a dlouhé modlitby, hrdinské podniky, činy a oběti, nejsou nápadné zvláštnosti, podivínství, výstřednosti při modlitbě a při mši svaté. Dokonalý jest pouze ten, kdo miluje Boha a bližního.*“

Opat dále připomíná, že cílem každého člověka má být služba a sláva Boží. „*Pročež řeholník se má vynasnažit, aby Pána Boha lépe poznal, více ctil, vroucněji miloval, věrněji mu sloužil a více pro Boha v životě vykonal než ostatní věřící.*“

Nakonec doporučuje, aby si oba zamilovali Augustinovu řeholi, protože ona je návodem k odstranění starostí o věci časné. Připomíná také důležitou povinnost řeholníka, aby nezapomínal *denně děkovat Pánu Bohu za to, že ho tak miloval a povolal ho do tohoto stavu, ve kterém může dojít jak dokonalosti, tak svatosti.*

3.1.12. Obláčka Arnošta Tilla a Hugona Vozdeckého dne 19. září 1939

Pro tuto promluvu hledal opat Pavel Souček inspiraci v myšlenkách svatého Augustina, Norberta a Řehoře Naziánského. Úvodem promluvy opět zaznívá chvála na vznešenost řeholního stavu, kterou svými slovy nedokázal vyjádřit ani svatý Augustin. Od svatého Řehoře zaznívá myšlenka, podle které „*nejmoudřejšími jsou ti, kteří se světa vzdalují, aby v klášteře Bohu byli bližšími a život svůj trávil Bohu a duším sloužíce.*“

Opat Pavel Souček vybízí kandidáty, aby si vzpomněli na první myšlenku a okolnost, která je přivedla až k branám novoříšského kláštera. „*Kdo Vám ukázal cestu ke stavu řeholnímu, kdo vedl vaše kroky až sem? Předbihaje důkaz pravím: tu první myšlenku Vám vnukl Pán Bůh, neboť opustiti rodiče, sourozence, příbuzné, přátelé, pohrdnouti*

samostatností a svobodou, vzdáti se vlastní vůle a podrobiti se vůli cizí, opustiti dovolené radosti, které život laický dovoluje, to nebyla myšlenka Vaše, poněvadž odporuje náklonnostem lidským.“

Připomíná Ježíšova slova, kterými chce poukázat na povolání kandidátů sloužit Bohu v řeholním společenství: *„Ne vy jste mne vyvolili, nýbrž já jsem vyvolil Vás a ustanovil jsem Vás, abyste šli a přinášeli užitek, a užitek Váš, aby zůstal.“* Opat souhlasí, že *„mnoho jest zajisté povolaných, ale málo vyvolených.“* Ale i z těch, kteří již patří mezi učedníky Ježíše Krista, *mnoho je těch, kteří nakonec ztrácejí své povolání.*

Proto také závěrem promluvy povzbuzuje kandidáty, aby si zapsali do srdce Ježíšova slova a vytrvali ve svém povolání, protože: *„Kdo vytrvá až do konce, ten bude spasen.“*

3.1.13. Obláčka Bedřicha Krumpa, Hroznaty Opravila a Gerlacha Kříže dne 17. září 1940

Promluva začíná poukázáním na důležitost zachovávání Božích přikázání. Opat Pavel Souček říká, že *kterýkoliv stav si člověk na základě svobodné vůle vybere, za každých okolností je povinen zachovávat přikázání Boží.*

Prvek svobodné vůle aplikuje i na rozhovor Ježíše s bohatým mládencem, kterému Ježíš říká: *„Chceš-li být dokonalým, tedy jdi, prodej, co máš, rozdej chudým, pak přijď a následuj mne.“* Opat opakuje počáteční slovo této věty: *„Chceš-li.“* Toto rozhodnutí ke zřeknutí se bohatství a *následování Krista je podle něho doporučené a dobrovolné, nikoliv přikázané.* V řeholních společenstvích se následování Ježíšova doporučení aplikuje prostřednictvím slibů chudoby, čistoty a poslušnosti.

Opat dále vypočítává různé pohnutky, které oslovili mnoho jinochů a panen k následování Spasitele. *Jedny oslovil Ježíš chudý, poslušný, jiné Ježíš pronásledovaný, mučený, ukřižovaný.* Proto se mnozí ze vzpomenutých odřekli světa i všeho, co nabízel a mohl nabídnout, a vykročili ve stopách Kristových.

Opat vyslovuje předpoklad, že všichni tři kandidáti žádají o vstup do premonstrátského řádu kvůli touze sloužit Pánu Bohu a pro spásu své duše. Také je pobízí, aby *každou modlitbu, pobožnost i práci konali vždy s radostí a poctivostí, protože jen poctivým plněním svých povinností, které si svobodně zvolili, dosáhnou v klášteře pravého štěstí a spokojenosti, a na věčnosti spasení své duše.*

3.1.14. Obláčka Benedikta Svobody, Cyrila Kružíka a Metoděje Vituly dne 17. září 1941

V úvodu promluvy slyšíme slova svatého Tomáše Akvinského: „*Stav řeholní jest školou, ve které se učíme státi se dokonalými a těm cvikům se oddáváme, jež člověka vedou k dokonalosti.*“

Opat Pavel Souček po úvodních slovech mluví o cíli, který by měl být příznačný pro každého řeholníka. Tím cílem je to, o čem píše svatý Pavel jako o jádru dokonalosti: „*Máte obléci člověka nového, stvořeného podle Boha ve spravedlnosti a pravé svatosti.*“³¹¹ A na jiném místě: „*Žijte jako účastníci světla, neboť ovoce světla záleží ve všeliké dobrotě, spravedlnosti a pravdě.*“³¹²

Také vypočítává dlouhý seznam ctností, které náleží ke křesťanské dokonalosti. Sám poznamenává, že se jedná o dlouhou litanii: „*Láska k Bohu, zbožnost, horlivost v modlitbě, usebranost mysli, cvičení žít v přítomnosti Boží, obětavost, sebezápor, zřeknutí se svéhlavosti, poslušnost, učenlivost, podřízení svého rozumu a své vůle, svědomitost i v malém, čistota srdce, pokora, skromnost, způsobné chování, láska k bližnímu, úcta, útlé svědomí, trpělivost, mírnost, dobrotivost.*“ Aby se však kandidáti nezalekli dlouhého seznamu, který se zdá být náročný, shrnuje opat Pavel Souček obsah křesťanské dokonalosti do tří bodů. *Prvním je skálopevná a neochvějná víra, protože kde jinde by měla být tak čistá a pevná víra jako v klášteře. Druhým bodem je spojení s Ježíšem Kristem, touha po něm a klanění se jemu. Třetím bodem miní opat pravou a hlubokou lásku k bližnímu, protože kde jinde by měla krásněji rozkvétat než v klášteře, kde by se všichni k sobě měli chovat a oslovovat se jako bratři.*“

Na závěr jim doporučuje, aby následovali vzory svatých apoštolů a zakladatele premonstrátského řádu, svatého Norberta, *který chtěl, aby jeho spolubratři pokračovali v apoštolském životě, připodobnili se životu apoštolů s jejich horlivou činností pro rozšíření křesťanské víry a pilně pracovali ve svěřené duchovní správě.*

3.2. Promluvy pronesené při jednoduchých slibech

Tyto promluvy začíná opat Pavel Souček ve většině případů bilancováním období noviciátu, kdy řeholník měl poznávat, co pro něho znamená následování Ježíše Krista a zda touží toto následování prožívat v duchu premonstrátského řádu. Opat připomíná, že řádové povinnosti, které konal novic dobrovolně a svobodně, stávají se složením slibů

³¹¹ Srov. Ef 4,24.

³¹² Srov. Ef 5,9.

příkazem. Ať si je však řeholník vědom, že ne hábit, ale následování Ježíše Krista plněním evangelních rad učiní z něho opravdového řeholníka. Dále pak opat Pavel Souček postupně podává výklad ke každé z evangelních rad, ke kterému přidává i výklad stability místa a premonstrátských statut, které jsou závazné pro každého řeholníka premonstrátského řádu. Ať řeholník nezapomíná na to, že všechny své řeholní povinnosti má konat s láskou a opravdovou pokorou, protože jenom tak bude opravdu šťastným. Nezanedbatelnou část promluv věnuje opat vysvětlování křesťanského umrtvování a následování, ke kterému vybízí i sám Vykupitel, Ježíš Kristus. Nelze opomenout ani doporučení, které dává opat Pavel Souček všem, kdo skládají jednoduché sliby, aby po dobu celou dobu svých slibů konali všechny modlitby s radostí a opravdovou zbožností. Zvláště však doporučuje denní modlitbu sedmi kajících žalmů a adoraci před Nejsvětější svátostí. V promluvách nacházíme i eschatologickou tematiku, vyjádřenou Ježíšovým příslibem, že *kdo pro jeho jméno všechno opustil, má zaslíbení, že stokrát více dostane a bude mít podíl na životě věčném.*³¹³

3.2.1. Jednoduché sliby Baptistu Valáška dne 22. června 1929

Na začátku promluvy opat Pavel bilancuje rok noviciátu, který bratr Baptista v klášteře prožil. V průběhu tohoto roku měl novic možnost poznat, co je v premonstrátském řádu potřeba zachovávat, co poroučí svatá řehole, co říkají statuta premonstrátského řádu. Měl možnost poznat denní řád kláštera, a také získat znalost o svých budoucích povinnostech.

Opat připomíná, že povinnosti řádu, které koná novic svobodně a dobrovolně, stávají se složením slibů, byť jednoduchých, pro řeholníka příkazem. „*Slibem chudoby se zavazuješ zřeknouti se své vůle a konati vůli svých zákonných představených. Slibem čistoty jsi povinen krotit vášně, oddělen od světa, nehledej svět, který ti nemůže dát pokoj. Slíbená chudoba vyžaduje od tebe nejen zřici se vlastnictví, ale svou mysl pozvednout od touhy po bohatství. Dále se požaduje od tebe řeholní pořádek, abys neporušil řeholní klausuru.*“

V závěru promluvy opat Pavel nabádá bratra Baptistu, aby nezapomínal na povinnosti, které mu ukládá svatá řehole, aby ze svého denního programu nevynechával denní rozjímání, duchovní četbu, modlitbu ve stanovených hodinách a dobách, a aby

³¹³ Srov. Mt 16,29.

vše podepřel láskou, pokorou a bratrskou svorností. Promluvu zakončil krátkým přáním: „*Následuj Krista chudého, Krista čistého, Krista poslušného až k smrti. Ne hábit, ale toto následování učiní z tebe opravdového řeholníka.*“

3.2.2. Jednoduché sliby Bohuslava Němčanského dne 5. prosince 1929

Nastává chvíle, kdy se chce bratr Bohuslav časnými sliby zavázat k plnění povinností premonstrátského řádu. Tuto slavnost celé kanonie opisuje opat Pavel Souček jako *den, kdy bratr Bohuslav přichází blíže k naplnění svého povolání.*

V promluvě připomíná, že jednoduché sliby, které hodlá složit, ho budou zavazovat k zachovávání slíbené poslušnosti, čistoty, chudoby a stabilitou místa. *At' si je však vědom, že jejich porušením páchá těžký hřích.*

Opat vyjmenovává postupně každý ze slibů a podává k nim následující výklad: „*Slíbená poslušnost tě zavazuje zřít se vůle vlastní a konat vůli svých představených. Slíbenou čistotou jsi povinen krotit žádosti, své tělo uvádět ve službu ducha, varovat se nebezpečných příležitostí, aby ses zachoval neposkvrněným od tohoto světa. Slib chudoby a společného života nutí Tě se nejen všeho vlastnictví, ale i pozvednout svého ducha ode vsí žádostivost po bohatství, nic bez dovolení a vědomí představených nezcizit, nečinit žádné větší dary, nic nepřijímat, a nic neužívat jako svoje vlastní. Slíbeným setrváním na místě patříš navždy k domu, o jehož společenství jsi žádal.*“

Ve druhé části promluvy, kterou opat Pavel Souček pronesl po složení jednoduchých slibů bratra Bohuslava, nabádá slibujícího, *aby na tento den vždy pamatoval a nikdy nedopustil, by z jeho mysli vymizelo vědomí toho, že se zasvětil výhradně Bohu a Jeho svaté službě.*

Po příkladu svatého Norberta doporučuje Bohuslavovi *projevovat úctu Nejsvětější Svátosti Oltární každodenní návštěvou a adorací.* Podobně připomíná, ať nezapomíná každý den vzývat o přimluvu Pannu Marii, kterou i svatý Norbert tak ctil, že si ji vyvolil za patronku premonstrátského řádu.

Svůj volný čas ať věnuje modlitbě, četbě Písma svatého, teologickému studiu, *aby dosáhl takového vzdělání, které bude prospěšné nejen ke konání duchovní správy, ale i k užitku novoříšské kanonie a celé církve.*

Na závěr promluvy přeje opat Pavel Souček bratru Bohuslavovi, aby se snažil být pokorným, *neboť těm, kdo milují opravdovou a nelíčenou pokoru, dá Bůh i množství jiných milostí.*

3.2.3. Jednoduché sliby Godfrída Kasana dne 24. července 1930

Opat Pavel Souček v úvodu promluvy chválí přání a touhu bratra Godfrída po složení časných slibů, kterými se zavazuje k plnění závazků, které pro něho byly dosud dobrovolné. „*Spasitelné je tvé přání, milovaný synu, který toužíš tuto cestu nastoupit a být zapsán ustanovením našeho řádu. Ale tak jako je spasitelné tvé přání, tak je nezbytné tvé napodobování Krista podle příkladu svatého Zakladatele.*“

Dále opat vysvětluje žadateli o časné sliby, jakým způsobem má přijmout a následovat Ježíše, který je vyjádřen ve třech evangelních radách, v poslušnosti, čistotě a chudobě: „*Bude tě pohánět poslušnost, kterou slíbíš, abys následoval se zapřením vůle bez odmlouvání pokyny svých představených; čistota ti bude nařizovat, abys podřídil tělo síle ducha a udržel se skrze vyhýbání se všem příležitostem neposkrvněný tímto světem; chudoba tě bude nutit také vystříhat se touze po bohatství a bez vědomí nadřizených nepřevádět žádný majetek, nic nepřijímat, nebrat si nic za vlastní.*“

Opat Pavel Souček také připomíná, že řeholní řád, který dobrovolně přijímá, vedle slíbené stability místa po něm vyžaduje dodržování stanovené klausury, účast na pravidelných modlitbách a bratrskou svornost ve společenství novoříšské kanonie.

To vše jsou běžné povinnosti, se kterými bude kráčet po cestě, kterou mu ukázal svatý Otec Norbert. *Pokud s těmito povinnostmi dobrovolně souhlasí a touží je zachovávat, ať k tomu směřuje i svůj slavnostní slib.*

3.2.4. Jednoduché sliby Ludolfa Bláhy a Isfrída Havlíka dne 14. listopadu 1931

V této krátké několikařádkové promluvě opat Pavel Souček, ačkoli nesmýšlí záporně a neshledává důvodu, proč by se nemělo žádosti bratří o časné sliby nevyhovět, přece žadatele nabádá k tomu, *aby si vážněji uvědomovali závazek slibů a znamenitost řádu, do kterého byli povoláni.*

Připomíná bratřím, že se sluší, aby už teď, pokud mají v úmyslu v budoucnu skládat slavné sliby, *žili řeholní život v hluboké pokoře, v pohotové poslušnosti, dobrovolné chudobě a slovné čistotě.*

Opat v závěru promluvy *připodobňuje skládání slibů dobrovolnému přibití se na kříž společně s nahým Kristem, kterého chtějí ve všem následovat.*

3.2.5. Jednoduché sliby Siarda Nevrkly dne 11. července 1934

Stejná promluva jako 3.2.1. (Jednoduché sliby Baptisty Valáška)

3.2.6. Jednoduché sliby Isfrída Mušky dne 26. září 1935

Stejná promluva jako 3.2.5. (Jednoduché sliby Siarda Nevrkly)

3.2.7. Jednoduché sliby Bedřicha Sedláka dne 13. srpna 1936

Stejná promluva jako 3.2.5. (Jednoduché sliby Siarda Nevrkly)

3.2.8. Jednoduché sliby Heřmana Josefa Tyla dne 10. října 1936

Promluvu Opat Pavel Souček začíná slovy svatého Tomáše Akvinského, který učí, že *„tomu, kdo sliby řeholní skládá, odpouští se všechny časné tresty za hříchy, který se až do té doby dopustil.“*

Dále vysvětluje význam křesťanského umrtvování a následování, ke kterému vybízí sám Ježíš Kristus: *„Kdo pro jméno mé všechno opustil, má zaslíbení, že stokrát více dostane a bude mít podíl na věčném životě.“*

Připomíná, že *mrtvit se má každý křesťan, o to více řeholník, protože jeho úmysl sloužit Bohu celým srdcem se protíví jeho vlastní přirozenosti, světu i ďáblu. Aby řeholník přemohl tyto tři mocné protivníky, dobrovolně přijímá tři evangelijní rady a zavazuje se dobrovolnými sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Opat upozorňuje slibujícího, že tyto tři sliby, jež činí řeholník předmětem zpytování svého svědomí, nejsou jen prostředkem sebeumrtvování, ale jsou ctnostmi, které řeholníka zdobí a posvěcují.*

Opat nezapomíná připomenout žadateli, že kromě slibu chudoby, čistoty a poslušnosti slibuje řeholník premonstrátského řádu i slib stability místa, tedy *„že setrvá v té kanonii, jež jej přijala, do smrti. Výjimku od tohoto pravidla určují stanovy.“*

V závěru promluvy opat Pavel Souček povzbuzuje bratra Heřmana Josefa, aby děkoval Pánu Bohu za to, že mu dal milost zavázat se řeholními sliby, a aby tyto sliby pečlivě zachovával, protože *„cokoli řeholník činí ze závazku slibů, jest před Pánem Bohem a u Pána Boha ve větší vážnosti a více zasluhuje nežli to, co kdo činí beze slibu.“*

3.2.9. Jednoduché sliby Bronislava Svobody dne 23. září 1937

Stejná promluva jako 3.2.6. (Jednoduché sliby Isfrída Mušky)

3.2.10. Jednoduché sliby Gilberta Bednáře dne 21. září 1938

Tato promluva se jako jediná nedochovala.

3.2.11. Jednoduché sliby Ludolfa Bartáka a Evermoda Fanty dne 21. září 1939

„Ten, kdo vykoná řádný noviciát a připuštěn byl k jednoduché profesi, může mít mravní jistotu, že ho Bůh k řeholnímu stavu povolal a má se všemožně přičinit, aby si řeholní povolání zachoval.“ Těmito slovy začíná opat Pavel Souček promluvu, a aby posílil slibující v případě jejich pochybností, zda jsou skutečně povolány a dostatečně silnými, připomíná slova svatého Pavla: *„Hled'te jen na své povolání, bratři, že nemnoho mocných, nemnoho urozených, ale co pošetilé je ve světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré.“*

Nejpodobnějším svému Mistru, Pánu Ježíšovi se stává řeholník podle opata tehdy, když svědomitě zachovává sliby chudoby, čistoty a poslušnosti. K povzbuzení jím předkládá slova zakladatele premonstrátského řádu, svatého Norberta, který svým duchovním synům důtklivě ukládal: *„Kráčejte cestou Boží obezřetně, abyste nebyli zachvázeni nenadálou smrtí, zachovávajíc ochotnou poslušnost, dobrovolnou chudobu a podivuhodnou čistotu, bez těchto všech základní řeholní ctnost je téměř zničena.“*

Opat také upozorňuje, že *„úpadku a záhubě propadá taková řeholní společnost, ve které se nezachovávají řeholní sliby, byť i jeden (z nich).“* Poukazuje na závažnost slibů a vybízí slibující bratry k jejich pečlivému zachovávání, protože *„cokoli řeholník činí ze závazku slibů, jest před Pánem Bohem a u Pána Boha ve větší vážnosti a více zasluhuje nežli to, co kdo činí beze slibu.“*

Nezanedbatelným prvkem života každého člověka je svoboda. O té se opat Pavel Souček zmiňuje v závěrečných slovech této promluvy. Připomíná řeholníkům, že skládání řeholních slibů *člověk svou svobodu neztrácí, neruší ani neumenší, nýbrž jí řeholními závazky činí dokonalejší.*

3.2.12. Jednoduché sliby Arnošta Tilla a Hugona Vozdeckého dne 20. září 1940

Po úvodních slovech, ve kterých opat Pavel Souček popisuje závazky slibů, upozorňuje bratry, kteří se chtějí zavázat časnými sliby, aby vše, k čemu se zavážou, plnili vždy s opravdovostí a vážností.

Zdůrazňuje jim, že *„je krajně nebezpečné zahrávat si se svým povoláním a povinnostmi, jež jsme na sebe dobrovolně vzali a Pánu Bohu samotnému konati slíbili.“*

Ať svědomitě zachovávají sliby poslušnosti, protože vše, *co by dělali bez souhlasu nebo proti vůli představeného, těžko dojde požehnání.* Doporučuje, aby slib chudoby *neporušovali ani v maličkostech.* Ať se řídí nařízeními, která k tomu přináležejí dle

stanov. *At' vytrvají i ve slibu čistoty, a jakoukoliv touhu po přirozené útěše obětují Pánu Bohu.*

Opat Pavel dále připomíná, že řeholník, který miluje pohodlí, lpí na svých výsadách a ubírá se v řeholi svou vlastní cestou, není pak zdárným příkladem sebezapírání, ale sebelásky. A právě zmíněná „*sebeláska jest mocným nepřítelem řehole, jehož třeba přemáhati a zaháněti. V církvi plodí bludaře a v řeholích sobce.*“

V závěru promluvy dává opat bratřím doporučení, aby se hodně a dobře modlili. *At' se také dají k dispozici pro jakoukoliv funkci a službu, a nedávají příliš najevo, co by se jim více líbilo konat.* Tím totiž, že si řeholník vybírá, co by chtěl a nechtěl dělat, co se mu líbí anebo nelíbí, je živena sebeláska, která odchyluje od konání Boží vůle.

3.2.13. Jednoduché sliby Bedřicha Krumpa a Hroznaty Opravila dne 18. září 1941

„*Tvůrčími a charakteristickými ctnostmi každého řeholníka jsou chudoba, čistota, poslušnost a bratrská láska,*“ říká opat Pavel Souček na začátku promluvy.

Podle něho v každém klášteře *můžeme rozeznat dva druhy řeholníků. První skupinu tvoří ti řeholníci, kteří ustavičně vystupují výše. Do druhé skupiny pak patří ti, kteří sestupují, anebo ti, kteří jenom nahlížejí do dveří. „Každý ale vystupuje nebo sestupuje, upevňuje se nebo ochabuje podle toho, zda se v těchto čtyřech ctnostech zdokonaluje anebo je pomíjí.“*

Opat přirovnává řeholníka a řeholní společenství k horkovzdušnému balonu, který nutně potřebuje čtyři důležité věci, aby byl schopen létání. „*První věc je zlehčení, kterého se mu dostává teplotou vzduchu v jeho dutině. Toto je právě dilem slibu chudoby, který činí více chudými ruce než srdce, a na místo statků pomíjejících vzbuzuje touhu po statcích nebeských. Druhé je přeseknutí provazu, který balon poutá k zemi. To je právě působením slibu čistoty, který vzdalováním lidských náklonností způsobuje vzlet k Bohu. Třetí je přítomnost vůdce – pilota. Toto je právo, které dává představeným slib poslušnosti: řídit pohyby duše a předcházeti zbloudění. Čtvrtá je nezničitelná pevnost lehké hmoty, ze které je balon zhotoven. Toto je opět způsobováno láskou, která všechny údy řeholní komunity spojuje v jedno srdce a jednu duši. Za těchto podmínek se řád pozdvihuje a stoupá k výšinám dokonalosti. Chybí-li jen jedna jediná, zhroutí se smutně k zemi, a poněvadž už není schopen využít svých perutí, je pro křesťanský lid, který měl vzdělávati, pouze předmětem pohoršení a posměchu.*“

Opat varuje před řeholní vlažností a pocitem dokonalosti. Říká, že *mnoho bylo takových řeholníků, kteří se dělali dokonalými, ale ve skutečnosti jim jedna ctnost chyběla, a snad i všechny čtyři.*

Proto v závěru promluvy vybízí bratry k sebezapírání a umrtvování, protože bez něj není možné dosáhnout pokroku ve ctnostech a v duchovním životě. K posílení jim doporučuje následující modlitbu: *„Můj Bože, nedopusť, aby vlažnost nebo nezřízená vášně zničila moje povolání. V životě i ve smrti chci pevně zůstat v řádě, který mně přijal a ve kterém, jak Ty mi pravíš, naleznou podporou Tvé milosti svou spásu. A poněvadž dobrá pšenice v sítu zůstane zdravá, když je koukol vysít, a tělo je silnější, když je očištěno od špatných šťáv, dej, aby do mé duše proudila milost, která od jiných byla odmítnuta, abych – jelikož jsem zachovával chudobu, čistotu, poslušnost a lásku – den ode dne dokonalejší vytrval až do konce života a získal palmu, která je slíbena těm, kteří vše opustili, aby Tě následovali.“*

3.3. Promluvy pronesené při slavných slibech

V těchto promluvách opat Pavel Souček chválí úmysl mnohých řeholníků stát se mrtvými pro svět, aby mohli žít jenom pro Boha. Upozorňuje však, že k udržení se na takové cestě je kromě dodržování řehole, evangelijních rad a premonstrátských statut potřeba neustále prosit Boha o jeho milosrdenství. Opat Pavel Souček připomíná, že vše, co řeholník dělá, má dělat s pokorným srdcem. Slibující řeholníky napomíná, aby ve svém slibu setrvali a každodenně ho obnovovali, a aby tímto zachováváním slibů došli jednou k vytouženému cíli, kterým je věčný život. K tomu opat často využívá slovo z Matoušova evangelia: *„Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.“*³¹⁴ K oné vytrvalosti v řeholních slibech ať napomáhají příklady mnohých svatých, kterých pomoc a ochranu doporučuje opat Pavel Souček vzývat.

3.3.1. Slavné sliby Dr. Norberta Františka Hrachovského dne 15. srpna 1931

Celá krátká promluva, kterou opat Pavel Souček pronesl u slavných slibů Dr. Norberta Františka Hrachovského, nese se v intenci Božího milosrdenství.

Protože právě *„milosrdenství vševědoucího Boha Tě povolalo, milovaný bratře, do našeho řeholního domu, milosrdenství Boží je zde dosud přítomné, milosrdenství Boží, kterým toužíš být skrze věčné sliby přivtělen do naší kanonie, do trvalého společenství*

³¹⁴ Mt 24,13.

našeho shromáždění.“ Opat Pavel Souček připomíná výzvu Ježíše Krista: „*Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne.*“ A jestliže toto pozvání je adresováno všem křesťanům, pak „*tím spíše řeholníkům přísluší zachovávat slova Krista Pána.*“

Dále opat věnuje pozornost dodržování řeholních slibů a řádových ustanovení. Vyjadřuje přesvědčení, že jejich vědomé dodržování podporuje trvalé mučednictví a otevírá řeholníkovi bránu nebeského ráje, nedbalost však bránu pekelnou. Protože jak někteří říkají, pro řeholníka neexistuje očištec, pouze nebe či peklo.

Promluvu zakončuje opat tímto přáním: „*Bud' užitečnou součástí, bud' příkladem řeholního života, ale nezapomeň, že k tomuto následování až do konce je nezbytná Boží milost, kterou předobry a preveliký Bůh dává těm, kdo prosí s pokorným srdcem. Následuj pokoru našeho svatého Otce Norberta, následuj horlivost pro Boží dílo a Bůh ti dá svou milost.*“

3.3.2. Slavné sliby Bohuslava Němčanského dne 1. ledna 1933

Stejná promluva jako 3.3.1. (Slavné sliby Norberta Hrachovského)

3.3.3. Slavné sliby Augustina Machalky a Godfrída Kasana dne 15. srpna 1933

Dříve, než se oba bratři zavážou před Bohem a společenstvím novoříšské kanonie slavnými sliby, je opat Pavel Souček vybízí, aby znovu uvážili závažnost tohoto úkonu. Připomíná jim, že dobrovolně zasvěcují sebe samé a cokoliv mají Bohu v celopal, „*v oběť svatou a neposkvrněnou, Bohu milou*“³¹⁵ tak, aby se později ukázali pro svět mrtví a spolu s apoštolem mohli jednou říct: „*Podle Zákona jsem mrtev, abych živ byl pro Boha.*“³¹⁶

Opat Pavel Souček zdůrazňuje, že ono umírání světu a žití pro Boha a v Bohu je vskutku velké a slavné, ba dokonce je to nejmoudřejší rozhodnutí, které člověk dokáže učinit. „*Neboť ten, kdo opustil svět s jeho potěšením, žije pro Boha a slouží Mu, nalézá přeslaskou útěchu Ducha Svatého. Kdo vstupuje pro Jméno Boží na úzkou stezku a současně odkládá veškerou světskou starost, dosahuje velké svobody mysli. Vždyť jaká jsou naopak světská dobra? Z větší části jsou prázdná, nepatrná a nebezpečná.*“

³¹⁵ Srov. Řím 12,1–2.

³¹⁶ Gal 2,19.

Řeholník se podle opata Pavla Součka zavazuje k plnění slibů podobně jako náš Vykupitel, který byl obětován a svázán poslušností, protože to sám tak chtěl a přijal to za vlastní.

Slibem poslušnosti může řeholník nalézt velkolepé dědictví. *Podřizuje vlastní vůli vůli představeného, následuje příklad Krista, jenž řekl: „Nepřišel jsem činit vůli svou, ale vůli toho, který mě poslal...“*³¹⁷

Opat Pavel Souček říká, že *poslušnost povznáší a činí dílo člověka tímto způsobem milejším Bohu, protože Bůh miluje více poslušnost než obět.*³¹⁸ Proto Písmo svaté a svatí otcové doporučují ctnost poslušnosti jako tu, skrze ni dospěli mnozí svatí k vrcholu dokonalosti.

Slibem čistoty, který je opakem žádostivosti těla, se řeholník veřejně zavazuje k *vystříhání se přede všemi tělesnými žádostivostmi a také přede vším, co může být důvodem pokušení lidské slabosti, například před zahálkou, důvěrnou rozmluvou se světskými lidmi, nezřízeným bažením po jídle a pití, dvojznačnými nemravnými rozhovory atd.*

Opat Pavel Souček připomíná, že slibem chudoby má řeholník napodobovat Krista Pána, který po opuštění nebeské slávy se stal tak chudým, „*že ani neměl, kde by hlavu složil.*“³¹⁹ Takovou chudobu Ježíš Kristus doporučil i jinochovi, který ho sice chtěl následovat, ale bál se jít a rozdat svůj majetek chudým. „*Kdo slibuje chudobu kvůli Kristu – ten v ní nalézá onu vzácnou perlu, kterou nemůže nikdo získat, i kdyby za ni dal všechny své poklady. A Kristus Pán zaslíbil těm, kdo kvůli Němu opustí všechno, že jednou stonásobně obdrží v nebi a získají věčný život!*“

Neodmyslitelnou součástí řeholního života je podle opata Pavla Součka bratrská láska, projevující se bratrským podporováním svornosti, míru a vzájemnou jednomyslností s bratry, odpouštěním křivd, a krocením všech smyslů, *aby v chůzi, v postavení, v držení a ve všech svých pohybech nebylo nic, co by uráželo něčí pohled.*

Tyto všechny rady nabízí opat Pavel Souček těm, kteří se touží stát dokonalými. Skládáním slavných slibů a plněním evangelních rad kráčí řeholník cestou dokonalosti, avšak ten, kdo těchto evangelních rad nedbá a nezachovává je, jde cestou špatnou. Toho opat Pavel Souček slovy Kazatele upozorňuje: „*Ty, když se zavážeš Bohu slibem, splň*

³¹⁷ Jan 6,38.

³¹⁸ Srov. 1 Sam 15,22.

³¹⁹ Mt 8,20.

*jej bez meškání, neboť v hlupácích nemá Bůh zalíbení. Co slíbíš, to splň! Lépe je, když neslibuješ, než když slíbíš a nesplníš.*³²⁰

3.3.4. Slavné sliby Ludolfa Bláhy dne 18. listopadu 1934

Když řeholník, premonstrát, přistupuje ke skládání slavných slibů, vyjadřuje tím, že se chce navždy zavázat ke zvláštní službě Bohu a patronce bílého řádu, Panně Marii. Opat Pavel Souček doporučuje slibujícímu, aby na závažnost tohoto činu, *kterým se chce celoživotně zavázat Bohu a darovat se mu se vším co má jako oběť svatá, neposkvrněná a Bohu milá*, neustále pamatoval.

Připomíná, že největší svobody ducha se dostane od Boha tomu, kdo pro Boží jméno nastoupí úzkou stezku a odloží všechny pozemské potěšení a starosti. Vždyť i svatý Pavel tak učinil, a pak mohl radostně zvolat: *„Jsem mrtvý světu, abych žil Bohu.*“³²¹ Aby na této úzké cestě vytrval a *jednou dosáhl věčného života, je potřebné, aby touha po takové službě Bohu nepocházela jen z přechodné zbožnosti, pojaté v noviciátě nebo v době časných slibů, ale aby byla trvalá, nezviklatelná a trvající až do konce řeholního života*, doporučuje opat zavázavšímu se slavnými sliby, aby pravidelně o přimluvu žádal a utíkal se pod ochranu Panny Marie, svatého Otce Norberta, i svého řeholního patrona.

Myšlenku vytrvalosti v zachovávání závazků dále rozvíjí tímto povzbuzením a ujištěním: *„Ve vytrvalosti ať Tě neodstrašuje obtížnost slibů, těžkost ustavičných bojů o ctnosti, ani překážky v práci pro slávu Boží. Velkých odměn nelze dosáhnout bez velkých obětí, koruny nebeské nelze dosáhnout bez statečných zápasů, neboť nebude korunován ten, kdo statečně a poctivě nebojoval.*“

V závěru promluvy vybízí slibujícího k opravdové a věrné službě Bohu. K této službě mu jako recept doporučuje modlitbu a pravidelné rozjímání, protože jejich pravidelným užíváním nalezne sílu a zástitu pro přemáhání překážek. Pak i on bude moci se svatým apoštolem Pavlem říci: *„Vše mohu v tom, který mě posiluje.*“³²²

3.3.5. Slavné sliby Siarda Nevrkly dne 15. srpna 1937

Stejná promluva jako 3.3.4. (Slavné sliby Ludolfa Bláhy)

³²⁰ Kaz 5,3.

³²¹ Gal 2,19–20.

³²² Flp 4,13.

3.3.6. Slavné sliby Isfrída Mušky dne 26(8). září 1938

Stejná promluva jako 3.3.1. (Slavné sliby Norberta Hrachovského)

3.3.7. Slavné sliby Heřmana Josefa Tyla dne 6. ledna 1940

Po otázce „*Quid quaeris?*“, kterou položil opat Pavel Souček, a odpovědi bratra Heřmana Josefa Tyla „*Misericordiam Dei et vestram, Pater, et hujus ecclesiae societatem*“, začíná opat promluvu ujištěním žádajícího o slavné sliby, že *jistě nalezne, co žádá a do novoříšské kanonie bude bezpochyby přijat, jestliže o to žádá v dobrém úmyslu, upřímným a pokorným srdcem, a prosí o pomoc svatého Otce Norberta, blahoslavenou Pannu Marii a svého řeholního patrona.*“

Opat upozorňuje na skutečnost, že *dodržování slíbené poslušnosti, čistoty a chudoby, ve spojení se statutami premonstrátského řádu, tvoří podstatu řeholního života každého premonstráta, které lze dosáhnout jenom pod podmínkou, že se vše děje v duchu skutečné touhy žít pro Boha.*

Život řeholního společenství a v řeholním společenství není životem řeholních samotářů, žijících v klášteře vedle sebe. Pojítkem všech členů kláštera má být podle opata Pavla Součka bratrská láska, která od každého řeholníka vyžaduje, *aby se staral o svornost, klid a vzájemné pochopení, snažil se o nápravu svých mravů, napravoval nespravedlnosti konané na druhých, a snažil se žít tak, aby v jeho chování, stavu, obleku a v pohybech nebylo ničeho, co by uráželo druhého a odpíralo řeholní svatosti.*

Závěrem promluvy připomíná opat vážnost slavných slibů a důležitost jejich poctivého plnění po celý život slovy z knihy Kazatel: „*Ty, když se zavážeš Bohu slibem, splň jej bez meškání, neboť v hlupácích nemá Bůh zalíbení. Co slíbíš, to splň! Lépe je, když neslibuješ, než když slíbíš a nesplníš.*“

Předpokládá však, že žádající o slavné sliby si je dostatečně vědom svých povinností a obtíží, které řeholní stav přináší, a proto nevidí důvod více oddalovat předepsanou otázku, kterou zakončuje tuto promluvu: „*Trváš na své žádosti?*“

3.3.8. Slavné sliby Bronislava Svobody dne 21. ledna 1940

Tato promluva se nese v duchu Božího milosrdenství. Opat Pavel Souček v úvodních slovech promluvy říká, že milosrdenství Boží je jistě tím, co obdrží řeholník, bude-li se

přidržívat toho, co je napsané v první kapitole řehole svatého Augustina: „*Ante omnia fratres carissimi, diligatur Deus, deinde proximus.*“³²³

Opat Pavel Souček připomíná první a největší přikázání Desatera: „*Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce, z celé duše a z celé mysli své.*“ Na základě tohoto přikázání vykládá smysl řeholní chudoby, čistoty a poslušnosti.

Zdůrazňuje, že *ne ze světa a pozemských věcí, leč ze srdce plného lásky k Bohu* vyvěrá skutečná touha po následování chudého Krista.

Opat doporučuje žádajícímu, že pokud chce *být jednou připočten k těm, kteří vidí Boha, aby jeho láska ke Stvořiteli vycházela z celé a čisté duše. Pro přijetí této milosti ho připraví jenom přísně zachovávaný slib čistoty.* A aby řeholníková mysl plně sloužila jenom Bohu, je potřebné, aby si často připomínal slova Pána Ježíše, poslušného až k smrti na kříži: „*Ne má ale Tvá vůle se staň.*“ Opat vyslovuje přesvědčení, že *pokud slibující zachová toto doporučení a připodobní se v poslušnosti Ježíšovi, jistě se udrží na cestě řeholní poslušnosti, a jednou mu budou otevřeny brány věčného života.*

V závěru promluvy opat Pavel Souček doporučuje, aby kromě čistoty, chudoby a poslušnosti nezapomínal slibující řeholník ještě na jednu důležitou ctnost. Tou ctností je pokora, protože „*všechny řeholní ctnosti svůj základ v opravdové pokoře mají.*“

3.3.9. Slavné sliby Gilberta Bednáře dne 7. dubna 1940

Opat Pavel Souček v této promluvě představuje návod, dle kterého *každý řeholník má dojít k vytouženému cíli, jímž je dosažení Bohu milé dokonalosti.* Nezbytnou součástí tohoto návodu je řehole se stanovami, které podrobně vykládají poměry řeholního života.

Upozorňuje, že *závazky plynoucí z řehole a stanov, má řeholník nejen dobře poznat, ale je i svědomitě plnit.* Návod k dokonalému řeholnímu životu, postaveném na důkladném zachování řehole a stanov, představuje opat Pavel Souček pomocí tohoto přirovnání:

„Je-li klášter stavením, jest řehole se stanovami a výnosy generální a provinciální kapituly základem.

Je-li klášter tělesem, jest řehole jeho nervovou soustavou.

Je-li klášter hradem, jest řehole jeho zdivem.

Je-li klášter místem posvátným, jest řehole jeho zámkem.

³²³ „Především, milování bratří, milujte Boha a svého bližního.“

Nejsi řeholníkem, nezachováš-li řeholi se stanovami.

Skrze zákony řehole a stanov dostane se ti hojných milostí a staneš se řeholníkem dokonalým. Není žádný řeholní zákon tak nepatrný, aby ti nezjednal nějaké milosti spasitelné, aby ses netěšil z autority Boží, aby nesvědčil o moudrosti, moci, dobrotivosti a svatosti Boží.

Nezachováš-li řehole a stanov, jsou ctnosti Tvé marné.

Kdo nežije dle předpisu pořádku, trestán bude původcem pořádku, Bohem.

Řeholník, jenž svůj život neřídí řeholí a stanovami, nežije ve svatém pokoji a jest ustavičně v nebezpečí hříchu.

Zdá se býti pravidlo, jehož nešetříš, nepatrným, avšak škoda odtud vyplývá veliká, jelikož nepatrné takové chyby připravují tebe k chybám těžším.

Kdo jest nevěrným ve věcech nepatrných, věrným nebude ve věcech velikých.

Kterak vyplníš povinnost těžkou, nekonáš-li lehkou? “

K těmto přirovnáním přidává opat Pavel Souček přísloví: „*Malá jiskra zanedbaná rozněcuje velký požár.*“ Tímto přirovnáním chce žádajícího o věčné sliby povzbudit, aby ke svým řeholním povinnostem přistupoval s náležitou vážností a důležitostí.

Na závěr promluvy přidává toto doporučení: „*Važ si tedy řehole a stanov, abys mohl býti věrným svým slibům, které dnes hodláš slavně složit, abys Bohu se líbil a byl spasen, abys netoliko nikdy neškodil svým bratřím, nebyl jim nikdy ku pokušení, nýbrž také vždy přispíval ke spasení jejich.*“

3.3.10. Slavné sliby Ludolfa Bartáka dne 23. března 1941

Opat Pavel Souček začíná tuto promluvu ujištěním žadatele o slavné sliby, že „*zajisté nalezne na tomto místě milosrdenství Boží a společenství této kanonie, jestliže to, o co žádá, hledá s dobrým úmyslem a s upřímným srdcem.*“

Opat doufá, že žadateli o slavnou profesi jsou známé závazky, zachovávání, ustanovení a zvyklosti premonstrátského řádu, že *bratr Ludolf přijímá vše dobrovolně, a zasvětil se jejich zachováním po celý svůj život tak, aby bylo zjevné, že zemřel pro svět, aby mohl zcela žít pro Boha.* Opat však připomíná, že *má-li tento záměr a toto hnutí srdce dosáhnout slíbenou odměnu, totiž život věčný, je nutné, aby nebylo pojaté během zkušebního období jenom jako dočasné, ale aby bylo trvalé, stálé, a vydrželo až do konce řeholního života. Kdo totiž vytrvá až do konce, ten bude spasen.*

K vytrvalosti až do konce opat podává žádajícímu o slavné sliby příklady těchto řádových světců: Hugona, Evermoda, Godfrída, Isfrída, Heřmana Josefa, Hroznaty a

mnohých dalších, kteří mu svým životním příběhem můžou být plodným podnětem k dosažení zmíněné dokonalosti a v snaze o dosahování dokonalosti. Opat Pavel Souček následně povzbuzuje k následování těchto zářných příkladů slovy svatého Jana Zlatoústého: „*Cožpak nemůžeme být tím, čím byli oni, jestliže sami budeme dělat to, co dělali oni?*“

Do své promluvy vkládá i toto přání: „*Bud' pevného ducha! Napři svého ducha k tomu, abys obejmul ustanovení bílého řádu a k tomu, abys v tom po celý život důkladně pokračoval skrze rozjímání a následování těch věrných služebníků našeho svatého Otce Norberta, kteří statečně a vytrvale prožili řeholní život v poslušnosti svým slibům, snahou o řeholní kázeň a cvičením ctností. Ať Tě od vytrvalosti neodradí přísnost slibů, obtížnost neustálých bojů o ctnosti, ani těžká práce pro Boží slávu. K velké odměně není možné dojít, leda skrze velkou námahu.*“

Proto ho opat nabádá, aby doufal, že *Bůh, který je štědrým dárcem nebeských darů a milostí, který povolává k dokonalejšímu řeholnímu životu, a vidí ty, kdo se namáhají a procházejí různými zkouškami, ho jednou odmění palmou vítězství a svou milostí.*

Na konci této promluvy opat Pavel Souček doporučuje bratru Ludolfovi, aby ve všech nebezpečích a pochybnostech vzýval o pomoc Pannu Mariu, pomocnici křesťanů a patronku premonstrátského řádu. Zároveň mu vyprošuje, *ať je s její pomocí a podle jejího příkladu pokorným, trpělivým, zdrženlivým, bohabojným, horlivým člověkem s vlídnou tváří a milou řečí, aby byl dobrým a věrným služebníkem Pána Ježíše, a po životě smrtelném byl odměněn životem věčným.*

4. Význam osobnosti Pavla Jana Součka pro církve

O Pavlovi Součkovi se často říká, že byl dobrým hospodářem, který povzněl hospodářství novoříšského kláštera. S tímto názorem nelze než souhlasit. Avšak toto konstatování často uzavírá další možné úvahy o jeho přínosu a odkazu pro místní církve i pro premonstrátský řád.

4.1. Pavel Jan Souček – podporovatel každého dobrého díla

Pro den kapituly novoříšské kanonie, která se konala 29. prosince 1998, připravil převor de regimine Bernard Palka *Živý medailon* o novoříšských bratřích, kteří vydali svoje životy v koncentračním táboře v Osvětimi. V textu přináší několik zamyšlení nad významem podstoupeného utrpení a oběti.

Bernard Palka v medailonu říká, že všichni *často vstupujeme do minulosti pro zvažování naší přítomnosti*.³²⁴ U takového zvažování minulosti nacházíme i pro přítomnost mnoho oblastí a příkladů, které vyjadřují přínos opata Pavla Součka nejen pro místní církve a premonstrátský řád. Bernard Palka postavil základy uskutečněných podnětů opata Pavla Součka na dva hmatatelné pilíře.

Prvním z nich je *vědomí kněžského poslání a sounáležitosti k novoříšské kanonii a premonstrátskému řádu, kterou opat Pavel Souček naplno projevil uskutečněním generální rekonstrukce opatského chrámu svatých Petra a Pavla*.³²⁵ Přínos pro církve a premonstrátský řád však spatřujeme nejen v opravách chrámu, ale také v tom, že od roku 1929 do roku 1943 k tomuto chrámu zavázal opat Pavel Souček slavnými sliby dvanáct nových slavných profesů novoříšské kanonie, což se v tak požehnaném počtu, za relativně krátkou dobu, nepovedlo žádnému jinému opatovi v celé historii novoříšské kanonie.

Druhým monumentem snah opata Pavla Jana Součka označuje Bernard Palka *stavbu řeholního domu Norbertinum, který byl novoříšskou kanonií vybudován nejen pro účely farního úřadu v nově vzniknuté farnosti u kostela svatých Cyrila a Metoděje v Brně – Židenicích, ale také jako formační dům pro novoříšské kleriky, kteří zde bydleli pod dozorem moderátora kleriků po dobu svých teologických studií na Biskupském teologickém učilišti v Brně*.³²⁶

Dílo a působení novoříšských premonstrátů v Židenicích pozitivně hodnotil a obdivoval i strahovský opat-koadjutor Bohuslav Jarolímek, který v roce 1942 opatu

³²⁴ PALKA, Bernard. *Medailon pro kapitulu v roce 1998*. KNŘ, osobní složka Bernarda Palky, s. 2.

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ Tamtéž.

Pavlovi Součkovi napsal: „*Mám příležitost pozorovati z určitého odstupu Vaši kanonii a snahy Vaší Milosti a nemohu se tajiti postřehem, že nastal právě převzetím duchovní správy v Brně velký a důležitý obrat v celé působnosti a povaze Vaší kanonie... Těžiště řádové činnosti se přenáší do města a dokonce velkoměsta. Má to své velké výhody... Židenické residenci bude nutno věnovat opravdu největší pozornost, a kdyby Vaše Milost dovolila, byl bych k dispozici pro případná další opatření ve prospěch duchovního poslání Vašeho díla.*“³²⁷

Samotný dům Norbertinum by nešlo označovat pilířem, a tudíž ani přínosem pro církve a premonstrátský řád, kdyby v něm neprobíhal duchovní život novoříšských kleriků a kněží, kteří byli pověřeni duchovní správou dvou brněnských farností: Brno–Zábrdovice a Brno–Židenice. Svěření těchto dvou farností do duchovní péče novoříšským premonstrátům bylo o to vzácnější, že právě ze zábrdovického kláštera byl v roce 1211 založen klášter novoříšský.

Pavel Souček nezapomínal ani na svou rodnou farnost a kostel sv. Petra a sv. Pavla v Milonicích, kde byl jako dítě pokřtěn. Jako opat novoříšského kláštera zde 6. října 1935 posvětil celkem pět zvonů pro potřeby milonické farnosti. Pro farní kostel tři zvony: největší ke cti sv. Norberta, prostřední ke cti sv. Jakuba, a nejmenší – umíráček ke cti sv. Josefa. Pro budoucí kapli v Nesovicích pak zvon ke cti sv. Jana Nepomuckého a pro kapli v Nových Zámčích zvon ke cti sv. Antonína Paduánského. Jak uvádí zápis v kronice milonické farnosti, „*všechny zvony pořízeny byly nákladem nejmenovaných šlechtných dárců, faráři dobře známých. Jak rád by byl farář ve svém proslovu jmenoval před tím ohromným zástupem účastníků slavnosti ty šlechtné dárce, by farníci věděli, komu jsou za tento Královský přímo dar povinni díky. Ani za nejpříznivějších okolností byla by farnost tak krásné zvony nepořídila. Nezbyvá než těmto šlechtným skromným dárcům odvděčiti se modlitbou a prosbou, by nebeský Otec tyto dárce dlouhá léta ve zdraví zachoval a na věčnosti jednou štědře odměnil.*“³²⁸ Je více než pravděpodobné, že těmi štědrými dárci byli rodáci z této farnosti, novoříšští premonstráti opat Pavel Souček a P. Štěpán Jakub Rajda, farář z Dlouhé Brtnice, který při této významné události duchovního života milonické obce pronesl slavnostní kázání.

Angažovanost opata Pavla Součka pro konání dobrého díla je viditelná i v jeho rodné obci Nesovice, kde pro rozvoj duchovního života milonických obyvatel na místě

³²⁷ Dopis Bohuslava Jarolímka opatu Pavlu Součkovi ze dne 23. února 1942. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

³²⁸ *Domácí protokol farnosti Milonice 1918* –, s. 111. Archiv farního úřadu v Milonicích, nesignováno.

původní kaple zasvěcené sv. Janu Nepomuckému, postavené v roce 1850, nechal v roce 1936 vystavět novou kapli. Kaple byla zhotovena Josefem Šípkem z Nových Hvězdlic při příležitosti 35. výročí kněžství opata Pavla Součka a k uctění památky jeho rodičů. Opat Pavel Souček se také rozhodl zaplatit celý náklad stavby, který činil 42 000,- Kč. Kaple je vyzdobena uměleckou stropní malbou znázorňující sv. Norberta, kterou provedl brněnský akademický malíř Jan Köhler. Vysvěcení kaple, které proběhlo 27. září 1936, se stalo slavností pro celou milonickou farnost a široké okolí. Do věžní báně byl při této příležitosti vložen ve skleněné nádobě zápis s tímto textem: „*Léta Páně 1936, kdy byl P. Josef Fabiánek farářem spojených přífařených obcí Nesovic – Nových Zámků a starostou Josef Kylián, stopařský mistr z Nových Zámků, vystavěna tato kaple–zvonice, nákladem Jeho Milosti P. Pavla Součka, opata a preláta v Nové Říši, rodákem z Nesovic, k uctění památky jeho rodičů.*“³²⁹

Přínos opata Pavla Součka ocenil i československý prezident Edvard Beneš, který ho 30. července 1947 vyznamenal Československým válečným křížem 1939 in memoriam. Vyznamenání, které bylo Pavlovi Součkovi uděleno za *neohrožený a vlastenecký postoj vůči okupantům, hájení českého lidu, povzbuzování a burcování národního vědomí veřejnými projevy, nepřátelské smýšlení proti Říši, a odepření vstupu do svazu spolupráce Čechů s Němci v letech 1939–1942*, osobně převzal novoříšský premonstrát přeživší vězňů v koncentračním táboře v Osvětimi a nástupce opata Pavla Součka ve vedení novoříšské kanonie, opat Augustin Machalka.³³⁰

Za doposud nedocenené bohatství a přínos pro premonstrátský řád pokládáme promluvy opata Pavla Součka, které ukrývají nespočetné množství cenných podnětů k rozjímání o řeholním životě, které jsou aktuální i pro dnešního řeholníka. O těchto promluvách jsme však již pojednávali v předchozí kapitole této diplomové práce.

4.2. Beatifikační proces – pět novoříšských svědků víry

Po pádu komunismu a opětovném návratu do duchovní správy začali novoříšští premonstráti přemýšlet, jak pracovat na tom, aby oběť opata Pavla Součka, Vavřince Novotného, Norberta Hrachovského, Zikmunda Záběhlického a Siarda Nevrkly, zemřelých v koncentračním táboře v Osvětimi, neupadla v zapomnění.

O myšlenku rozšíření úcty k pěti svědkům víry se přičinil hlavně převor de regimine Bernard František Palka, který v době mezi lety 1993–1999 vedl novoříšskou

³²⁹ Kronika obce Nesovice 1923–1938, s. 151–153.

³³⁰ Udělení vyznamenání Pavlu Součkovi. Vojenský historický ústav, kniha vyznamenaných. Osobní spis Jana Pavla Součka.

kanonii.³³¹ Jeho iniciativa získala reálné kontury například dobudováním betonového pomníku, stojícího na prostranství před kostelem,³³² na kterém jsou ve přední části osazena jména pěti premonstrátů, zemřelých v Osvětimi, a nápis „Osvětim 1942“. Do zadní části pomníku byl uložen popel z krematoria osvětimského koncentračního tábora.³³³

Na myšlenku šíření vzpomínky a úcty k novoříšským umučeným bratřím navázal nástupce Bernarda Františka Palky ve vedení kanonie, opat Marian Rudolf Kosík. Jeho iniciativou a silami všech členů novoříšské kanonie byl v roce 2000 vytvořen pamětní list s podobiznami těchto pěti umučených bratří. V dopise opata Mariana Rudolfa Kosíka z 28. ledna 2001, adresovaném brněnskému biskupovi Vojtěchovi Cikrlemu, opat objasňuje připodobení utrpení novoříšských premonstrátů, *kteří žalářováním a smrtí v Osvětimském táboře okusili podíl na kalichu utrpení Ježíše Krista*,³³⁴ jak čteme v evangeliu: „*Abyste i vy pili můj kalich utrpení*“³³⁵ Dopisem opat Marián Rudolf Kosík zároveň vytyčil dvě hlavní myšlenky snahy bratří novoříšské kanonie, kterými je *předání osobního svědectví čtyř bratří novoříšské kanonie, přeživších osvětimský koncentrační tábor, a snaha o uchování tohoto svědectví, které se může stát světlem milosti vyzářujícím z utrpení, nejen pro paměť novoříšské kanonie, ale i celého premonstrátského řádu a místní církve*.³³⁶

V roce 2003 se o možnost blahorečení novoříšských pěti svědků víry začal zajímat nově jmenovaný generální postulátor premonstrátského řádu, P. Gabriel Wolf. Proto ve dnech 19. a 20. září 2003 navštívil novoříšský klášter, kde ho opat Marian Kosík informoval o tom, že *mu úcta k pěti umučeným novoříšským premonstrátům velmi leží na srdci. P. Gabrielovi Wolfovi mimo jiného také řekl, že i z důvodu šíření povědomí o těchto svědcích víry byla jejich jména ulita na zvonu zasvěcenému bl. Hroznatovi, který byl s ostatními zvony posvěcen v Nové Říši dne 27. dubna 2003*.³³⁷

Během této návštěvy bylo generálním postulátorem řádu doporučeno, aby se v souvislosti s pěti novoříšskými premonstráty zemřelými v Osvětimi používal namísto titulu „mučedníci“ používal titul „svědkové víry.“ Správné užívání těchto titulů

³³¹ SEVERIN, Pavel. *Norbert František Hrachovský*, s. 30.

³³² Základ pro tento pomník byl postaven již v roce 1968. Autorem je sochař Ludvík Kolek.

³³³ Poznámky Gabriela Wolfa ze dne 19. a 20. září 2003. KNŘ, složka Příprava beatifikačního procesu (dále PBP), s. 2.

³³⁴ Dopis opata Mariana Rudolfa Kosíka brněnskému biskupovi Vojtěchovi Cikrlemu ze dne 28. ledna 2001. KNŘ, složka PBP.

³³⁵ Srov. Mk 10,39.

³³⁶ Dopis opata Mariana Rudolfa Kosíka brněnskému biskupovi Vojtěchovi Cikrlemu ze dne 28. ledna 2001. KNŘ, složka PBP.

³³⁷ Poznámky Gabriela Wolfa ze dne 19. a 20. září 2003, s. 1.

vysvětlil P. Gabriel Wolf zdůvodněním, že v tomto případě *se jedná o pronásledování nacistickým režimem, a ne o dobrovolné mučednictví ve vlastním smyslu.*³³⁸

V březnu roku 2007 sepsal emeritní převor Bernard František Palka *Svědectví o umučených bratrech premonstrátech z Nové Říše*, ve kterém také vzpomíná, že jako student byl v říjnu 1943 účastníkem rozhovoru svého tatínka s novoříšským premonstrátem doc. Klementem Žůrkem, tehdy působícím u filiálního kostela v Bílsku, patřícího do farnosti Cholína. Bernard František Palka vzpomíná, že z této návštěvy mu jako sedmnáctiletému utkvěl v paměti pojem „apokalyptická hrůza“, kterému dlouho nerozuměl.³³⁹ Porozumění tohoto pojmu pochopil až s odstupem času, kdy se osobně potkal s přeživšími novoříšskými premonstráty, hlavně s Heřmanem Josefem Tylem, pocházejícím z cholínské farnosti.

Na generální kapitule premonstrátského řádu, která probíhala v roce 2012 v americkém opatství De Pere, bylo vysloveno přání, aby byla otevřena *Causa beatificationis et canonisationis* novoříšských svědků víry.³⁴⁰

Po tomto pozitivním ohlasu generální kapituly řádu navštívil generální postulátor premonstrátského řádu Gabriel Wolf ve dnech 1.–3. března 2013 Novou Říši. Zde se na jeho žádost dne 2. března 2013 ve 13 hodin konala mimořádná kapitula, která se sešla kvůli možnosti otevření *Causa beatificationis et canonisationis*.³⁴¹ Po důkladné diskusi bylo rozhodnuto o tom, že *Causa* má být otevřena. Také bylo rozhodnuto, že po otevření beatifikačního procesu blahorečení na diecézní úrovni, vždy nejbližší neděli k 29. květnu, se má konat mše svatá, při níž se má na novoříšské svědky víry zvláště pamatovat. Rozhodnutím kapituly byl beatifikační proces pojmenován názvem „*Opat Pavel Souček a jeho druhové.*“³⁴²

V závěru návštěvy generální postulátor poděkoval členům novoříšské kanonie za přijetí i angažovanou diskusi, a informoval *opata Marian Rudolfa Kosíka*, že jako budoucí vicepostulátor bude pověřen shromažďováním materiálů pro případný proces a odpovídáním na zprávy o vyslyšení modliteb od věřících.³⁴³

K další návštěvě generální postulátor premonstrátského řádu Gabriela Wolfa v Nové Říši došlo 31. května 2014. Zde Gabriel Wolf informoval členy novoříšské kanonie, že

³³⁸ Poznámky Gabriela Wolfa ze dne 19. a 20. září 2003. KNŘ, složka PBP, s. 1.

³³⁹ Bernard Palka, *Svědectví*. KNŘ, osobní složka Bernarda Palky, s. 1.

³⁴⁰ Poznámky Gabriela Wolfa ze dne 21. října 2013. KNŘ, složka PBP, s. 1.

³⁴¹ Poznámky Gabriela Wolfa ze dne 1.–3. března 2013 KNŘ, složka PBP, s. 1.

³⁴² Tamtéž, s. 2.

³⁴³ Tamtéž.

v souvislosti s otevřením procesu blahorečení byly přeneseny kompetence z biskupství Bielsko – Zywiec, na území kterého se Osvětim nachází, na biskupství Brněnské.³⁴⁴

Ve večerních hodinách hovořil postulátor s Marií Vídenskou, narozenou v roce 1928, která si pamatuje zejména na starší premonstráty, Dr. Norberta Hrachovského a Zikmunda Záběhlického. *Paní Vídenská v rozhovoru vyzdvihla dobrotu a lásku k bližním, se kterou novoříšští premonstráti přistupovali k lidem a ke svým kněžským povinnostem. Zmínila i silnou bouři a strach mezi obyvateli Nové Říše o zatčení hovořit. V závěru rozhovoru generálnímu postulátorovi tlumočila své přesvědčení, že pět novoříšských premonstrátů lze považovat za mučedníky a že si blahorečení skutečně zaslouží.*³⁴⁵

V následující den, 1. června 2014, kdy se podle církevních směrnic slavila 7. neděle velikonoční, se generální postulátor Gabriel Wolf účastnil v novoříšském opatském kostele nedělní mše svaté. *Po mši svaté, za hojně účasti věřících, následoval průvod k pomníku na prostranství před kostelem, kde se poprvé všichni přítomní společně pomodlili s brněnským biskupem Vojtěchem Cikrlem aprobovanou modlitbu za blahorečení opata Pavla a jeho druhů.*³⁴⁶ Po závěrečném požehnání všichni přítomní zazpívali píseň *Blíž k Tobě, Bože můj*, kterou si podle vyprávění P. Heřmana Josefa Tyla tiše notoval P. Siard Nevrkla ve vlaku při deportaci do koncentračního tábora.³⁴⁷

Je potřeba připomenout, že i dnes probíhá rozšiřování úcty a vědomí o životě a díle novoříšských premonstrátů, kteří zemřeli v Osvětimi. V posledních letech se lidé přicházející na nedělní mši svatou, slouženou v osm hodin, spojují v následující modlitbě za blahorečení novoříšských svědků víry: *„Věrný Bože, ty jdeš po všech cestách našeho života s námi, i na místa plná slzí a utrpení. Děkujeme ti za životní svědectví tvého služebníka Pavla Součka a jeho druhů, kteří jako synové sv. Norberta pracovali pro bližní a v Osvětimi vydali své životy. Prosíme tě: učiň, aby tvoji služebníci byli oslaveni. Sešli premonstrátům v Nové Říši a všem, kteří toto místo mají rádi, své hojně požehnání a vyslyš prosby, které ti v důvěře předkládáme. Skrze Krista, našeho Pána. Amen. Svatý Norberte, oroduj za nás! Blahoslavený Hroznato, oroduj za nás!*“³⁴⁸

Obeznamení se životem novoříšských svědků víry je také součástí prohlídkové trasy, kterou absolvuje téměř každý návštěvník a turista, který do novoříšského kláštera

³⁴⁴ Poznámky Gabriela Wolfa ze dne 31. května – 1. června 2014. KNŘ, složka PBP, s. 1.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 2.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ TYL, Heřman Josef. *Psancem*, s.12.

³⁴⁸ Modlitba o blahorečení, 2014. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

zavítá. Jen málokdo z návštěvníků si v prvním patru klášterních chodeb nepovšimne koutku s knihou, svíčkou a velkým obrazem pěti novoříšských premonstrátů, kteří zahynuli v Osvětimi.

I v současné době probíhají výslechy žijících pamětníků, i když jejich počet se přibývajícím věkem a úmrtím neustále zmenšuje.

O blahořečení novoříšských bratří premonstrátů prosí lidé také formou vlastnoručně napsaných přímlov, které jsou přednášeny u mše svaté, sloužené každou druhou sobotu v měsíci u oltáře Panny Marie Bolestné. Stále více se však v přímlovách objevují nejen prosby za jejich blahořečení, ale také prosby, kterými příchozí na mši svaté žádají o přímlovu novoříšských mučedníků za pomoc ve zkouškách a nesnázích, za urovnání vztahů v rozvrácených rodinách, za uzdravení těžce nemocných a také za nový řeholní dorost pro novoříšskou kanonii.

Závěr

Dospěli jsme k závěru představení osobnosti novoříšského opata Pavla Jana Součka. Cílem předložené práce byl pokus o rekonstrukci historického kritického životopisu Pavla Jana Součka a prostřednictvím jeho písemností, zejména osobní korespondence a promluv, vstoupit do jeho reflexe a zhodnotit význam této osobnosti pro církev v Čechách. Pokusíme se o závěrečnou rekapitulaci bádání, zhodnocení práce i o předložení některých podnětů pro další vědeckou práci.

Můžeme konstatovat, že zdravé rodinné prostředí, které vytvořili mladému Janovi pracovití rodiče a početná sourozenecká skupina, vhodně posloužili k vytvoření pozitivního hodnotového základu mladého člověka, který studuje a pracuje samostatně, no přitom nezapomíná ani na kolektiv. I když se nejedná o mimořádně nadaného studenta, který by u každé zkoušky získával nejlepší hodnocení, svou snaživostí a pokorou dosahuje zdárného zakončení studia a bohoslovecké formace.

Jako mladý kněz objevuje Jan Souček v sobě touhu po řeholním životě. Proto se rozhoduje pro vstup do premonstrátského řádu, aby na vlastní kůži zakusil, *jak je dobré a jak milé, když bratři bydlí pospolu*.³⁴⁹ V řádu se učí, co znamená následovat Krista chudého, Krista čistého a Krista poslušného až k smrti. Výsledky takového následování lze spatřit i v jeho postojích, které zaujímá v různých situacích po dobu svého řeholního života. Zvláště zde můžeme vyzvednout řeholní ctnost poslušnosti, se kterou přijímá rozhodnutí představených.

Ze svých životních postojů a povahových vlastností neslevuje ani po jmenování novoříšským opatem, kdy se ocitá v čele novoříšské kanonie. Zde se projevuje nejen jako dobrý hospodář, který pozvedá hospodářství kláštera, ale jako skutečný otec kláštera a bratr všech členů kanonie, kterému záleží na dobru a duchovní prosperitě společenství.

Můžeme říct, že opat Pavel Jan Souček jako představený novoříšské kanonie pokračuje v práci svých předchůdců v opatské službě, avšak vnáší do života novoříšské kanonie i mnoho nového, což se pozitivně odráží v jejím růstu. Na jedné straně je to rozumné užívání věcí časných, na druhé straně vynikající výběr osob pro duchovní formaci nových členů kanonie v duchu řádové reformy. To vše vede k tomu, že v průběhu necelých čtrnácti let, kdy stál opat Pavel Jan Souček v čele novoříšské

³⁴⁹ Srov. Ž 133,1.

kanonie, do ní vstoupilo 23 členů. Takovému přírůstku řeholníků se ani zdaleka nepřiblížil žádný jeho předchůdce a ani následovník.

Závěr života opata Pavla Součka poznamenalo zatčení a následná smrt v osvětimském koncentračním táboře. Toto zatčení pravděpodobně souvisí se snahou nacistického režimu o oslabení vlivu církve na obyvatelstvo a vyloučení novoříšského kláštera, který byl v té době centrem duchovního, kulturního a spolkového života v celém širokém okolí, ze společnosti. Kláštery, jejichž komunitu tvořili pouze čeští řeholníci, k nimž patřil i novoříšský klášter, považovali nacisté za centrum protiříšského smýšlení a místo, kde se upevňuje české národní vědomí. Navíc klášter disponoval budovami a velkostatkem, které nacisti v průběhu druhé světové války také použili pro rozvoj svých aktivit.

V souvislosti se životem a smrtí opata Pavla Jana Součka a jeho druhů, novoříšských premonstrátů, kteří zahynuli v koncentračním táboře v Osvětimi, se otevírá otázka, zda jsou vhodnými kandidáty pro otevření procesu blahořečení. Po roce 1993, kdy převor Bernard Palka začal rozšiřovat povědomí o jejich životě a smrti, se mylně začalo mluvit o blahoslavených novoříšských mučednících. V souvislosti s otevřením příprav procesu blahořečení se v roce 2003 přestalo toto označení používat, protože se tak předem vytváří zkreslený dojem o výsledku šetření procesu, který ještě ani neproběhl.

I když proces blahořečení do dnešní doby otevřen nebyl, těžko lze vyhodnotit, zda by novoříšští premonstráti měli být blahořečení za své mučení a smrt v koncentračním táboře. Pokud se přidržíme podstatných podmínek, které uvádí generální postulátor jezuitů Anton Witwer jako nezbytně důležité pro označení titulem mučedník, *že věřící musí být zavražděn nebo zemřít na následky mučení nebo záměrného týrání, že k pronásledování musí dojít z nenávisti k víře nebo proti podstatné ctnosti, a že věřící musí jednat s vědomím, že jeho chování ho může stát život,*³⁵⁰ docházíme k názoru, že tyto podmínky splněny nejsou, anebo jsou naplněny jen částečně. K vyslovení tohoto názoru nás vede konstatování, že kromě několika zápisů, které zachytávají trnitou cestu novoříšských premonstrátů (1946 Hoffmann, 1995 Tyl), neexistuje žádný podrobný zápis o mučení novoříšské skupiny a žádný svědek nepodal takové svědectví, které by dokazovalo jejich pověst svatosti anebo mučednictví, které by vedlo k přiznání tohoto titulu. Problematice šetření kauz blahořečení a svatořečení se rovněž věnuje dokument *Sanctorum Mater*, vydaný Kongregací pro blahořečení a svatořečení v roce 2007.

³⁵⁰ WITWER, Anton. *Jezuitští mučedníci ve 20. století*. In: *Teologické texty* 2011, roč. 22, č. 4, s. 185–189.

Dokument obsahuje instrukce spojené se šetřením kauz blahořečení a svatořečení na diecézní a eparchiální úrovni.³⁵¹

V promluvách Pavla Jana Součka, kterou předkládáme v druhé části diplomové práce, spatřujeme množství pozitivních myšlenek, které můžou dnešnímu člověku, zvláště řeholníkovi, pomoci k lepší životní orientaci a následování Ježíše Krista.

Pevně věříme, že cíl této práce, která se zabývá dosud nezpracovaným a nepublikovaným životem opata Pavla Jana Součka, se nám povedlo do dostačující míry naplnit a že tato práce přispěje k dalšímu bádání a hlubšímu poznání této významné postavy dějin novoříšské kanonie.

³⁵¹ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. *Sanctorum Mater*. In: *Acta České biskupské konference 2008*, č. 3, s. 99–153.

Seznam použitých zkratek

ACGOPraem	(Archivum Curiae Generalitiae Ordinis Praemonstratensis) archiv generální kurie řádu premonstrátů
AMB	Archiv města Brna
AOM	Archiv obce Milonice
bl.	Blahoslavený
c. k.	Císařský a královský
č.	Číslo
DABB	Diecézní archiv biskupství brněnského
Dp.	Důstojný pan
Dr.	Doktor
ev. j.	Evidenční jednotka
inv. č.	Inventární číslo
J.M.	Jeho Milost
kart.	Karton
KTF UK	Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy
Kč	Korun českých
KNŘ	Archiv kláštera Nová Říše
Msgr.	Monsignore
MUDr.	Doktor veškerého lékařství
MZA	Moravský zemský archiv
NA	Národní archiv
Ndp.	Nejdůstojnější pan
OAA	Osobní archiv autora
O.Praem	(Ordo praemonstratensis) řád premonstrátů
P.	(Pater) otec
PBP	Příprava beatifikačního procesu
p. č.	Číslo popisné
Pí.	Paní
Prof.	Profesor
roč.	Ročník
R.D.	Reverendus Dominus
ŘKFÚ	Římskokatolický farní úřad

s.	Strana
sign.	Signatura
SOkA	Státní okresní archiv
SOkAÚO	Stání okresní archiv Ústí nad Orlicí
SPMRV	Společenství moravských zemědělských velkozávodů
Srov.	Srovnej
sv.	Svatý / Svati
tj.	To jest
tzv.	Takzvaný
Vdp. (Vldp.)	Veledůstojný pan

Seznam literatury

Prameny:

ACGOPraem

fond Abatia Neoricensis

Archiv farního úřadu v Sepekově

Liber memorabilium localis ecclesiae B. V. Mariae Sepekoviensis

Archiv farního úřadu Jemnice

Kronika farnosti Jemnice

Archiv farního úřadu v Milonicích

Domáci protokol farnosti Milonice 1918 –

Archiv kláštera Nová Říše

fond Osobní složky bratří

složka Designace opata Pavla

složka Příprava beatifikačního procesu

složka Řádová reforma

složka Vizitační protokoly

Data pro historia domestica ab anno 1819

Kronika farnosti Stará Říše, III. díl

Protocollum domesticum Parochiae Neo-Říšensis

Řeholní consignatio novoříšské kanonie

Archiv města Brna

fond M51 – Gymnasium dr. Josefa Kudely

Archiv obce Milonice

Kronika Školní obec Milonická

Diecézní archiv biskupství brněnského

fond Biskupská konzistoř v Brně

fond Biskupský ordinariát Brno

fond Farní úřad Milonice

Knihovna kláštera v Nové Říši

Farní věstníky 1929–1935

Moravský zemský archiv Brno

fond E 58 Premonstráti Nová Říše

fond Rodní a křestní knihy obce Milonice

fond Knihy narozených Jihlava – sv. Jakub
fond Knihy oddaných Milonice
fond Knihy zemřelých Milonice
fond Křestní knihy farnosti Brno – Komárov
fond Knihy zemřelých farnosti Brno – Komárov

Národní archiv

fond Premonstráti Strahov

Obecní knihovna Nesovice

Kronika obce Nesovice

Státní okresní archiv Jihlava

fond ŘKFÚ u sv. Jakuba v Jihlavě

Státní okresní archiv Písek

fond Národní škola Sepekov, 1877–1953

Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí

fond Gymnasium Vysoké Mýto

Úřad městyse Stonařov

fond Knihy narození Stonařov

Vojenský historický ústav

fond Kniha vyznamenaných

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis Reginaehradecensis.
Reginae-Hradecii: Typographiae Episcopalis, 1896.

MED, Oldřich. *Svatojakubské anály*. Strojopis, 1964.

MICHEK, Dalibor. Restaurátorský záměr na obnovu varhanního stroje. Klášterní kostel svatého Petra a Pavla. KNŘ, nepublikováno, 2016.

Články a příspěvky uveřejněné v novinách a sborníku:

CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. *Sanctorum Mater*. In: *Acta České biskupské konference 2008*, č. 3, s. 99–153.

Eucharistický kongres v Jemnici., In: *Ochrana Znojemská*, 30. května 1929, roč. 21/22.

ROSA, J. G. *Němá fronta. Úsek Osvěncim*, 23. část. *Národní obroda*, roč. 1946, č. 54.

WITWER, Anton. *Jezuitští mučedníci ve 20. století.*, In: Teologické texty 2011, roč. 22, č. 4, s. 185–189.

Literatura:

ARDURA Bernard. *Prémontrés Histoire et Spiritualité.* Université de Saint – Etienne, 1995.

BACKMUND, Norbert. *Monasticon Praemonstratense I – III.* Straubing, 1949–1956.

BACKMUND, Norbert. *Geschichte des Prämonstrantenserordens.* Grafenau: Morsag Verlag, 1986.

BENEŠ, Josef. *Kaině, kde je tvůj bratr?* Medailony českých katolických kněží – obětí fašismu. Praha: Česká katolická charita, Praha, 1971.

BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, díl II., sv. 1. Praha: Libri, 2003.

GALGOZYOVÁ, Štěpánka. *200 let kostela sv. Petra a Pavla v Milonicích.* Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007.

HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije... Život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech.* Přerov: Společenské podniky, 1946.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát.* Brno: Biskupství brněnské, 2007.

CHVATÍK, Jan. *Nacistická perzekuce premonstrátského kláštera v Nové Říši.* Diplomová práce, FF Masarykovy univerzity Brno, 2003.

JELÍNEK, Karel. *100 let požární ochrany v Nové Říši 1884–1984.* Nová Říše: ZO SPO, 1984.

JEŘÁBKOVÁ, Lenka. *Strahovský opat Metoděj Jan Nepomuk Zavoral.* Diplomová práce na KTF UK v Praze, Praha, 2008.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin*, díl 2. Praha: Zvon, 1991.

KOSÍK, Marian Rudolf, O.Praem. – MÍLEK, Václav. *Osm století. Zábřdovice, Křtiny, Nová Říše.* Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2009.

MÍLEK, Václav. *Osm století: sborník příspěvků prezentovaných na konferenci k výročí 800 let založení klášterů v Zábřdovicích a Nové Říši.* Nová Říše: Kanonie premonstrátů v Nové Říši, 2012.

NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši v 1. pol. 20. stol.* Diplomová práce na KTF UK v Praze, Praha, 2006.

PELTAN, Lubomír. *Městys Stonařov.* Brno: F.R.Z. agency, 2012.

POLONCARZ, Marek. *Osudy vězňů z českých zemí v koncentračním táboře Auschwitz-Birkenau (Osvětim-Březinka)*. Terezín: Památník Terezín, 2010.

SEVERIN, Pavel. *Norbert František Hrachovský*. Diplomová práce na KTF UK v Praze, Praha, 2016.

STOKLASA, Jan – POLEHLA, Petr. *Klášter premonstrátů v Nové Říši a jeho význam pro region v období 1918–1938*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016.

TYL, Heřman Josef. Psancem. Třebíč: Arca JiMfa, 1995.

VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BŘEČKA, Jan. *Místa zkropená krví. Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940–1945*. Brno: Archiv města Brna, 2015.

VAŠEK, František – ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Trnitá cesta moravského duchovenstva (1939–1945)*. Brno: Šimon Ryšavý, 2003.

Internetové zdroje:

Římskokatolická farnost Křenovice.

<<http://www.obec-krenovice.cz/zivot-v-obci/rimskokatolicka-farnost-krenovice>>

[2017-02-22].

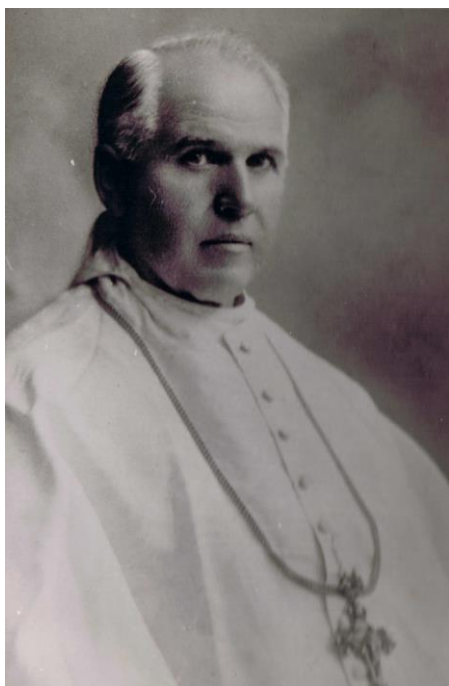
Přílohy

Maturitní fotografie, 1897. Zdroj: Klášter premonstrátů Nová Říše, osobní složka Pavel Jan Souček.

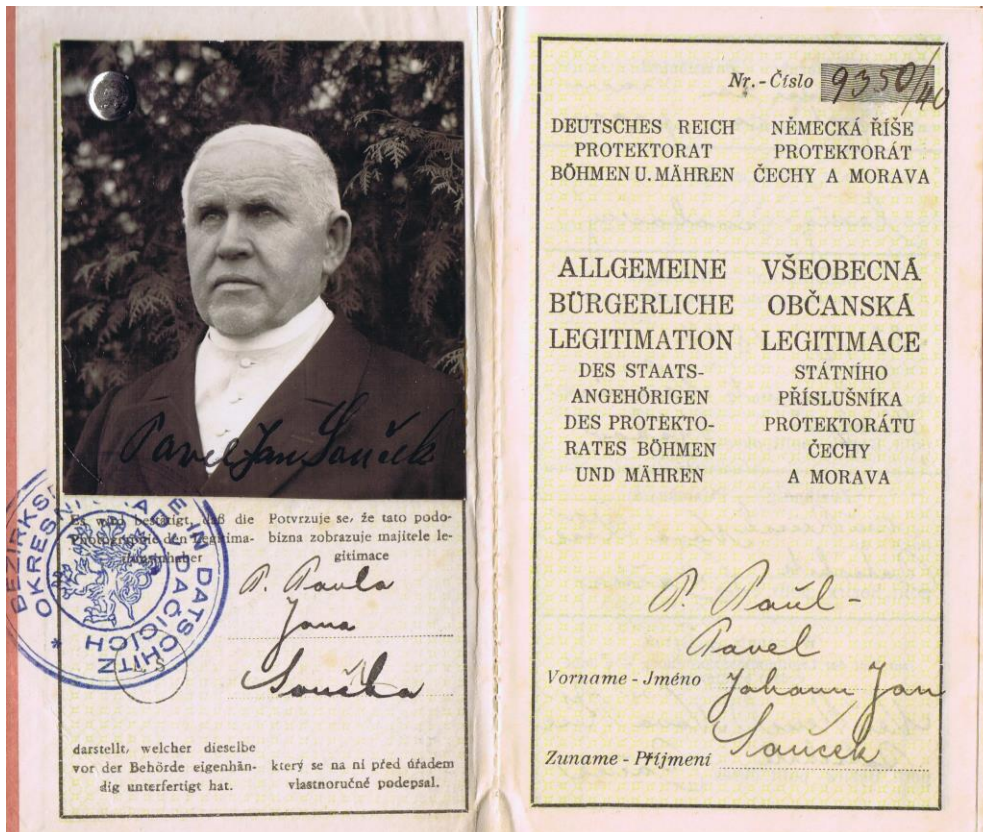
Novosvěcenec, 1901. Zdroj: Klášter premonstrátů Nová Říše, osobní složka Pavel Jan Souček.

13. novojičínský opat, okolo roku 1930. Zdroj: KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

Procesí na svátek Božího Těla, mezi lety 1935–1940. KNŘ, Album nejstarších fotografií novojičínské kanonie.

Všeobecná občanská legitimace, 1940. KNŘ, Osobní složka Pavel Jan Souček.

Oznámení o slavném requiem u příležitosti 25. výročí zatčení novoříšských premonstrátů, 1967. KNŘ, osobní složka Vavřinec Jan Novotný.

Modlitba o blahořečení

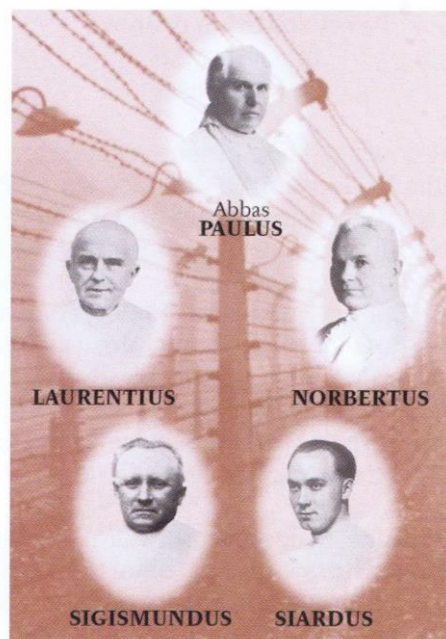
Věrný Bože,
ty jdeš po všech cestách našeho života s
námi, i na místa plná slzí a utrpení. Děku-
jeme ti za životní svědectví tvého služeb-
níka Pavla Součka a jeho druhů, kteří jako
synové sv. Norberta pracovali pro bližní a v
Osvětimi vydali své životy.

Prosíme tě: učiň, aby tvoji služebníci byli
oslaveni, sešli premonstrátům v Nové Říši a
všem, kteří toto místo mají rádi, své hojné
požehnání a vyslyš prosby..., které ti v
důvěře předkládáme. Skrze Krista, našeho
Pána. Amen.

Svatý Norberte, oroduj za nás!
Blahoslavený Hroznato, oroduj za nás!

Koláž pěti svědků víry pochází
z kláštera v Nové Říši.

Imprimatur: Brunae, die 15^a maii 2014
+ Vojtěch Cikrle, ep. Brunensis

Pavel Souček a druhové
premonstráti z Nové Říše

Modlitba o blahořečení, 2014. KNŘ, osobní složka Pavel Jan Souček.

Tabulka A

Das Geheimniss unserer Auserwählung im Lichte des Kreuzes	
Tajemství našeho vyvolení ve světle kříže	
1. promluva	Keine noch so sündhafte Vergangenheit ist ein Kennzeichen der Verdammniss. Ještě žádná hříšná minulost není znamením zavržení.
2. promluva	Kein Rang, kein guter Ruf vor der Welt schützt vor der ewigen Verdammniss. Žádná hodnost, žádná dobrá pověst světa nechrání před věčným zavržením.
3. promluva	Keine Schlachtigkeit ...so gross. damit sie nich vergeben seien.....(nečitelné). Žádná špatnost není tak velká, aby nemohla být odpuštěna(nečitelné).
4. promluva	Keine natürlichsten Fügungen (Fugen) schützen vor der ewigen Verdammniss, wenn wir nicht glauben. Žádná nejpřirozenější práva nechrání před věčným zatracením, pokud nevěříme.
5. promluva	Es gibt kein deutlichstes Zeichen, dass uns Gott selig haben will, als wenn er uns Kreuz in Leiden schickt. Neexistuje žádné přesnější znamení, že nás Bůh chce mít blahoslavené, než že nám sesílá kříž v utrpení.
6. promluva	Keiner geht verloren, der es nicht selber will. Nikdo není zatracen, pokud to sám nechce.

Conciones quadragesimales – postní promluvy, 1910,

Zdroj: SOkA Jihlava, fond Farní úřad u sv. Jakuba Jihlava, inv. č. 160.

Tabulka B

Leidensgeschichte Jesus und das allerhlgs. Altarssakrament	
Historie Ježíšova utrpení a nejsvětější svátost oltářní	
1. promluva	Das letzte Abendmahl und das heiligste Messopfer. Poslední večeře a ustanovení mešní oběti.
2. promluva	Jesus am Ölberg und die heilige Communion. Ježíš na Hoře Olivetské a sv. přijímání.
3. promluva	Die Leidenschft Jesu und Jesus im Tabernakl in seiner Liebe. Utrpení Ježíše, Ježíš ve svatostánku.
4. promluva	Ecce homo - das hochwürdigste Opfer von dem Herrn des Altars im Ausdruck seiner Liebe. Ecce homo - nejdůstojnější oběť Pána oltáře jako výraz jeho lásky.
5. promluva	Kreuzigung Jesu und seine letzten Seufzer. Ježíšovo ukřižování, jeho poslední vzdechy.
6. promluva	Die Kreuzigung Jesu und der letzte Weg zu... (nečitelné). Uložení do hrobu, poslední cesta k... (nečitelné)

Conciones quadragesimales – postní promluvy, 1916,

Zdroj: SOkA Jihlava, fond Farní úřad u sv. Jakuba Jihlava, inv. č. 160.